

İSLAMDA QƏHRƏMAN QADINLAR

**MÜƏLLİF:
MƏHƏMMƏD MƏHƏMMƏDİ
İŞTİHARDI**

**TƏRCÜMƏ EDƏN:
MƏHƏMMƏD XƏLİLOV**

نام کتاب:.....زنان نمونه در تاریخ اسلام
مؤلف:.....محمد محمدی اشتهاردی
مترجم:.....محمد خلیل اف
ناشر:.....شهریار
تاریخ چاپ:.....1385
نوبت چاپ:.....اول
تیراژ:.....2000

Kitabın adı:.....İslamda qəhrəman qadınlar
Müəllif:.....Məhəmməd Məhəmmədi İştihardi
Tərcümə edən:.....Məhəmməd Xəlilov
Nəşr edən:.....Şəhriyar
Çap tarixi:.....2006
Çap növbəsi:.....Birinci
Tiraj:.....2000

964-5934-77-x

İmam Əli (ə) buyurur:

«Fitnə və imtahan dəryalarının nəhəng dağ kimi dalğalarını (iman, təvəkkül, müqavimət, birlik, Qurandan bəhrələnmək və haqq fərmanı müqabilində təslim olmaqla) nicat gəmissi ilə yarub, irəli gedin».

ÖN SÖZ

Bu kitabı bəsirətlə mütaliə etmək üçün müqəddimədəki iki mətləbə diqqət etməyiniz lazımdır.

1. Qadınlar, insan cəmiyyətinin bir qismidir.

İslamda insan mövzusunun təhlil etdikdə, bu təhlil kişi ilə qadına eyni dərəcədə şamil edilir. Dinimizdə kişilər kimi qadınlar da insan cəmiyyətinin bir hissəsi hesab olunurlar. Əgər insan cəmiyyətini bir quşa bənzətsək, bu quşun iki qanadının birinin kişilər, digərinin isə qadınlar olduğunu deyə bilərik. Məlumdur ki, quş yalnız iki qanad olduğu halda uçub öz məqsədinə çata bilər. Quran ayələri və İslam rəvayətlərində kişi ilə qadının çiyin-çiyinə, bir cərgədə olması haqda çox sözlər var. Nümunə üçün sizin diqqətinizi onlardan bir neçəsinə cəlb edirik: *«Mömin olub yaxşı işlər görən kişi və qadına (dünya və axirətdə) firavan həyat bəxş edəcəyik».*¹

Bu ayədən aydın olur ki, firavan həyat (hər iki dünyada, hər cəhətdən kamil olan həyat) kişi ilə qadının yaxşı əməllərinin və imanlarının nurundan vücudə gəlir. Kişi və qadının firavan həyat qurmaq imkanlarına görə, birbirlərindən heç bir fərqləri yoxdur. Nəhcül-bəlağədə, 31-ci məktubda, Əmirəl-möminin (ə) İmam Həsənə (ə) vəsiyyətnaməsinin axıncı hissəsində buyurur:

«Qadına gücündən artıq (iş) yükləmə. Çünki qadın (qüdrətli) pəhləvan kimi deyil gül şaxəsi kimidir.. Ləyaqəti çatdığı qədər ona ehtiram et, lazımsız yerə izhar edib (bədgümanlıq əlaməti olaraq) qeyrətlənməkdən uzaq ol. Çünki

¹ Nəhl surəsi, ayə 97.

*etimadsızlıq və bədgümanlıq qadınları iffətsizliyə, günahsızları günaha sövq edir».*¹

2. Qadınla kişinin yaxşı əməllərinin dəyərinin bərabər olması.

Cəfəri Təyyarın (ə) həyat yoldaşı Umeys qızı Əsma Həbəşistana olan on beş illik mühacirətdən sonra, hicrətin yeddinci ilində Mədinəyə qayıtdı. Qadınların topladığı yerdə hal-əhval tutduqdan sonra, soruşdu: «Bizim barəmizdə Quran ayələrində bir şey nazil olmuşdurmu?»

Onlar dedilər: «Yox».

Əsma, Rəsulullahın (s) hüzuruna gəldi və ərz etdi: “Qadınlar özlərinin dəyərsiz olduqlarını güman edib narahat olurlar”.

Həzrət Peyğəmbər (s) buyurdu: “Niyə?” Əsma ərz etdi: “Çünki onlar kişilər kimi xeyir və səadətlə yad olunmurlar”. Bu zaman aşağıdakı ayə nazil oldu.

*«Həqiqətən müsəlman, mömin, müti, abid, doğrudanışan, səbirli və dözümlü, qəlbi yumşaq, sədəqə verən, oruc tutan, ismətli və həyalı, Allahı çox zikr edən kişilər və qadınlar üçün Allah dərgahında məğfirət (bağışlanma) və böyük mükafat hazırlanmışdır».*²

Bu ayədən görürük ki, qadınların Allah yanında insani dəyərlərdə kişilərdən heç bir fərqi yoxdur. Eləcə də göründüyü kimi, cəmiyyətin əqidə, siyasi, əxlaqi, ictimai və ibadi cəhətdən inkişafı üçün ayədə qeyd olunan on xüsusiyyət insanın təkamülünün dəyər mənbəyi kimi qadınla kişi barəsində bərabər zikr olunur. Hər iki zümrə fikir və əməldə bu prinsiplərə arxalanmaqla, xilqətin ali hədəfinə və təkamülə doğru yüksəlməyi bacarırlar.

¹ Nəhcül-bəlağə, 31-ci məktub.

² Əl-mizan, 16-cı cild, səh.336; Məcməul-bəyan, Əhزاب surəsi, 35-ci ayənin aşağısında.

Birinci fəsil

İSLAMDAN ƏVVƏL QADININ MƏQAMI

Tarix bizə aydınlıqla göstərir ki, İslamdan əvvəl qadına bir insan kimi baxılmır, o, heyvanla insan arasında bir varlıq hesab olunurdu. Bəzən isə onlara heyvandan da artıq yük yükləyirdilər. İndi də qeyri-İslami ölkələrdən bəzilərində, hələ də kişi ilə qadın eyni mövqedə deyil və qadının dəyərini kişinin dəyərindən çox aşağı bilirlər. Lakin ədalət və insaf dini olan İslam qadın təbiəti ilə həmahəng olan xüsusiyyətlərə, onun təbii hüququna ədalət (nə ifrat və nə də təfrit) həddində bütün sahələrdə əməl edir və qadına diqqət yetirir.

QUSTAV LEBONUN ETİRAFLARI

Burada görkəmli Fransız tarixçisi, tədqiqatçı alim Qustav Lebonun sözlərinə diqqət yetirmək lazım gəlir. O yazır: «İslam qadının ictimai vəziyyətini və hüququnu bəzi avropalıların batil əqidələrinin əksinə olaraq, daha çox yüksək həddə qaldırdı. Quranın qadınlara irs qismində verdiyi hüquq Avropa qanunlarının bir çoxundan daha yaxşıdır... Bəli, İslam Avropada olan bəzi qanunlar kimi tələqa (boşanmağa) icazə verir. Lakin şərt qoyur ki, tələq verilmiş (boşanmış) qadınlarla yaxşı və ədalətlə rəftar olunmalıdır. Bunu daha yaxşı dərk etmək üçün qadının İslamdan əvvəl və sonrakı vəziyyətini araşdırmaq (və müqayisə etdikdə, lazım olan nəticəni ələ gətirək). İslam dini gəlməmişdən əvvəl kişilər qadınları heyvanla insan arasında olan bir varlıq kimi bilirdilər. Qadını yalnız nəsil artırmaq və xidmətçilik üçün bir vasitə hesab edir, qız atası olmağı özlərinə bir müsibət sayırdılar. Qızları öldürmək adəti elə yayılmışdı ki, yeni doğulmuş qız uşaqlarını diri-diri torpağa basdırırdılar. Bu hadisənin bir adət-ənənə kimi yayılmasını aşağıdakı - bəni-Təmim tayfasının başçısı Qeyslə Həzrət Məhəmməd (s) arasında baş vermiş - söhbətdən

başə düşmək olur. Qeys bir gün gördü ki, Peyğəmbər (s) öz qızlarından birini dizinin üstündə oturub. Ondan soruşdu: «Bu qoyun balası nədir ki, onu bu qədər öpürsən?»

Həzrət (s) buyurdu: “Bu mənim qızımdır”.

Qeys dedi: “And olsun Allaha! Mənim çoxlu qızlarım olub, hamısını diri–diri torpağa basdırmışam və heç birisini bu qədər öpməmişəm”.

Həzrət Məhəmməd (s) qəzəbləndi və buyurdu: «Vay olsun sənə! Allah rəhmi sənə qəlbindən götürüb və Allahın insana bəxş etdiyi ən yaxşı nemətlərin qədrini bilməyibsən».¹

Qustav Lebon bir neçə məsələni bəyan etdikdən sonra yazır: «Qadın məqamının süqutunun İslamla əlaqəsi yoxdur. Çünki, İslam qadının məqamını dəyərləndirib və ona üstünlük vermişdir... İslam bu mövzuda doğru və düzgün addım atmış ilk dindir».²

Sonra o, müxtəlif millətlərin və İslam dininin qadınlarla rəftarını müqayisə edib belə nəticə alır ki, İslam o cür ağır şəraitdə qadının məqamını ucaldıb, onun təbii hüququnu özünə qaytarıb. Maraqlısı budur ki, qadın barəsində müxtəlif millətlərdən məsəllər gətirib:

Məsələn, Çin atalar sözlərində deyilir: “Arvadının sözünü eşit, ancaq heç vaxt inanma”.

Ruslarda: “On qadının birlikdə bədənində, bir ruhdan başqa ruh yoxdur”.

İtaliyanlarda: “Dəliləşmiş və dəliləşməmiş at üçün mahmız (atı idarə etmək üçün ayağa keçirilən dəmir) lazım olduğu kimi yaxşı və pis qadın (döymək) üçün də ağac lazımdır”.

İspanlar da isə: “Pis qadından qaç qurtar və həmçinin yaxşı qadına da etimad etmə”³ kimi məsəllər var.

¹ İslam və ərəb mədəniyyəti, Mütərcim: Seyyid Həşim Hüseyni, səh.501 və 503.

² Həmin mənbə, səh.505.

³ İslam və ərəb mədəniyyəti, səh.507 və 509.

Sonra Rum, Yunan və hindlilərin təəssüfləndirici hadisələrindən bir neçə misallar gətirir. Bu misallarda bildirir ki, doğurdan da onların qadınla rəftarı, insani rəftar deyil. Həmçinin o, yazır ki, qədim millətlərdən çoxu inanırdılar ki, qadının Allaha ibadəti qəbul deyil. Yunanlar isə qadının insani ruha malik olmadığına inanırdılar. Maraqlısı budur ki, bu yaxınlara qədər xaçpərəst alimlər öz aralarında bəhs aparıb belə nəticəyə gəlirdilər ki, qadının ruhu Məryəmin (s) ruhu kimi insanla heyvan arasında bir bərzəx olduğu üçün əbədi deyil. Mərhum Əllamə Təbatəbai (r) yazır: “Qadınlar cahiliyyət dövründə ictimai məziyyətlərdən (üstünlük və hüquqdan) məhrum idilər. İradələri öz əllərində deyildi. İşləri başqaları üçün idi, irs almır və onlarla qayda-qanunsuz evlənirdilər. Bundan əlavə namusları ləkəli idi və çox vaxt cinsi əlaqədə istifadə etmək məqsədilə xülasələnirdilər. Təəccüblüsü budur ki, bəzən həccin təvafı üçün lüt gəlirdilər və övladları yalnız ərlərinə məxsus hesab olunurdu“. Daha sonra yazır: ”Bütün bunların hamısı Quran ayələrində (xüsusən, Nisa surəsinin əvvəlində) gəlmişdir”.

Bu, cahiliyyət zamanı Ərəbistan yarımadasında yaşayan insanların vəziyyəti idi. Ancaq yəhudi, nəsrani və onların ardıcılıları iki - hakim və məhkum (istismarçı və istismar olunan) - təbəqəyə bölünmüşdülər. Hətta onların din xadimləri və alimlərinin əməlləri də hakim təbəqənin nəzarətində idi. Şübhəsiz ki, belə vəziyyətdə qadınlar hakimlərin kəniyi, onların zəhmətkeş və muzdsuz köləsinə çevrilmişdilər.

QADIN QURANDA

Allah-təala Quranda qadınlar barəsində “Nisa” adlı (“Qadınlar” surəsi) bir surə nazil edib. Burada qadınların hüququ, evlənmə, iffət, idarəetmə, ailə saxlamaq və cəmiyyətin ilkin bünövrəsini yaxşı qurmaq, yəni ailə mühiti, ər-arvad və cəmiyyətin digər üzvlərinin bir-birləri qarşısında olan hüquq və vəzifələri barəsində qanunlara riayət etməyə aid

lazımı hökmlər verilib. Quranın digər surələrindəki ayələrdə də həmçinin, bu mövzuda çoxlu göstərişlər qeyd edilir. Qərblilər çoxarvadlılıq barədə dəhşətlə danışıqlar da, özləri (qeyri-qanuni və qeyri-insani yolla) bir neçə qadına sahib olurlar. Amma Quran bu barədə aşkar şəkildə buyurur: «Əgər ədalətə riayət etməkdən qorxursunuzsa, bir qadınla kifayətlənin».

Rəvayətdə nəql olunur ki, Peyğəmbərin (s) zövcələrindən biri Ümmü Sələmə O Həzrətdən (s) soruşdu: «Quranda kişilərin hicrət və fədakarlığından çox bəhs olunub, ancaq qadınlar barəsində hicrətdən heç bir söz eşitməmişəm».

Bu zaman «Ali-İmran» surəsinin 195-ci ayəsi nazil oldu.¹ Ayənin tərcüməsi belədir: «Allah onların (düşüncə sahiblərinin) dualarını qəbul etdi və (buyurdu) – istər kişi, istərsə də qadın olsun, mən heç birinizin əməlini puça çıxarmaram. Siz hamınız həmnöv və bir–birinizdənsiniz. And içirəm ki, hicrət edənlərin, öz yurdlarından çıxanların, Mənim yolumda əziyyətə düşər olanların, vuruşanların və öldürülənlərin günahlarını bağışlayacam və onları ağacları altından çaylar axan behiştərə daxil edəcəm. Bu, Allah tərəfindən bir mükafatdır və ən yaxşı mükafat Allah yanındadır».

Bəzi rəvayətlərdə yuxarıdakı ayənin Fəvatim barəsində, yəni Fatimə binti Əsəd (s), Fatimeyi Zəhra (s), Zübeyr qızı Fatimə, Ümmü Əymən və bir neçə digər şəxslərin haqqında nazil olunduğu bildirilir. Həzrət Peyğəmbərin (s) Mədinəyə hicrətindən sonra onlar da Məkkədən hicrət edib özlərini Mədinədə Peyğəmbərə (s) çatdırdılar. Belə nəticə alırıq ki, İslamda qadın kişi ilə eyni səviyyədə və eyni şəxsiyyətə malikdir. Hicrət etmək, haqqın müdafiəsi, döyüşçülərə kömək etmək kimi mühüm işləri onlara tapşırmaq olar və onlar böyük mənəvi mükafatlara nail olurlar. Zövcələrin çoxluğu, ona

¹ Əl-mizan, 4-cü cild, səh.95.

(qadına) kömək və himayədir, nəinki onun şəxsiyyətini sındırmaq. Məsələn, müharibələrin artması nəticəsində qadınların başsız qalıb, nəticədə yollarını azması təhlükəsi yarana bilər. Lakin çoxsaylı evlənmələrə icazə vermək qadın cinsinə xidmət etməklə yanaşı, qadını ləkələnməkdən qoruyur.

İSLAM QANUNLARINDA QADINLA KİŞİ NİYƏ FƏRQLƏNDİRİLİR?

İslam dinində bəzi mövzularda qadınla kişi arasında qanun və hökm cəhətindən fərqlər mövcuddur. Məsələn; qadın qazi, rəhbər və şəri hakim ola bilməz. Kişi öz həyat yoldaşını boşaya bilər, lakin qadın bunu edə bilməz. Qadın öz qardaşlarına apardığı irsin yarısına malik olur, qadına cihad vacib deyil və s. Soruşurlar ki, bu fərqlər nə üçündür? Bu, qadın məqamının kişidən aşağı olmasına dəlil deyilmi? Bu sualın cavabını bilmək üçün aşağıdakı məqamlara diqqət yetirmək lazımdır.

1. Qadın və kişinin vücudunun təbiəti və yaradılışı fərqlidir. Bunu elm və təcrübə sübut etmişdir, təsdiqinə ehtiyac yoxdur. Aleks Karl, Qustav Lebon və («Şərqi fəhlələri» kitabının müəllifi) Müsyə Luple kimi tanınmış alimlər qadınla kişinin, onların bədən üzvləri və xüsusiyyətlərinin fərqlərini bəyan etmişlər ki, onları burada qeyd etməyi lazım bilmirik. Ancaq bu barədə Qustav Lebonun dediklərinə diqqət yetirin: «Mən həmin bu (kişi ilə qadın arasındakı təbii fərqlərin mövcudluğu) əqidəsində olanlardanam. Bu mövzunu ayrıca «Beyin fəzasında baş verənlərin sirri haqqında anatomik və riyazi bəhslər» başlığı altında ətraflı şəkildə nəşr etdirmişəm».

2. İslam dinində vəzifə üstünlük deyil, məsuliyyət hesab olunur. Əgər qadın ruhi və təbii cəhətdən, qəzavət (məhkəmə hakimi) məqamından məhrumdursa, bunun əvəzinə övlad tərbiyə etmək (yəni analıq məqamı), pak insan yetişdirmək kimi təlim-tərbiyə məqamına sahibdir. Bu məqam və

məsuliyyət qəzavət məqamından daha yüksəkdir. Təlaq (boşanma) hüququna gəldikdə, qadın növü həddən artıq hissiyyətli olduğu üçün, əgər ona bu ixtiyar verilsəydi, kiçik bir hadisə onu təlaq verməyə vadar edərdi və kiçik bir cəmiyyətin (ailənin) həyatı aradan gedərdi. Məlumdur ki, belə olan halda cəmiyyət xoşagəlməz hadisələrlə üzləşə bilərdi. Yaxud irs bərəsində, qadına kişiyə çatan irsin yarısı qədər pay verilsə də, yaşayışının təminatı (yemək, geyim və məskən kimi) ərinin öhdəsinədir, həmçinin mehriyyə haqqı da vardır. Qadın öz şəxsi malını özü üçün saxlaya bilər və s. Son nəticədə görürük ki, qadının haqqı çox olmasa da, kişinin haqqından da az deyil. Cihad məsələsində də həmçinin, hamı yaxşı başa düşür ki, bu çox ağır işdir və şiddətli müqavimət, insanı taqətdən salan ağır hadisələrə və çətinliklərə dözümlü tələb edir. Qadın üçün belə çətinliklərə dözmək onun imkanı həddindən kənarıdır. Beləliklə, burada ona nəinki zülm olunur, hətta ona xüsusi diqqət və ehtiram olunur. Nəhayət o, qəhrəman və mücahid yetişdirmək və müharibənin arxa və ön cəbhəsində yaralılara kömək etməklə cihadda iştirak edə bilər. Ev işlərini idarə etmək, əmlakı qorumaq, evdəki kişiləri cihad cəbhəsinə göndərmək də cihada kömək etmək deməkdir. Deməli, həqiqətdə qadın da bir növ cihadda iştirak etmiş olur. Müdafiə məsələsində də (İslam döyüşləri adətən müdafiə xarakteri daşdığı üçün) qadınla kişi bərabərdirlər və hər ikisinə vacibdir ki, müdafiədə iştirak etsinlər.

Tanınmış Fransız bioloqu Doktor Karl Aleks yazır: «Qadınların diqqətini analıq vəzifəsindən ayırmağımız məntiqsizdir. Hətta cavan qızların bərəsində cavan oğlanların haqqında nəzərdə tutduğumuz həmin tərzi-təfəkkürü, yaşayış və ideal həyatı nəzərdə tutmamalıyıq. Təlim-tərbiyə mütəxəssisləri gərək kişi ilə qadının ruhunu, bədən üzvləri və onların təbii vəzifələrini nəzərə alsınlar. Bu mühüm məsələyə

diqqət yetirmək gələcəkdə onların kamilləşməsində əhəmiyyətli rol oynayar».¹

Digər bir alim isə yazır: «Bundan əvvəlki nəsillər qadın barəsində təfrit (orta həddən aşağı səviyyədə) yolunu tutmuşdular. İyirminci əsrin insanları isə ifrat (həddi aşmış şəkildə) yolunu gedərək elə ədalətsiz və məntiqsiz sözlər danışılar ki, qadın ayağını yorğanına görə uzatmayıb və nəticədə Qərb aləmində müşahidə etdiyimiz ən təhlükəli ictimai pozğunluqlar ortaya çıxıb. Məsələn, Amerika Birləşmiş Ştatlarından verilən statistik məlumat əsasən hər il qeyri-qanuni cinsi əlaqələr nəticəsində dünyaya gəlmiş otuz-qırx min uşaq yaranmış irsi xəstəliklərdən ölür. Qadınların 75 faizinin cinsiyyət üzvlərində aparılan cərrahiyyə əməliyyatı cinsi əlaqələrdən yaranan xəstəliklərin nəticəsidir».

İndi isə qadının mühüm məsuliyyətlərinə diqqət edək.

QADINLARIN ÜÇ MÜHÜM VƏZİFƏSİ

Yuxarıda qeyd etdik ki, İslamda vəzifə məsuliyyət deməkdir. Hər kim öz vəzifəsini yaxşı yerinə yetirsə - istər kişi olsun istərsə də qadın - onun məqamı Allah yanında çox böyükdür. Qadın öz iffət və hicabını qorumaqla mühüm işlərdə iştirak edə bilər. Lakin onun mühüm və daha vacib olan üç vəzifəsi var:

1. Evdarlıq, ailədəki səfa səmimiyyəti qoruyub saxlamaq.
2. Övladın təlim-tərbiyəsi ilə məşğul olmaq, yəni pak və kamil insan yetişdirmək vəzifəsi.
3. Ərə qayğı və onunla uyğunlaşma. (Əlbəttə kişilər də qadınlara qayğı göstərməkdə İslami qayda-qanunlara riayət etməlidir).

¹ İnsan tanınmamış mövcuddur, səh.76.

EVDARLIQ MƏSULİYYƏTİ

Cəmiyyətin ilkin bünövrəsi olan ailəyə nəzarət, onu qorumaq və yaxşı yaşatmaq, yəni ailə qayda-qanunlarına riayət olunmaqla evi idarə etmək çox çətin bir işdir. Cəmiyyət tək-tək insanlardan qurulur, böyük cəmiyyətlər də öz növbəsində kiçik cəmiyyət sayılan ailədən başlanır. Daha aydın şəkildə desək, kiçik cəmiyyət olan ailəni kamil və islami şəkildə təşkil etmək, böyük cəmiyyətin əsasını və bünövrəsini kamilləşdirmək deməkdir. İslam dinində bu məsuliyyətin mükafatı daha böyükdür. Bu bərədə İslam peyğəmbəri (s) buyurur: «Evdə oturub bir saat xidmət etmək, min il ibadətdən, min həcc əməlindən, min ümrə əməlindən, min qul azad etməkdən və daha yaxşı və daha fəzilətlidir».¹

Qadınların Peyğəmbərə (s) beyət etməsi macərəsində² belə nəql olunur ki, qadınlardan biri soruşdu: «Allah cihadı kişilərə vacib edib. Əgər onlar bu yolda ölsələr, Allah yanında şəhidlik məqamı, yaralansalar mükafatları var. Ancaq biz, ərləri cəbhəyə gedən qadınlar evdə oturub ərlərimizin mallarının keşiyini çəkirik, övladlarımızın qayğısı üçün çalışırıq. Görəsən biz də öz döyüşçü ərlərimizlə şərikik?»

Həzrət Peyğəmbəri (s) buyurdu: «Ey qadın, yaxşı qulaq as və başqalarınada de! Kişilərlə mehriban olub, evdə yaşayanların qayğısını çəkməyin, evi idarə edib saxlamağın Allah yolundakı mücahidlərin mükafatlarına bərabər mükafatı var».³

¹ Camius-səadət, 2-ci cild, səh.143.

² (Quranda «Mumtəhinə» surəsinin 11-ci ayəsində gəlib və bundan sonrakı səhifələrdə geniş şəkildə şərh edəcəyik).

³ İstiaab, 4-cü cild, səh.233; Xəyratu hisan, 1-ci cild, səh.27.

ÖVLAD TƏRBIYƏ ETMƏYİN MƏSULİYYƏTİ

Yaxşı övladlar tərbiyə etmək və onlara təlim vermək, yəni kamil insan və mücahid yetişdirmək, şəhid vermək və necə də yüksək məqamdır. Belə bir məqamın mükafatı daha çoxdur. Peyğəmbər (s) buyurdu: «Hər kəs öz övladını öpsə, onun üçün yaxşı mükafatlar yazarlar. Hər kəs övladını şad etsə, Allah onu qiyamət günü şad edər».¹

Bu rəvayətdə ananın övlada olan kiçik mehribanlığının böyük mükafatından başa düşmək olur ki, analıq məqamı və o cür ağır zəhmətlərlə övlad tərbiyəsinin böyük mükafatları var.

ƏR QAYĞISI MƏSULİYYƏTİ

Həyat yoldaşı ilə (hər iki tərəfin) mehriban rəftar, övladların düzgün tərbiyəsində və ailədəki səfa-səmimiyyətin qorunmasında mühüm əsasdır. Bu məsələ İslamda çox mühüm olduğu üçün həzrət Peyğəmbər (s) bu barədə buyurur: «Əgər Allahdan qeyrisinə səcdə etmək üçün bir kimsəyə əmr etməli olsaydım, deyərdim ki, qadınlar öz ərlərinə səcdə etsinlər».²

Bu məsuliyyətin bütün məsuliyyətlərin əsası olması (əgər İslam ilə həmahəng olmasa, təlaq, fəhşa, münkərat və tərbiyəçinin olmaması üzündən uşaqların yollarını azması və sair ilə nəticələnəcək) barəsində aşağıdakı üç əhvalatı diqqətinizə çatdırırıq.

ARVAD ƏLİNDƏN EVDƏN QAÇMAQ

(Tanınmış şair) Sədi səfərə çıxmaqdan və səyahət etməkdən yorulmaq bilmirdi. Sədinin «Bustan» və «Gülüstan» kitabı məclislərdə, şəhərlərdə və müxtəlif ölkələrdə əldə etdiyi təcrübələrinin məhsuludur. Sədinin tanışlarından biri ondan soruşdu: «Bu qədər təcrübəni harada əldə etmişən?»

¹ Rovzətul-kafi, 6-cı cild, səh.49.

² Məkarimul-əxlaq, səh.246.

Sədi dedi: «Uzun-uzadı səfərlərdə».

O soruşdu: «Bəs səyahətlərin yorğunluqlarına necə dözmüsən?»

Sədi dedi: «Dar ayaqqabıdansa ayaqqabısızlıq yaxşıdır, evdəki dava-dalaşdansa səfərdəki yorğunluq yaxşıdır».

Onun hüzurunda olanlar başa düşdülər ki, Sədinin həyat yoldaşı xoşxasiyyətli bir qadın deyil. Onlardan biri dedi: «Bununla belə Şeyx Sədinin həyat yoldaşı, bizim üçün ağıllı və müdrək bir kişi yetişdirib».

ƏXLAQSIZ KİŞİNİN CƏZASI

Səd ibn Məaz Peyğəmbərin (s) çox yaxın köməkçilərindən idi. Onun imanı elə bir həddə idi ki, Rəsulullah (s) buyurmuşdu: «Sənə müjdə olsun ki, Allah sənə şəhidlik nəсіб edəcək və hökmünlə küfr əhlindən bir dəstə (bəni Qurəyəzə yəhudiləri) həlak olacaq. Rəhmanın (Allahın) ərşi sənənin ölümündən titrəyəcək və Bəni-Kəlb tayfası heyvanlarının tüklərinin sayı qədər insan sənənin şafaətinə behiştə girəcək».

Səd Ühüd döyüşündə yaralandı və evdə yatırdı. Ancaq bədəninəki yaralar sağalmadığı üçün dünyadan getdi. Sədi axirətə yola salan zaman Rəsulullah (s) başı açıq və ayaqyalın onun cənazəsini götürdü və qüsl verdi. Namazdan sonra Rəsulullah (s) onu qəbrin ortasına qoyaraq üstünü şəxsən özü torpaqla örtüdü və o qəbri kamil şəkildə saf (düz) və təmiz etdi. Sonra qəbri düzəltməkdə bu qədər diqqətə görə etiraz edənlərin cavabında buyurdu: «Bilirəm ki, Sədin bədəni çürüyəcək və torpağa qarışacaq. Lakin Allah çox istəyir ki, bəndəsi bir iş görəndə onu yaxşı və kamil şəkildə yerinə yetirsin».

Sədin anası oğlunun qəbrinin yanına gəldi və dedi: «Ey Səd, behişt sənə müjdə olsun!»

Peyğəmbər (s) Sədin anasına buyurdu: «Allahın işləri barəsində qəti fikir söyləmə. Səd üçün qəbir sıxıntısı (əzabı) olacaq».

Qayıdan zaman səhabələr Peyğəmbərin (s) üç suala cavab verməsini istəyib dedilər:

Ey Allahın Rəsulu! Siz heç kimin cənazəsinə bu qədər ehtiram göstərib müşayiət etməyibsiniz. Sədin cənazəsini isə başı və ayağı açıq müşayiət etdiniz.

Bəzən tabutun sağ və bəzən də sol tərəfindən götürürdünüz.

Cəsədin qüslünə nəzarət edib, namaz qıldınız və şəxsən özünüz qəbrə qoydunuz, qəbri kamil şəkildə torpaqla örtüdüünüz. Lakin sonradan onun anasına belə buyurdunuz: «Səd üçün qəbir sıxıntısı olacaq (bizim üçün aydınlaşdır ki, niyə belə buyurdunuz?)».

Peyğəmbər (s) birinci sual barəsində buyurdu: «Cənazəni müşayiət edəndə mələkləri başı açıq, ayaqyalın görüb onlar kimi etdim».

İkinci sualın cavabında buyurdu: «Əlim Cəbrayılın (ə) əlinin içində idi. Əlimi hara hərəkət etdirsəydi, mən də itaət edərdim». Üçüncü sualın cavabında buyurdu: «Bəli, onun üçün qəbir əzabı vardır. Çünki evindəkilərlə (və həyat yoldaşı ilə) pis rəftar edərdi».¹

Beləliklə görürük ki, Səd bu cür məqama malik olmasına baxmayaraq, onun evdəki azacıq bədrəftarlığı ağır cəzalanmasına səbəb olur.

DÜNYADAKI BEHİŞTİN ŞƏRTLƏRİ

Ovf Şeybaninin Əyas adlı bir qızı var idi. Ömər ibn Həcər adlı bir oğlan ona elçi göndərdi. Qızın ata-anası ona müsbət cavab verdilər. Gecə qızın ər evinə getmək vaxtı gəlib çatdı. Ana qızını xəlvətə çağırıb, gələcəkdə evdarlıq, övlad və ər

¹ Qamusur-ricəl, 4-cü cild, səh.341.

qarşısındakı vəzifəsini layiqincə yerinə yetirməsi və xoşbəxt olması üçün ona nəsihət verdi: “Qızım, sən öz doğmalarından ayrılıb özgə evinə gedirsən. Bizdən ayrılıb onlarla oturduracaqsan. Sözsüz, gərək ərinin qarşısında təvazökar olasan ki, onunla ünsiyyətin yaxşı olsun. Ərinin mehriban həyat yoldaşı olmasını istəyirsənsə, bu nəsihətlərə yaxşıca qulaq as:

1. Qənaətcil ol, ərinin tapşırıqlarına yaxşıca qulaq as və onları yerinə yetir.

2. Özünə onun üçün bəzək-düzək ver ki, sənə baxanda narahat olmasın.

3. Həmişə ətirli ol ki, sənənin qoxun onun üçün ən yaxşı ətir olsun.

4. Yemək zamanı ona qulluq et. Çünki ac insan həyəcan və narahatlıq içində olur.

5. İstirahət etmək istəyəndə ona şərait yarat. Çünki mümkündür ki, yuxusuzluqdan qəzəblənə.

6. O olmayanda onun malını yaxşı qoru, evindən ehtiyatlı ol və övladlarına xidmət et.

7. İşlərində ona kömək et.

8. Onun sirlərini yayma, yoxsa arxayın ol ki, əlindən amanda olmayacaqsan.

9. O narahat olduğu zaman gülmə.

10. Onun sevindiyi zaman qəmgin olma.

Əgər bu nəsihətləri eşidib vaxtında yerinə yetirsən, həyatınız behişt həyatı kimi olacaq”.¹

¹ Əl-Mustətrəf, 2-ci cild, səh.327.

İkinci fəsil

ACI HADİSƏLƏR MÜQABİLİNDƏ SƏBİR ETMƏK

Qurani-kərimin ayələrindən, rəvayətlərdən və keçmişdəkilərin hekayələrindən əlavə, öz təcrübələrimiz də göstərir ki, dünya xoşagəlməz və acı hadisələr, bəla, giriftarçılıqlar və müsibətlərə bürünüb. Həzrət Əmirəlmöminin Əli (ə) buyurur: “Dünya elə bir evdir ki, bəlalər onu bürümüş, vəfəsizlik və hiylə ilə tanınmışdır. Hadisələri müxtəlif, sakinləri də rahat deyil. Əhvalı dəyişkən, vəziyyəti də ötüb keçəndir. Oradakı həyat məzəmmət olunub, əmniyyət və asayışı də yoxdur. Onun əhalisi həmişə bəla (oxları) hədəfinə çevrilib, daim onlara tərəf atılır və ölümlə onları məhv edir”.¹

O Həzrət (ə) Şüreyh Qaziyə (səksən dinarlıq ev aldığına görə) buyurdu: “Bu evin qəbzinin bir nüsxəsini yazıram. O nüsxə belədir: Bu, zəlil bəndənin köçməyə hazır olan ölüdən aldığı, fani olanların məhəlləsində, həlak olanların küçəsində, qürur sarayından bir evdir. Onun dörd tərəfi vardır. Bir tərəfi bədbəxtlik və bəlalardan, ikinci tərəfi acı hadisələr və müsibətlərdən, üçüncü tərəfi sütləşdirici istək və meyillərdən, dördüncü tərəfi isə doğru yoldan, azdırıcı şeytana birləşmiş divardan ibarətdir. Bu evin qapısı da dördüncü tərəfə açılır”.²

İmam Əlinin (ə) bəyanında dünyanın dörd tərəfində bəlalər və müsibətlər olduğunu görürük. Beləliklə aydın olur ki, dünya rifah və asayiş yeri deyil. Orada insan həmişə bəla və giriftarçılıqla mübarizədədir.

¹ Nəhcül-bəlağə, Sübhü Saleh, 226-cı xütbə.

² Nəhcül-bəlağə, 3-cü məktub.

GİRİFTARÇILILQLARIN SƏBƏBİ

İndi isə bu giriftarçılıqların səbəbini araşdıraq.

Qurana nəzər salanda görürük ki, bu giriftarçılıqların səbəbi bizim keçmişdəki xoşagəlməz əməllərimizdir. Məsələn, Şura surəsinin 30-cu ayəsində buyurulur: “Sizə üz verən hər bir müsibət öz əllərinizlə qazandığınız günahların (etdiyiniz əməllərin) ucbatındandır və Allah (günahlardan) çoxlarını əfv edər”.

Bu və buna oxşar ayələrdə müsibətlərin səbəbləri kimi keçmişdə baş vermiş günahlar göstərilir. “Rum” surəsinin 41-ci ayəsində buyurulur: “İnsanların öz əlləri ilə etdikləri pis əməllər üzündən suda və quruda fəsad və giriftarçılıq əmələ gələr ki, Allah (bununla) onlara etdikləri bəzi günahların cəzasını daddırsın və bəlkə onlar (tövbə edib pis yoldan) qayıdalar”.

Bu ayəyə əsasən yerdə və quruda baş vermiş bəlalər həm əməllərin cəzası, həm ibrət almaq və həm də günahkarların tövbə edib Allaha tərəf qayıtmasına görədir. “Bəqərə” surəsinin 155-ci ayəsində buyurulur: “Əlbəttə, Biz sizi bir az qorxu, bir az qorxulu müharibələr, bir az aclıq (qıtlıq), bir az da mal, can (övlad) və məhsul qıtlığı ilə imtahan edərik. Səbir edənlərə müjdə ver”.

Bu ayəyə əsasən də müxtəlif giriftarçılıq və bəlalərin səbəbi insanın imtahan olunmasıdır. “Ənkəbut” surəsinin 2-ci ayəsində buyurulur: “İnsanlar (iman gətirdiklərini) güman edib onlardan əl çəkilib imtahan olunmayacaqlarını mı sanırlar?”

“Fitnə” kəlməsi qızılı oda qoyub, onun xalisini qatqısından ayırd etmək mənasını ifadə edir. Daha sonra bu söz hər cür zahiri və batini imtahana da deyilib. Beləliklə, aydın olur ki, insan həmişə fitnə və imtahan arasındadır. Həzrət İmam Əli (ə) giriftarçılıq barəsində buyurub:

“Pərvərdigara! Sənə fitnədən (imtahandan) pənah aparıram, deməyin. Çünki imtahan olunmayacaq kəs yoxdur. Lakin hər kəs Allaha pənah aparmaq istəsə, doğru yoldan azdıran fitnələrdən Allaha pənah aparsın. Allah-təala (Quranda “Təğabun” surəsinin 15-ci ayəsində) buyurur: “Həqiqətən, mal-dövlətiniz və oğul-uşağınız sizin üçün ancaq bir sınaq vasitəsidir”. Bu cümlənin mənası budur ki, Allah insanları mal-dövlət və oğul-uşaqla imtahan edir ki, verdiyi ruzidən narazı qalan və şükr edib razı olan kəslər tanınsınlar. Hərçənd ki, Allah insanlara onların özlərindən daha ağıldır, lakin bu imtahan və sınaq, mükafat və cəzaya layiq olan əməllərin aşkar olunması üçündür”.¹

Digər tərəfdən, rəvayətlərdə bəlalərin səbəbi bəzən imtahan, bəzən əməlin cəzası, bəzən də keçmiş günahların bağışlanması, bəzən isə (Allah övliyalarının bəlaləri kimi) mənəvi dərəcənin artması kimi qeyd olunur. Bütün ayə və rəvayətlərdən belə nəticə çıxarıyıq ki, bəlalərin səbəbləri aşağıdakı beş haldır:

Keçmiş əməllərin cəzası.

Pis yoldan qayıtmaq və tövbə etmək vasitəsi.

İmtahan və sınaq. Özünü tanısin ki, imtahanın öhdəsindən necə gələ bilir.²

Keçmiş günahların bağışlanması.

Mənəvi məqam və dərəcənin artması.

Beləliklə, biz öz araşdırmalarımızda bəlalərin səbəblərini anladıq. Bəla üz verdikdə gərək dözümsüz olmayaq. Əksinə, səbir və müqavimət göstərməklə Allaha xatir özümüzü onların çətinliklərinə öyrəşdirsək və bu yolda polad kimi iradəli olsaq, çox təsiri olacaq. “Bəqərə” surəsi 155-ci ayənin davamında buyurulur: “Səbir edən şəxslərə müjdə ver”.

¹ Nəhcül-bəlağə, 93-cü hikmət.

² İmtahan insanın inkişafı, tərəqqi etməsi və təkamülə çatması üçün vasitədir. İnsanı həm fiziki və həm də ruhi cəhətdən gücləndirir.

“O kəslər ki, başlarına bir müsibət gəldiyi zaman “Biz Allahın bəndələriyik və (öləndən sonra) Ona tərəf qayıdacağıq” deyirlər”.

Allahın lütf və mərhəməti bu cür insanlara şamil olacaq və belə insanlar doğru yolda olanlardır.

GİRİFTARÇILIĞIN ƏN MÜHÜM AMİLİ VƏ YAXUD İMTAHAN

Giriftarçılığın səbəbləri arasında hamını əhatə edən və ən mühümü, imtahan və sınaq amilidir. Allah-təala hətta peyğəmbərləri də (onların mənəvi dərəcələrinə görə) imtahan edir. Heç kim bu qanundan istisna olunmur. İmtahanın yolları çoxdur. “Ənbiya” surəsinin 35-ci ayəsində buyurulur: “Biz sizi xeyir və şərlə sınağa çəkərik”.

Beləliklə, insan hər cür xeyir və şərlə imtahan olunur. Bəzi rəvayətlərdə hamıya aid edilən fitnə (imtahan) on hissəyə bölünür:

Doğru yoldan azmaqla imtahan.

Sınaq imtahanı.

Dəlil və höccət imtahanı.

Şirk imtahanı.

Küfr imtahanı.

Odda yanmaqla imtahan.

Əzabla imtahan.

Ölməklə imtahan.

Haqq yoldan saxlanmaqla imtahan.

Şiddətli giriftarçılıqla imtahan.

Bəziləri məhəbbətlə imtahanı da bunlara əlavə edirlər.¹

Yuxarıda göstərilənlərlə çox imtahan olunduğuna görə, insanların ehtiyatlı olması üçün onlar təkrar-təkrar xatırladılır. İmam Əli (ə) buyurur: “Fitnələr qabağa gələndə az yaşlı dəvə balası kimi olun. Onun nə möhkəm beli olur ki, minələr və nə

¹ Səfinətul-bihar, 2-ci cild, səh.345.

də sağmaq üçün döşləri olur”¹ İmam (ə) bu sözləri o zaman buyururdu ki, iki azğın dəstə bir-biri ilə döyüşə başlamışdır. O həzrət demək istəyir ki, ehtiyatlı olun. Bu fitnə öz məqsədləri üçün nə sizə minsin və nə də mali imkanlarınızdan özləri üçün istifadə etsin. Yoxsa, əgər döyüşən tərəflərdən biri haqq olsaydı, ona kömək etmək vacib olardı.²

BƏLALAR MÜQABİLİNDƏ SƏBİR

Bundan əvvəl deyildiyi kimi, bəlalər dünyanı əhatə edib. Hər kəsin bir cür giriftarçılığı və bu giriftarçılıqların hər birisinin öz səbəbləri var. Onlardan ən mühümü bu yarış meydanında kimin qalib gəlməsini müəyyənləşdirən imtahan və sınaqdır. İndi isə digər bir amilə diqqət yetirək. Bu, acı hadisələr və bəlalara səbir etməkdir. Gərək insan bəlalər qarşısında son həddə qədər dözüb, səbir və müqavimət göstərməklə mümkün olmayanları reallaşdırıb, Allah fərmanına təslim olsun.

*Bir çeşmə ayrıldı qayadan düzə,
Qəfildən bir daşla gəldi üz-üzə.
Həlimliklə belə söylədi daşa:
Yol ver, qoy yolumu mən vurum başa.
Qəlbi qara daş qaldırıb səsini,
Dedi: Uzaq dayan, kəsərəm nəfəsini.
Səllər tərپətməmiş məni yerimdən,
Sənin qarşındanmı qaçmalıyam mən?!
Bu sözlər çeşməni razı salmadı,
Təkan vurdu daş yerində qalmadı.
Çalışdı-vuruşdu, durmadı bir an,
Ötüb-keçdi daşdan, yol oldu asan.
Zəhmətlə çatarsan hər bir istəyə,
Atdığı ox çətin ki, daşa dəyə.*

¹ Nəhcül-bəlağə, Kəlimatei qısar, nömrə 1.

² Şərhe Nəhcül-bəlağə, İbn Əbil-Hədid, 18-ci cild, səh.82.

*Get tər axıt, üzülməsin ümidin
Qisməti ölümdür hər naümidin.
Bil, işdə olarsa səbirin, dözümlün,
Çətinliklər asan olası bir gün.*

Qurani-məciddə yüz dəfədən çox müxtəlif təbirlərlə səbir və müqavimətli olmaq barəsində söz açılır. Ancaq səbir, əlini əlinin üstünə qoyub, gözləmək deyil. Əksinə, səbir lüğətdə bir işi yerinə yetirmək və onu davam etdirmək üçün polad kimi iradəli olmaq və qəlbin əzmkarlığı mənasındadır. Səbir və müqavimət təkcə insanın ruhiyyəsinin aşağı enməsinin qarşısını almır. Əksinə, insanın ruhiyyəsini neçə dəfə yüksəldir. Eləcə də cəbhədə düşmən qarşısında səbir barəsində Quranda buyrulur: “Əgər içərinizdə iyirmi səbirli və müqavimətli kişi olsa, iki yüz kafirə qalib gələr”.¹

“Ali-İmran” surəsinin 200-cü ayəsində buyrulur: “Ey iman gətirənlər! Səbir edin. Düşmənlərin müqaviməti müqabilində də dözüün, hazır olun və Allahdan qorxun ki, bəlkə, nicat tapasınız!”

Mütəal Allah bu ayədə qələbəyə olan ümidi dörd şeydə bilir:

Nəfs istəkləri və meylləri, çətinliklər və bəlalar müqabilində səbir və müqavimət.

Düşmən qarşısında səbir və müqavimət.

Sərhəd keşiyində səbir və müqavimət (bu, istər müsəlman məntəqələrinin sərhədi olsun, istərsə də siyasət və İslam mədəniyyətinin).

Hər bir şeyin əsası olan pərhişkarlıq və paklıqdakı (iffətdəki) səbir.

Quranda belə bir təbirlər də var ki, “Allah səbir edənlərlədir”² və “Allah səbir edənləri sevər”.³ Quranda dörd yerdə buyrulur ki, insanı hidayət edən ibrətamiz dərslər, çox

¹ Ənfal surəsi, ayə 65.

² Bəqərə surəsi, ayə 249.

³ Ali İmran surəsi, ayə 146.

şükür və səbir edən kəslər üçün haqq və xeyir əlamətidir.¹ “Məhəmməd” surəsinin 31-ci ayəsində buyrulur: “Biz içərinizdəki mücahidləri və səbir edənləri ayırd etmək üçün sizi imtahana çəkəcək və sizə dair xəbərləri də yoxlayacağıq (kimin həqiqi, kimin yalançı olub şayiə yaydığı və nifaq üzündən (məqsədilə) söz danışdığı üzə çıxsın)”.

Talutun macərasında, Həzrət Samuel Peyğəmbər (ə) tərəfindən təyin edilən güclü və şücaətli bir kişi az bir dəstə ilə zəmanənin zalım diktatoru Calutun hər cəhətdən döyüşə hazır vəziyyətdə olan ordusunun qarşısında durdu. Görürük ki, Talut az adamla Calutla döyüşə gedəndə onun tərəfdarları bütün varlıqları ilə dedilər: “Pərvərdigara, bizə bol səbir və dizimizə (ayaqlarımıza) qüvvət ver! Bizə kafir qövm üzərində qələbə qazandır!”²

Həmin böyük ruh yüksəkliyi ilə Calutun hər cəhətdən döyüşə hazır olan ordusunu məğlub etdilər. Bu zaman (Davud adlı) yeniyetmə cavan Talutun qoşununda idi. Ordu cəbhənin ön xəttinə çatanda, o, əlindəki sapandla çox məhəratlə Caluta tərəf bir-iki daş atdı. Daş Calutun alnından dəyərək onu yerə yıxdı. Calutun ordusu qorxuya düşüb, bir neçə itki verdikdən sonra qaçmağa başladı və bəni-İsrail qövmü qalib gəldi.³

Bəli, səbir və müqavimət belə bir möcüzə yarada bilir. Müşkül görünən işləri həyata keçirir və mümkün olmayanları da mümkün edir.

¹ İbrahim surəsi, ayə 5; Loğman surəsi, ayə 21; Səba surəsi, ayə 19; Şura surəsi, 33.

² Bəqərə surəsi, ayə 250.

³ Məcəmül-bəyan, 1-ci və 2-ci cild, səh.357.

SƏBİRİN NÖVLƏRİ

Əxlaq alimlərinin buyuruqlarında səbir və dözümlük üç hissəyə bölünür:

1. Günahlar müqabilində səbir.
2. İtaətdə səbir.
3. Bələlərin və zəmanənin acı hadisələri müqabilində səbir.

Əgər bunların hər üçü birlikdə olsa, insan ən çətin hadisələrlə belə üzləşsə də hər cür izzət və nigarançılıq özündən uzaqlaşdırar, təskinlik tapa bilər. Birinci səbir, “cihade əkbər” (ən böyük cihad) kimi təbir olunur və digər səbirlərin bünövrəsi sayılır. Ötən fəsildə qeyd olunduğu kimi “Bəqərə” surəsinin 155-ci ayəsində buyrulur: “Səbir edən şəxslərə müjdə ver! O kəslər ki, başlarına bir müsibət gəldiyi zaman “Biz Allahın bəndələriyə və (öləndən sonra) Ona tərəf qayıdacağıq” – deyirlər”.

Bu ayə Həzrət Əlinin (ə) buyurduğu kimi iki mətləbi bəyan edir:

1. Bizim hamımız Allahdanıq və bunu etiraf edirik.
2. Etiraf edirik ki, biz Allaha tərəf qayıdacağıq.¹

Yəni Allah qarşısında öz bəndəlik və təslim olmağımız gərək unudulmasın. Biz Allahın müqabilində bir şey deyilik. O hər nə istəsə, biz də onu bəyənməliyik. Baba Tahir deyir:

*Kimisi dərd, kimisi dərman bəyəndi,
Kimi vüsal, kimi hicran bəyəndi.
Mənsə bəyənilənlər arasından,
Onu bəyəndim ki, canan bəyəndi.*

“İsterca” ayəsi kimi tanınmış bu ayədən istifadə edib, öz ruhiyyəimizi gücləndirək. “Bəqərə” surəsində iki yerdə (45-ci və 153-cü ayələrdə) buyrulur: “(Müsibət vaxtı) Səbir etmək və namaz qılmaqla (Allahdan) kömək diləyin”.

¹ Nəhcül-bəlağə, 99-cu hikmət.

Namaz Allahla rabitə qurmaq üçün ən yaxşı vasitədir. Əgər bu rabitə kamil şəkildə yerinə yetirilsə, səbir və dözümlə birlikdə olsa, şübhəsiz hər cür acılıqları şirin edər. Bu sifarişlər kişi ilə qadına şamil edilsə də, “Əhzab” surəsində qadınlar barəsində xüsusi şəkildə söz açılır: “Həqiqətən, Allah məhz müsəlman kişilər və qadınlar, mömin kişilər və qadınlar, Allaha pərəstiş edən kişilər və qadınlar, doğrudanışan kişilər və qadınlar, səbirli¹ kişilər və qadınlar, Haqq qarşısında müti və təvazökar olan (yalnız Allah qarşısında kiçilən) kişilər və qadınlar, sədəqə verən və oruc tutan kişilər və qadınlar, iffətli (namuslu) kişilər və qadınlar və Allahı çox zikr edən kişilər və qadınlar üçün (axirətdə) məğfirət (bağışlanma) və böyük bir mükafat hazırlamışdır!”

SƏBİR VƏ DÖZÜMÜN TƏSİRLƏRİ

Rəvayətlərdə səbir və dözümin dəyəri və mühüm təsirləri barəsində çoxlu sözlər deyilir. Biz burada onların içindən Əmirəl-möminin Əlinin (ə) səbir və dözümlə barəsindəki çox ali bir bəyanını təqdim edirik: “Sizə səbirli olmağı tövsiyə edirəm. Çünki, baş bədənə lazım olduğu kimi, səbir də imana lazımdır. Başsız bədənin xeyiri olmadığı kimi, səbirsiz iman da xeyiri yoxdur”.²

Həzrət Əli (ə) bu dərin mənəli müqayisəsində səbir və dözümlə ali təsvirini başın bədənə lazımlılığı ilə eyniləşdirir. Qulaq, göz, beyin, iyləmə və dadma orqanlarının hamısı başda yerləşir. Səbir və dözümlə həmçinin belə bir funksiyaya malikdir. Səbirin sayəsində yaxşı görmək, eşitmək, hiss etmək və dərk etmək olar ki, biz kimik, hara gedirik və indi nə etməliyik?

Bu fəsili İmam Əlinin (ə) digər bir dərin mənəli sözü ilə sona çatdırırıq. Həzrət (ə) buyurur: “Fitnə və imtahan

¹ Vəssabirinə vəssabirat.

² Nəhcül-bəlağə, 82-ci hikmət.

dəryalarının nəhəng dağ kimi dalğalarını nicat gəmisi ilə yarıb irəli gedin”.¹

Bu gəmi namazdan, duadan, təvəkküldən (ümid etməkdən), birlikdən, doğru–düzgün rəhbərə itaət etməkdən, dözümdən, həmişə şəhidliyə hazır olmaqdan, haqq qarşısında razı və təslim olmaqdan, şükür etməkdən, agahlıqdan və s. ibarətdir. Qısa bir cümlə ilə desək, müsibət və giriftarçılıq dəryasının nəhəng dağ kimi dalğalarını kamil iman gəmisi ilə yarıb irəli gedin. Şairlərin padşahı deyir:

Mixin sıxıntısı, sarsılmazlığı

Faydalıdır ibrət götürsə bəşər.

Yağdıqca başına ağır zərbələr

O da göstərəsi daha çox əsər.

Xüsusilə dua etməyi yaddan çıxartmayaq ki, bu çox təsirlidir. İmam Sadiq (ə) buyurur: “Atam İmam Baqirə (ə) hər zaman ruzigarın hüznü hadisələri üz versəydi, qadın və uşaqlarını toplayıb birlikdə dua edərdilər. Sonra o hadisələr və qəm-qüssələr aradan gedərdi”.²

¹ Nəhcül-bəlağə, 5-ci xütbə.

² Səfinətül-bihar, 1-ci cild, səh.447.

Üçüncü fəsil

İSLAMDAN ƏVVƏLKİ DÖVRLƏRDƏ QƏHRƏMANLIQLAR GÖSTƏRMİŞ NÜMUNƏVİ QADINLAR

İslamdan əvvəlki dövrlərdə bir çox məşhur nümunəvi qadınlar olub. O cümlədən:

1. Hizbilin həyat yoldaşı.
2. Fironun həyat yoldaşı Asiyə.
3. Həzrət İbrahimin (ə) anası Buna.
4. Həzrət Musanın (ə) anası.
5. Həzrət Musanın (ə) bacısı.
6. Həzrət İsanın (ə) anası Məryəm.
7. Həzrət İsmayılın (ə) anası Həcər.

Biz burada İslamdan əvvəlki dövrlərdə yaşamış bir neçə nümunəvi qadının həyatını şərh edəcək, onların nümunəvi qadın olmalarının və adlarının əbədi qalmasının səbəbini zikr edəcəyik ki, digər qadınlar da onlardan örnək alıb bu yolla müqavimət dərsi öyrənsinlər.

1-Dülgər Hizbilin həyat yoldaşı Fironun qarşısında

Firon tarixin böyük diktatorlarından idi. O, camaatı bütperəstlik və özünə pərəstişə məcbur etməklə, illərlə Misirə hakim olmuşdu. Yoxsul və ac camaat onun zalım, haqsızlıqla dolu və sıxıntılı hakimiyyətindən tənqə gəlmişdilər. Mehriban Allah məzlum insanlara nicat vermək üçün Musanı (ə) bəni-İsrail qövminə göndərdi. Ancaq vəziyyət elə idi ki, hər kəs Musaya (ə) iman gətirsəydi, ona ən ağır işgəncə və əziyyətlərlə edam hökmü verilirdi. Bu insanlardan biri dülgər Hizbilin həyat yoldaşı idi. O, Musaya (ə) gizləncə iman gətirir, ancaq canının qorxusundan imanını gizlədirdi. Bu qadın camaat kimi deyildi. Aydın fikir və açıq gözlə başa düşürdü ki, Firon camaatın Allahı deyil və bütələr də Allaha şərik

deyillər. Ruzigarın əliylə o, Fironun hərəmxanasına, onun qızının bəzək və saç düzümü ilə məşğul olan adam kimi get-gəl edirdi. Bir gün Fironun qızının saçını bəzəyəndə daraq əlindən yerə düşdü. Dili uca Allahın zikrinə öyrəşdiyi üçün bilmədən dedi: “Allahın adı ilə”.

Fironun qızı ondan soruşdu: “Allah deməkdə məqsədin atam Firondur?”

O dedi: “Yox, mən elə bir kəsə sitayiş edirəm ki, sənin atanı yaradıb və onu aradan aparacaq!”

Fironun qızı həmin anda atasının yanına gedərək əhvalatı ona danışdı. Firon narahat olub qadını hüzuruna çağırdı və qəzəblə dedi: “Sən məgər mənim allahlığıma etiraf etmirsən?”

Qadın cavabında dedi: “Mən heç vaxt həqiqi Allahu buraxıb sənə pərəstiş etmərəm”.

Firon onun bu qətiyyətli sözündən o qədər əsəbləşdi ki, dayanmadan əmr etdi, misdən olan təndiri odla doldurdular. Təndir qızardıqda cəlladlara dedi: “Bu qadının uşaqlarının hamısını təndirə atın”.

Cəlladlar qadının gözləri qabağında, onun günahsız uşaqlarını təndirə atıb yandırdılar. Qadının uşaqları bir-bir odda yandılar, yalnız ananın qucağında kiçik övladı qalmışdı. Təbiidir ki, ananın südəmər uşağına məhəbbəti daha çox olar. O uşağı yanar odun alovları arasına atmaq üçün anadan güclə aldılar və anaya dedilər: “Əgər Musanın dinindən uzaqlaşsan, uşağını oda atmarıq”.

O digər uşaqlarına görə səbir etmişdi. Amma bu südəmər uşağa görə qəlbi təlatümə gəldi. İstədi ki, onları zahirdə qane etmək üçün bir söz desin. Bu zaman Allahın qüdrətilə uşaq dilə gəldi və anasına dedi: “Səbir et, sən haqsan!”

Ana səbir etdi. O uşağı da oda ataraq yandırdılar. Sonra isə qadının özünü də oda atdılar. O sağ olana qədər, çox acı işgəncələrə dözdü və düşmənin qarşısında özünü aciz göstərmək həsrətini, onların ürəyində qoydu. Cəlladlar ana və balalarının külünü göyə sovurdular.

İslam Peyğəmbəri (s) buyurur: “Merac gecəsi fəzada bir yerdə burnuma çox yaxşı bir ətir qoxusu dəydi. Cəbrayıldan (ə) soruşdum ki, bu misilsiz ətirli qoxu nədir? Cəbrayıl (ə) cavabında dedi ki, bu ətirli qoxu, Hizbilin həyat yoldaşının və uşaqlarının yanmış cəsədlərinin külündən gəlir. Onu bu fəzanın əhatə etdiyi hissəsində səpihlər. Bu yaxşı ətirli qoxu qiyamət gününə kimi yerin bu hissəsindən gələcək”.

Bəli bu, şücaətli və qəhrəman qadının mükafatıdır. Onun əməli Allah yanında o qədər dəyərlidir ki, pak cəsədinin gözəl ətri, İslam Peyğəmbərini (s) merac gecəsində təəccübləndirib və buyurub: “İndiyə kimi burnuma belə bir yaxşı və ətirli qoxu dəyməyib”.¹

2-Fironun həyat yoldaşı Asiyə

Ağır və acı hadisələr müqabilində qəhrəmancasına dözüb səbir edən qadınlardan biri də Fironun həyat yoldaşı, Məzahimin qızı Həzrət Asiyədir. Allah-təala Qurani-Məciddə bu qadını mömin şəxslər üçün məsəl çəkir və onun örnək kimi yad edir. “Təhrim” surəsinin 11-ci ayəsində buyurulur: “Allah iman gətirənlərə Fironun zövcəsini məsəl çəkir. Bir zaman o: “Ey Rəbbim! Mənim üçün Cənnətdə bir ev tik. Məni Fironun və onun əməlindən qurtar. Məni zalım qövmdən xilas et” demişdi”.

Bu qadın Fironun həyat yoldaşı olaraq sarayda, ləl-cəvahirat və bər-bəzək içində yaşasa da, heç vaxt bunlara aldanmadı. Xəlvətdə Musaya (ə) və Allaha iman gətirdi. Musanı (ə) uşaqlıq dövründə sudan götürdü və onu doğma anadan da yaxşı himayə etdi, heç vaxt qoymadı ki, ona bir zərər dəysin. Bu imanlı qadının o qədər dərin düşüncəsi və uzaqgörənliyi var idi ki, rəvayətlərə əsasən bir göz qırpmı qədərincə İlahi vəhyə kafir olmadı.² O, Allahpərəst bir

¹ Bihar, 13-cü cild, səh.163.

² Təhrim surəsi, ayə 11.

partizan kimi imkanı olan qədər Musaya (ə) kömək edir və Firona, onun əqidəsinə zərbə vururdu. Hizbinin uşaqlarının və həyat yoldaşının ürəkyaandırıcı hadisəsi baş verəndə Asiyə daha fəryadlarını boğazında boğmadı, ağızına sükut möhürü vura bilmədi. Fironun qarşısında durub qətiyyətlə dedi: “Ey Firon! Nə vaxta qədər qəflət yuxusunda qalacaq və Allahın həqiqi bəndələrini yandıracaqsan?”

Firon dedi: “Mənim allahlığıma sən də şəkk edirsənmi?”

Asiyə dedi: “Mənim sənənin allahlığına etiqadım var idi ki, bu gün də şəkk edəm? Mən Musanı (ə) Nil çayından götürdüyüm gündən onun peyğəmbərliyinə etiqadlı olmuşam. Buna görə də bacardığım qədər onu qorudum”.

Firon Asiyənin ağır cavabından elə narahat oldu ki, qəzəblə qışqırdı: “Ey Asiyə! Səni elə öldürəcəm ki, indiyə kimi heç kəsi belə öldürməmişəm”.

Fironun əmri ilə Asiyəni yerə uzadıb əl-ayağını dörd mıxa bağladılar və sinəsinə böyük daş parçası qoydular. Belə bir vəziyyətdə ona dedi: “Ey Asiyə! Musanın Allahına de ki, səni bu işgəncələrdən qurtarsın”.

Asiyə işgəncə altında çox narahat idi. Bu xəbər Musaya (ə) çatdı. Musa (ə) Allaha ərz etdi: “Ya Rəbbim! Asiyə üçün can verməyi asanlaşdır”.

Quranın (“Təhrim” surəsi, ayə 11) buyurduğuna əsasən, Asiyə deyirdi: “Ey Rəbbim! Mənim üçün Cənnətdə bir ev tik. Məni Fironun və onun zalım qövmündən xilas et”.

Allah Asiyənin məqamını onu göstərdi və ruhunu gücləndirdi. O, behişt nemətlərindən yeyir və içirdi. Asiyə bunları gördükdən sonra sevindi və göz yaşları təbəssümə döndü. Firon təəccüblə dedi: “Həyat yoldaşım dəli olub. O belə bir vəziyyətdə gülür və boş yerə özünü ölümə verir!”

Asiyə dedi: “And olsun Allaha! Dəli olmamışam. Əksinə, öz yerimi Cənnətdə görürəm”.

O, elə həmin halda Allahın görüşünə tələsdə və şəhid oldu. Asiyəyə qızmar günəş altında işgəncə verildəndə,

mələklər sıraya düzülüb günəşin qabağında duraraq ona kölgə saldılar.¹ O, Cənnətin ən yaxşı qadınları və tarixin dörd ən yaxşı nümunəvi, yəni Asiyə, Məryəm (ə), Xədicə (ə) və Fatimə (ə) kimi xanımlarından birinə çevrildi.²

Bəzi hədis kitablarına əsasən, Asiyə dünyada ən pis insanın həyat yoldaşı idi. O, fədakarlığı və səbirli olması nəticəsində elə bir məqama çatdı ki, axirətdə ən yaxşı insanın həyat yoldaşı olacaq.

Bu, dözümlü, səbirli, fədakar, dini himayə edən və Allah yolunun yolçusu olan qadının mükafatı idi.

3-4-Musanın (ə) anası və bacısı

Ən çətin hadisələrin qarşısında davam gətirən və müqavimət göstərən qadınlardan biri də Musanın (ə) anası “Yukabed” və bacısı “Kəlsəmə” (yaxud Kəlimə) idi.

Firon rejiminin cəlladları əmr etmişdilər ki, dünyaya gələn bütün oğlan uşaqlarını öldürsünlər. Çünki münəccimlərin dediyinə görə, həmin ildə Fironun taxt-tacını aradan aparacaq bir oğlan uşağı dünyaya gələcəkdi. Buna görə də onlar istəyirdilər ki, həmin uşağı öldürməklə bunun qarşısını alsınlar. Gizlin məmurlar, mamaçalar hər yerdə hazır olub, hər yeri yoxlayaraq nəzarət altında saxlayırdılar. Əgər bir uşaq dünyaya gəlsəydi onu öldürürdilər. On minlərlə günahsız uşaqlar öldürüldülər. Hər bir evdən Bəni İsrail qadınlarının naləsi və ağlamaq səsləri gəlirdi. Qəm-qüسسə az yaşlı uşaqların da ölümünə səbəb olurdu. İş o yerə çatdı ki, qibtilərin (Fironun tərəfdarlarının) rəisi Fironun yanına gəlib, ondan bu barədə fikrinin dəyişməsinə istədi. Firon əmr etdi ki, bir il uşaqları öldürsünlər, bir il isə əl saxlasınlar. Musanın (ə) qardaşı Harun həmin uşaqların öldürülmədiyini ildə dünyaya

¹ Bihar, 13-cü cild, səh.165; Məcməul-bəyan, 10-cu cild, səh.319.

² Kəşful-ğəmmə, 2-ci cild, səh.133.

gəldi.¹ Bəni İsrailə şamil olmuş İlahi lütf və qeybdən gələn yardımlar, Musanın (ə) anasının hamiləliyinin bilinməməsinə kömək oldu. Hətta Musanın (ə) anasının sorağına gəlmiş həkim onu müayinə edərkən onda hamiləliyin əsər-əlamətini görmədi. Musa (ə) dünyaya gəldiyi zaman, onun anasına kömək etmək üçün gəlmiş həkim qadın Musanın (ə) alnındakı nuru gördükdə onun məhəbbəti qəlbinə düşdü və bu barədə heç kəsə bir söz demədi.²

Beləcə, Musa (ə) dünyaya gəldi. Onun anası və bacısı belə bir böhranlı və qorxulu vəziyyətdə Musanı (ə) himayə etdilər və gözlərinin nurunu ölməyə qoymadılar. Ancaq həmin böhranlı vəziyyət hələ də aradan getməmişdi. Hər an onu öldürmək təhlükəsi var idi. Ana övladının nicat tapması barəsində fikirləşirdi. Allah Musanın (ə) anasına: “Musanı əmizdir, öldürülməsi təhlükəsini hiss etsən onu dəryaya (Nil çayına) at və narahat olma! Biz onu sənə qaytaracaq və peyğəmbərlərdən edəcəyik” – deyərək buyurdu.³ Ana, dülgər Hizbilin yanına gedib ona dedi: “Bir sandıq düzəlt”.

Dülgər sandığı düzəltdi. Ana sandığı ehtiyatla evə apardı. Uşağını sandığa qoyub Nil çayının yanına gəldi və onu suya buraxdı. Firon və həyat yoldaşı bu zaman Nil çayının kənarında idilər. Birdən suda üzən sandığı gördülər. Firon həyat yoldaşına dedi: “O sandığı götür və bura gətir”.

Asiyə sandığı sudan götürdü və qapısını açıqda orada gözəl bir uşaq gördü. Allah həmin anda Musanın (ə) məhəbbətini Asiyənin qəlbinə saldı. Firon uşağı görəndə bərk qəzəblənərək dedi: “Necə ola bilər ki, hər yer nəzarət altında ola-ola bu uşaq əldən çıxıb və onu öldürməyiblər?”

Asiyə dedi: “Bu uşaq bir yaşındadır. Sən də əmr etmişən ki, bu ilki uşaqları öldürsünlər. Qoy bu uşaq bizim üçün qalıb

¹ Məcməul-bəyan, 1-ci cild, səh.106.

² Məcməul-bəyan, 7-ci cild, səh.241.

³ Qəsəs surəsi, ayə 7.

gözümüzün işığı olsun. Onu öldürmə, bəlkə bizə xeyri dəydi. Onu övladlığa götürək”.¹

Anası isə Musanın (ə) fikrində idi. Qızı, Musanın (ə) Kəlsəmə adlı bacısına dedi ki, sandığın dalınca gedib, əhvalatı ona xəbər versin. Bacısı çətin vəziyyətdə qardaşının dalınca gedərək onun Fironun evində olduğunu öyrəndi. Naməlum halda özünü oraya çatdırdı. Gördü ki, qadınlar sarayda Musanı (ə) əmizdirmək üçün toplaşmışlar, ancaq o heç kəsin südünü qəbul etmir. Musanın (ə) bacısı onlara dedi: “Əgər istəsəniz, mən sizə bu uşağı əmizdirə bilən bir ananı tanıtırdıram”.

Axırda Allahın lütfü sayəsində, bacının köməyi ilə uşağı anasının yanına gətirilər. Musa (ə) anasının iyin hiss etdikdən sonra, südünü əmib, isti ana qucağında yuxuya getdi.

Yazırlar ki, Firon ananı hüzuruna çağırıb ona dedi: “Nə üçün bu uşaq tək sənin südünü qəbul edir?”

Ana cavabında dedi: “Çünki məndən yaxşı ətir qoxusu gəlir və südüm də dadlıdır. Buna görə də hər bir uşaq mənim südümü götürür”.

Firon onun bu sözünə inandı və daha bu barədə maraqlanmadı.²

5-İbrahim Xəlilin (ə) anası

Həzrət Musanın (ə) qeyd olunan macərəsinə oxşar bir hadisə Həzrət İbrahimin (ə) “Buna” və yaxud “Nuna” adlı anasının da başına gəldi. Nəmrudun gördüyü yuxuya əsasən və ya kahinlərin verdiyi xəbərə görə, o, gələcəkdə bu il doğulacaq uşağın əliylə həlak olacaqdı. Buna görə də o, çoxlu oğlan uşaqlarını öldürərək bir çox evləri matəmə qərq etdi. Bəzilərinin nəql etdiyinə görə o, yetmiş yeddi mindən yüz minə qədər uşaq öldürdü.³ İbrahimin (ə) cəsur anası belə bir

¹ Məcməul-bəyan, 7-ci cild, səh.241.

² Məcməul-bəyan, 7-ci cild, səh.243.

³ Nasixut-təvarix, 1-ci cild, səh.160.

ağır və böhranlı vəziyyətdə, misilsiz şücaətlə özünü Nəmrudun casuslarından gizlətdi və doğum zamanı, adət olmaq bəhanəsi ilə (o zaman adət olmuş qadınların şəhərdən çıxması bir qayda və ənənə idi) şəhərdən çıxdı və çöllükdəki dağda mağara tapdı. Mağaraya girdi və İbrahim (ə) elə orada dünyaya gəldi. Bu yorulmaz ana 13 il casusların gözündən uzaq, bəzən sübh çağları və bəzən də gecə yarısı özünü mağaraya çətdirərək oğluya görüşərdi. Qeybdən İlahi yardımlar onun köməyinə gələrdi. O, Allahla idi, Allah da ona kömək edərdi. Nəhayət o, on üç ildən sonra İbrahimi (ə) xüsusi bir yolla şəhərə gətirdi. İbrahim (ə) yavaş-yavaş büt-pərəstlərlə mübarizəyə başladı. O hər gün mübarizəsini gücləndirirdi.¹

6-İsmayılın (ə) anası Hacər

Əvvəllər kənz olmuş Hacər, Həzrət İbrahim Xəlilin (ə) həyat yoldaşı oldu. O, bir neçə dəfə çox ağır və acı hadisələrlə rastlaşdı. Onlardan biri də bu idi ki, Allah İbrahimə (ə) oğlu İsmayılı Məkkənin susuz və yandırıcı çöllüyündəki uca dağların yanında qoymağı əmr etdi. Hacər bu ağır işi, Allahın və Peyğəmbərinin (ə) istəyinə əməl etmək üçün qəbul etdi. Uzun müddət uşağıyla tək-tənha, uca Əbu Qubeys dağının kənarında yaşadı. Ora elə bir yer idi ki, ilk dəfə uşağı susayanda su tapılmadı. Hərçənd ki, sonralar yerdən Zəməm bulağı qaynadı və onlar bu sudan istifadə etdilər. Hacər uşağıyla birlikdə mehriban ərindən uzaqda özünü bütün çətinliklərə öyrəşdirdi. İsmayıl boy-buxunlu cavan oğlan olanda, İbrahim (ə) bəzi vaxtlar onların görüşünə gələrdi. O, Allahın fərmanı və İsmayılın köməyi ilə Kəbə evini tikdi. Amma bu ev, allahpərəstlik tarixində bu ailənin özündən sonra yadigar qoyduğu axırıncı ev deyildi. Onları tezliklə böyük bir imtahan gözləyirdi; ata-ana öz qoçaq övladı İsmayılı Allah

¹ Məcməul-bəyan, 4-cü cild, səh.325; Bihar, 12-ci cild, səh.19-dan sonra.

yolunda, Onun razılığı üçün qurban kəsməli idi. Ata və oğul, Hacəri analıq məhəbbətinə xatir bu əhvalatdan xəbərdar etmədilər. Qəlbən Allaha təslim olduqlarına xatir, Allahın əmrini yerinə yetirmək üçün evdən çıxdılar. Hacər bu əhvalatdan xəbərdar oldu. Əgər o adi bir qadın olsaydı, çox narahat olardı. Çünki, qəlbinin bir parçası, ömrünün səmərəsi olan İsmayılı qurban kəsirdilər. Şeytan qoca kişi cildində gəlib əhvalatı ona söyləyəndə o, cavabında: “Heç bir ata oğlunun başını kəsməz” dedi.

Şeytan: “İbrahim (ə) deyir ki, Allah buyurub”.

O zaman bu ixləsli qadın dedi: “Mənim və İsmayılın min canı da olsa, Allaha fəda olsun. Ey kaş min oğlum olaydı, hamısını Allah yolunda qurban verəydim”.

Sonra əlinə bir neçə daş götürüb, şeytana tərəf ataraq onu özündən qovdu. Şeytan Hacərdən məyus olub yolunu itirdi.¹

7-İmranın qızı Məryəm

İmranın qızı Məryəm İslamdan qabaqkı dönəmin digər nümunəvi və kamil qadınlardandı. Allah onu da Quranda Asiyə kimi möminlər üçün məsəl çəkir, örnək kimi qeyd edir və buyurur: “Məryəm ismətli və namuslu bir qız idi. Biz Cəbrayıl vasitəsi ilə ona üfurdük (və o Həzrət İsayə (ə) hamilə oldu). O, tövhidi, peyğəmbərləri, səma kitablarını təsdiq etdi və Allah dərgahında daim ibadət və itaət edənlərdən oldu”.²

Bir gün Peyğəmbər (s) mehriban həyat yoldaşı Xədicənin (s) yanına gəldi. Gördü ki, Xədicə hamiləlik ağrısından əziyyət çəkib qıvrılır. Həzrət (s) buyurdu: “Mən də sənin əziyyət çəkməyinə görə narahatam. Ancaq Allah əziyyətdə çoxlu xeyir qərar veribdir. Sakit bir yerə gedəndə, mənim salamımı o qadınlara çatdır”.

Xədicə dedi: “Onlar kimdir?”

¹ Məcməul-bəyan, 8-ci cild, səh.453; Meracus-səadət, səh.491.

² Təhrim surəsi, ayə 12.

Peyğəmbər (s) buyurdu: “Onlar İmranın qızı Məryəm, Məzahimin qızı Asiyə və Musanın (ə) bacısı Kəlimədən ibarətdirlər”.

Xədicə (s) rahat oldu və ərz etdi: “Bəh-bəh, nə yaxşı insanlardırlar!”¹

Həzrət Peyğəmbər (s) buyurdu: “Kişilərdən bir çoxları kamilliyin son həddinə çatıblar. Ancaq qadınlardan dörd qadın kamilliyin ali dərəcəsinə çatıb: 1-Asiyə, 2-Məryəm, 3-Xədicə (s), 4-Fatimə (s)”.²

Həzrət Məryəmin (s) “Hənnə” (Anna) adlı anası sonsuz idi və digər qadınlar kimi övlad sahibi olmağı arzu edirdi. O və bacısı Əşya Bəni İsrailin adlı-sanlı qadınlardan idilər. O İmranın, bacısı isə Zəkəriyyənin həyat yoldaşıydı.³ Məryəmin anası sonsuz olduğu üçün çox pərişan idi və həmişə buna çarə axtarardı. Axırda böyük Allaha pənah apardı. Ondan istədi və nəzir etdi ki, əgər övladı olsa, o dövrdəki adət-ənənəyə uyğun olaraq onu ibadətəgaha xidmətçi olmaq üçün Beytül-Müqəddəsə vəqf etsin. Bu nəzir, Məryəmin (s) anasının ixlası və tövhidindən xəbər verirdi ki, o, övladı tək-cə özünün təskinlik tapması üçün istəmirdi. Əksinə, Allah ibadətəgahının xidmətçisi və Ona pərəstiş edən bir övlad istəyirdi. Allah onun xalis niyyətlə etdiyi duasını qəbul etdi. Bundan bir qədər sonra qadın hamilə olduğunu hiss etdi. Bir qız uşağı dünyaya gətirdi. Onun adını Məryəm qoydular. Ana öz nəzrinə vəfali olaraq Məryəmi Beytül-Müqəddəsə böyüyünün yanına apararaq, onu ibadətəgaha xidmətçi kimi təqdim etdi. Məryəmin anası ərini itirdiyinə görə qəlbi tək-cə qızıyla şad olardı. O tez-tez Beytül-Müqəddəsə gedib qızından xəbər tutar və evə qayıdardı. Beytül-Müqəddəsə böyüklərinin içərisində hamıdan çox Məryəmin xalasının əri, yəni Həzrət Zəkəriyyə (ə) Məryəmi himayə etməyə meyilli idi. O, Məryəmi

¹ Məcməul-bəyan, 1-ci cild, səh.320.

² Həmin mənbə.

³ Bəzi rəvayətlərə əsasən İmran da peyğəmbərlərdən idi.

saxlamaq üçün təyin edildi. Zəkəriyyə mehriban ata kimi Məryəmi saxlamaqda və qorumaqda bütün ehtiyatlara riayət edirdi. Bir gün Zəkəriyyə Məryəmin mehrabına yaxınlaşdıqda, onun yanında bir yemək tabağını görərək təəccübləndi. Çünki ondan savayı heç kəs Məryəmin yanına gəlmirdi. Məryəmdən soruşdu: “Bu fəslə çatmamış meyvələr sənənin yanına haradan gəlir? Hərçənd ki, qapılar bağlı olub və heç kəs bura girmirdi?”

Məryəm dedi: “Bunlar mənə Allahım tərəfindəndir. Allah istədiyi şəxsə ruzi verir”.¹

Zəkəriyyə başa düşdü ki, Allah Məryəmə uca bir məqam bəxş edərək onu digər qadınlardan fərqləndirir. O, belə bir mənzərəni müşahidə etdikdən sonra Allahdan istədi ki, ona da pak bir övlad əta etsin. (Çünki Zəkəriyyə görürdü ki, Məryəm özünün Allahla qurduğu xalis rabitə və etdiyi dua sayəsində, məqamı elə bir həddə çatır ki, onun üçün behişt meyvələri gəlirdi). Zəkəriyyənin duası qəbul oldu. Allah ona Yəhya (ə) adlı bir oğlanı müjdə verdi. Zəkəriyyə dedi: “Mən və qadınım qocalıb əldən düşmüşük. Biz necə övlad sahibi olacağıq?”

Allah ona buyurdu: “Allah belə istəyir”.²

Məryəm ayaq üstə o qədər ibadət etdi ki, ayaqları şişdi. Doqquz yaşında oruc tutmaqla, namaz qılmaqla və pərhişkarlıqla öz zamanının bütün ibadət edənlərindən öndəydi. Çətin hadisələr qarşısında səbir və müqavimətiylə öz zamanında birinci idi.³ Məryəm böyüyüb boya-başa çatdıqda Allah ona “Ülul-əzm” peyğəmbərlərdən olan Həzrət İsa (ə) kimi bir övlad əta etdi. Fədakarlığı, namuslu olması, pərhişkarlığı və iman nuru onu elə bir məqama çatdırdı ki, Cəbrayıl Əmin (ə) Məryəmin yanına gəlib, ona üfurdü və o hamilə oldu. Bu hamiləlikdən Həzrət İsa (ə) dünyaya gəldi. Onun ali mənəvi məqamını dərk etməyə qüdrəti çatmayan

¹ Bu mətləblər Ali İmran surəsinin 35-ci və 37-ci ayələrində gəlir.

² Ali İmran surəsi, ayə 38-dən 40-a qədər.

³ Rəyahinuş-şəriət, 2-ci cild, səh.280.

nadan camaat xoşagəlməz sözlər deyib, Məryəmi incitdilər. Allahın əmri ilə sükut orucu tutan Məryəm bu camaatla danışmayaraq işarə etdi ki, “beşikdəki uşağdan soruşun”.

Camaat Məryəmin sözlərini ələ saldılar. Amma Allahın qüdrətiylə uşaq dil açaraq dedi: “Mən Allah bəndəsiyəm. O məni peyğəmbər etdi və mənə kitab verdi. O, harada oluramsa olum, məni xeyir və bərəkət verən etdi”.

Bu canlı möcüzə həmin qövmün dilini bağladı.¹ Məryəm mənəvi məqamın yüksək dərəcələrindən birinə çatmışdı. O öz ibadətگاهında (Livandakı dağda) dünyadan gedəndə, övladı Həzrət İsa (ə) nalə çəkib deyirdi: “Qürbətdə və vəhşətdə daha mənə kim munis olacaq? Kim mənə Allahın itaətində kömək edəcək?”

Məryəm (ə) bir qız idi. Gördüyünüz kimi imanlı bir qız himməti, isməti və çalışqanlığı nəticəsində necə də böyük bir məqama yüksəlmişdi. Bundan daha mühümü, onun tərbiyəsi altında Həzrət İsa (ə) kimi bir peyğəmbər böyüyüb boya-başa çatmışdı. Məryəm həmişə Allahla idi və Onun fərmanına təslim olardı. Allah-təala da həmçinin, onu Özünün sonsuz rəhməti sayəsində saxladı və yaxşı adını da dünyanın sonuna qədər qoruyacaq. Qurandakı surələrdən biri Məryəm adlanıb və ona məxsusdur. Müqəddəs kitabda 34 dəfə onun adı və fəzilətlərindən söz açılır.

Bəzi rəvayətlərə əsasən behiştin ən yaxşı qadınları dörd nəfərdir və Allah bu qadınları seçib: 1. Xədicə (s), 2. Fatimə (s), 3. Asiyə (s), 4. Məryəm (s).

8-Həzrət Əyyubun (ə) həyat yoldaşı

¹ Məryəm surəsinin ilk ayəsindən 34-cü ayələrinə qədər olan ayələrdən götürülmüşdür; Quran dastanları, Bəlaği, səh.228 və 240.

İslamdan əvvəlki dövrlərdə yaşamış nümunəvi qadınlardan biri də Həzrət Əyyubun (ə) “Ruhmə” adlı həyat yoldaşı idi. Həzrət Əyyub (ə) həyatın ən ağır hadisələri ilə üzləşdi. Uşaqları evin altında qalıb öldülər, bağları yandı, bütün var-dövləti və mal-qarası tələf oldu. Axırda özü də uzun sürən xəstəliyə tutuldu. Bunların hamısından da ağır, camaatın ona baş çəkib təsəlli vermək əvəzində, vurduqları dil yaraları idi. Camaat deyirdi: “Yəqin ki, günahkar olubsan, Allah da səni bu vəziyyətə düçar edib”.

Camaat ondan uzaqlaşdı. O, naçar qalıb şəhərdən çıxaraq çöllükdə, ağır vəziyyətdə yaşamağa başladı. Ruhmə fədakarlıq göstərərək ərinə qulluq etməyə davam etdi. Lakin axırda yorulub əldən düşdü. Əri Əyyubla söhbət edəndə, Əyyub ona dedi: “Məndən uzaqlaş!”

O, Əyyubu tək qoyub getdi. Əyyub bu İlahi imtahanndan yaxşı çıxdıqda, Allah ona mərhəmət göstərüb, əvvəlki sağlamlığını və cavanlığını qaytardı. Ona müxtəlif nemətlər verildi. Həyat yoldaşı, Əyyubun əmri ilə ondan uzaqlaşsa da, qəlbi əziyyətdə olan ərindən ayrılıdığına görə döyüntürdü və həmişə onun fikrində idi. Axırda (Əyyubun əvvəlki sağlamlığının və nemətlərin ona qayıtmasından xəbərsiz olan halda) qərara gəldi ki, onu görməyə getsin və ona xidmət etməyi davam etdirdsin. Əyyubun yaşadığı yerə çatanda, orada səfəli, meyvəli və gül-çiçəkli bağın içində gözəl bir cavan oğlan gördü. Onu tanımadı və təəccübləndi. Amma çox çəkmədi ki, Əyyubun işarəsi ilə Allahın lütf və mərhəmətinin onlara şamil olmasını anladı və əlini Əyyubun boynuna saldı. Onların hər ikisi Allaha bütün bu lütfünə və mehribanlığına görə şükr etdilər. Allah həmin bu qadıncı Əyyuba saleh bir övlad nəsib etdi. Onun və həyat yoldaşının həyatı digərləri üçün iman, şükr, dözümlü və səbir dərəsi oldu.¹ Əyyubun həyat yoldaşı Ruhmə hərçənd ki, bir dəfə yorulub dözümsüzlük etdi,

¹ Qisəse Quran, Bəlağı, səh.207 və 293.

amma tez peşiman oldu və əziyyətdə olan ərinə xidmət etməyə davam etdi. Allah-təala da bunun müqabilində ona və ərinə çoxlu nemətlər bəxş etdi. İnsan gərək çox ağır və çətin hadisələrdən tez yorulub və dözümsüzlük göstərməsin. Əgər belə bir hal baş versə, nə qədər ki gec olmayıb səhvini düzəltsin.

9-10-Şuəybin qızları

Şuəybin qızlarının Musa (ə) ilə rəftarları, qadınların necə fikirləşmələri və rəftar etmələri mühüm bir dərstdir.

Həzrət Musa (ə) Fironun qüdrətli vaxtında məzlumları onun və adamlarının zülmündən müdafiə edirdi. Ancaq bir gün zalımlardan birinin zülmünün qarşısını alanda, onun başına bir yumruq zərbəsi endirdi. Həmin zülmkar aldığı zərbdən yerə yığılıb öldü. Musa (ə) o cür cansıxıcı və qorxulu mühitdə canının təhlükədə olduğunu hiss etdi. Gizlin şəkildə Misirdən çıxdı və piyada Mədyənə tərəf yola düşdü. Musa (ə) Mədyənə yaxınlaşanda çobanların qoyunları sulamaq üçün bir quyunun yanına gətirdiklərini gördü. Onlar quyudan su çəkib qoyunlara verirdilər. Bu zaman Musa (ə) iki qızın kənarında durub öz qoyunlarının quyuya yaxınlaşmasının qarşısını aldığını müşahidə etdi. Çünki onlar öz iffətlərinin qorunmasına, qayda-qanuna və növbəyə riayət etmək istəyirdilər. Onlar Şueybin (ə) qızları idilər. Qəlbi həmişə imkansız və köməksiz insanlarla olan Musa (ə) o qızlara kömək etmək qərarına gəldi. Yaxınlaşıb dedi: “Öz qoyunlarınıza niyə su vermirsiniz?”

Onlar dedilər: “Kişilərin getməsini gözləyirik və sonra biz öz qoyunlarımıza su verəcəyik”.

Musa (ə) qabı onlardan aldı və var gücü ilə tək başına quyudan su çəkib onların qoyunlarına verdi. Sonra onlardan ayrılıb bir ağacın kölgəsi altında oturdu. Aclıq ona qalib gəldiyi üçün Musa Allahdan kömək istədi. Bu zaman Şueybin

qızları atalarının yanına gedib əhvalatı ona danışdılar. Şueyb dedi: “Gedin o cavanı evimizə dəvət edin”.

Qızlardan biri özünü tələsik Musaya (ə) çatdıraraq atasının dəvətini ona bildirdi. Musa (ə) bu dəvəti qəbul etdi və yolda qıza dedi: “Sən mənim arxamca gəl. Harada yolumdan azsam, arxadan həmin istiqamətə daş atmaqla mənə yol göstər”.

(Musanın (ə) bu sözləri onun iffətinin qorunmasına xatir idi). Qız razı oldu. Musa evə çatanda, Şueyb onu yaxşı qarşıladı. O qız atasına dedi: “Bu cavan oğlanı özünə köməkçi götür. Ona görə ki, güclü, əmin (təmiz) və ədəbli bir oğlandır”.

Qız onun gücünü quyudan su çəkəndə, paklığını və təmizliyini isə yolda görmüşdü. O, bu sözləri atasına dedi və ata da düşüncəli qızının söylədiyi dəlilləri qəbul etdi. Hətta Musaya (ə) qızlarından biri ilə evlənməsini təklif etdi. Musa (ə) da bu təkliflə razılaşıb “Səfura”nın əri oldu.¹

11-Həlīmə Sədiyyə

Peyğəmbər (s) hələ dünyaya gəlməmişdən əvvəl atası Əbdullah dünyasını dəyişdi. İki, ya altı yaşı olmamış anası da dünyadan getdi. Əbdül-Müttəlib Məhəmmədə (s) süd vermək üçün pak və iffətli bir qadın axtarırdı. Çünki o həzrət (s) hər kəsin südünü qəbul etmirdi. Əbdül-Müttəlib təsadüfən Məkkəyə süd vermək üçün uşaq axtarmağa gəlmiş səhrada yaşayan (köçəri) bir qadını gördü. Əbdül-Müttəlib ona dedi: “Sən kimsən?”

Qadın: “Mən bəni-Səd tayfasından olan Həlīməyəm”.

Əbdül-Müttəlib: “Bəh-bəh! Səndə “səadət və helm” kimi əbədiyyətin və ruzgarın iki gözəl xisləti vardır”.

¹ Təfsirə Məcməul-bəyan, 7-ci cild, səh.248 (“Qəsəs” surəsi, 28 və 21-ci ayələr).

Onun adını yaxşı yerə yozdu və uşağın yanına apardı. Məhəmməd (s) onun südünü götürdü. Bundan sonra qadın Məhəmmədi (s) özüylə yaşadığı yerə aparıb ona süd verməyə başladı.

Beləliklə, yenə də görürük ki, ismətli qadın yaxşı xislətlərə malik olmaqla necə də dəyərlili olur. Əbdül-Müttəlib onu bəyənir və Məhəmmədi (s) əmizdirmək üçün bir ana kimi onu seçir.¹ Yəni fərqi yoxdur, qadın mal-qara saxlayan köçəri olub səhrada yaşasa da, əgər fəzilətli, əxlaqlı və yaxşı xüsusiyyətlərə malik olarsa, Həzrət Məhəmmədin (s) ikinci anası olmaq ləyaqətini qazanır.

¹ Kuhlul-bəsər, səh.20; Sireye Hələbi, 1-ci cild, səh.81 və 106.

Dördüncü fəsil

İSLAMIN ƏVVƏLİNDƏKİ QƏHRƏMAN QADINLAR

Bu fəsildə İslamın əvvəlindəki bir neçə nümunəvi qadınlar barəsində yazını xülasə şəkildə sizə təqdim edəcəyik.

PEYĞƏMBƏRİN (S) QADINLARI VƏ O HƏZRƏTİN (S) EVLƏNMƏLƏRİNİN FƏLSƏFƏSİ

Peyğəmbərin (s) qadınlarının şücaəti barəsində qeyd etməzdən öncə, bəzi xaçpərəstlərin və müsəlmanların “Nə üçün İslam Peyğəmbərinin (s) qadını çox idi?” sualına cavab verməyə çalışacağıq. Kitabın yazılmasında hədəf və məqsədlərimizdən biri də bu mövzuya cavab vermək olduğu üçün münasib arqumentləri və lazımı mətləbləri məqsədəuyğun bilib sizə təqdim edəcəyik.

Həzrət Peyğəmbər (s) 25 yaşında ilk həyat yoldaşı, təqribən qırx yaşlı dul qadın Həzrət Xədicə (ə) ilə evləndi. Xədicə (ə) həyatda olduğu müddətdə Peyğəmbər (s) başqa heç kəslə ailə qurmadı. Həzrət Peyğəmbərin (s) qalan evlənmələri isə ömrünün axır on ilində, yəni yaşı əllini keçəndən sonra baş verdi, siyasi və atifi məqsəd daşıyırdı. Bunlara aydınlıq gətirmək üçün aşağıdakılara diqqət yetirin:

1. Peyğəmbərin (s) qadınlarının içərisində Aişədən başqa, hamısı əvvəl ərddə olmuşdular. Xədicədən və Mariyadan başqa heç birisindən övladı olmamışdı.

2. Peyğəmbərin (s) qadınlarından bəzisi o Həzrətlə (s) evlənəndə əllidən çox yaşı vardı və gözəllikdə payları yox idi (Xuzəymə qızı Zeynəb kimi).

3. Məsələn, o Həzrətin (s) Ömər və Əbu Bəkrin qızıyla evlənməsi siyasi məqsəd daşıyırdı. Çünki bununla onların böyük qəbiləsi İslama cəlb olunurdular. Digər tərəfdən də Ömər özü Peyğəmbərə (s), birinci əri Xunəysi itirmiş qızı ilə evlənməyi təklif etmişdi.

4. O Həzrətin (s) çoxsaylı evlənmələrinin bir səbəbi də şəhid və qeyri-şəhid ailələrini himayə altına almaq idi. Həzrət Məhəmməd (s) özü bu işdə qabağa düşərdi və camaatı bu işə sövq edərdi ki, ictimai çatışmazlıq təbii şəkildə həll olsun. Məsələn, o Həzrətin (s) əri Ühüd savaşında yaralanıb, sonra şəhid olan Ümmü Sələmə və Ubəydə ibn Harisin əri Bədr savaşında şəhid olmuş qızı Xuzəymə qızı Zeynəblə evlənməsi kimi. Bu himayənin sayəsində şəhidlərin uşaqları Peyğəmbər (s) kimi mehriban atanın nəvazişi altında heç bir narahatlıq və çatışmazlıq hiss etmədən böyüyüb boya-başa çatırdılar.¹

5. Həzrət Rəsulullahın (s) qadınlarından biri Ümmü Həbibə, ya Rəmlə (Əbu Süfyanın qızı) idi. O, Əbu Süfyanın qüdrətli vaxtında atasından ayrılıb İslamı qəbul etdi və sonra Əbdullah ibn Cəhş Əsədinin həyat yoldaşı oldu. Sonra onunla birlikdə hicrət edən karvanla Həbəşistana getdi. Əri Həbəşistanda xaçpərəstlərin təsiri altına düşdü və məsihi oldu. Amma Ümmü Həbibə xaçpərəstliyi qəbul etmədiyi üçün əri onu tənha qoydu. Ümmü Həbibə nə Həbəşistanda qala bilir və nə də Məkkəyə qayıda bilərdi. Çünki Peyğəmbər (s) Mədinəyə mühacirət etmişdi və Əbu Süfyan da ona o vaxt Məkkədə qalmağa icazə verərdi ki, İslam dinindən uzaqlaşsın. Ancaq o İslamdan uzaqlaşmağa heç vaxt razı olmazdı. Peyğəmbər (s) onun yolunda təhlükə ilə qarşılaşan ismətli qadını xoşbəxt etmək üçün ondan elçilik etdi və halbuki o hələ də Həbəşistanda idi. Bu evlənmə çox gizlin şəkildə baş verdi. Həbəşistanın padşahı Nəcəsi şəxsən özü həzrət Məhəmməd (s) tərəfindən onun əqdin (nikahın) oxudu və məhriyyəsin də verdi. Sonra o, hicrətin yeddinci ilində mühacirlərlə birlikdə Mədinəyə gəldi.

6. Peyğəmbərin (s) Zəmənin qızı Sudə ilə evlənməsi buna görə idi ki, o əri ilə birgə Həbəşistana mühacirət etdikdən

¹ Məhəmməd Rəsulullah (s), səh.59-yazıçılardan; Xəyratu Hisan, 1-ci cild, səh.102.

sonra əri orada dünyasını dəyişdi. Peyğəmbər (s) bu qadının özünü bədbəxt və ailəsinin dağılmış hiss etməməsi üçün onunla evləndi.

7. Peyğəmbərin (s) Cuvəriyyə ilə evlənməsi onun özünün təklifi ilə oldu. Cuvəriyyə bəni-Müstəliq qəbiləsindən olduğu üçün bu evlənmənin sayəsində bəni-Müstəliqlə döyüşdə əsir düşmüş müsəlmanlar azad oldular. Bu evlənmə həmin qəbilənin İslamı qəbul etməsi üçün yaxşı bir amil oldu. Peyğəmbərin (s) Xədicə (ə) ilə evlənməsi barəsində sonra söz açacağıq.

Peyğəmbərin (s) qadınlarının hər birisinin gildən, sadə şəkildə düzəlmiş bir evi var idi və onlar o evlərdə yaşayırdılar. Həzrət Peyğəmbərin (s) həyat tərzini bu idi. Halbuki Allahdan xəbərsiz olan düşmənlər Peyğəmbərin (s) “Hərəmsərə”sı barədə çox çirkin və əsassız sözlər deyirlər. Alimlərdən biri deyir: “Mən hər zaman Məhəmmədin (s) evini və yaşayışını xatırlayanda, cavanlığını və ən yaxşı dövrünü qırx, altımış beş yaşlı qadınlarla və əldən düşmüş Həfsə, Ümmü Sələmə və Xuzəymə qızı Zeynəb kimi uşaqlı qocalarla keçirməsi, gildən olan evi və sadə yeməyi yadıma düşür və təəssüflənməyə bilmirəm. Məhəmmədin (s) onlardan da yaxşı qadınları və yaşayışı ola bilərdi. Qərb yazıçılarının həzrət Məhəmmədin (s) əməlləri və hərəmxanası barəsindəki sözlərini oxuyanda utandığımdan pərişan olmaya bilmirəm. Bir insan, hətta yazıçı da olsa, nə qədər özünü alçalda bilirmiş ki, belə çirkin niyyətlərə xatir, insaniyyətin fəxri və tarixin sərmayəsi olan, həqiqətən gözəl simanı belə bir çirkinlik və ismətsizliyə bulaşdırın”.¹

¹ Azadlıq və qadın hüququ.

HƏZRƏT RƏSULULLAHIN (S) İLK HƏYAT YOLDAŞI XƏDİCƏ (Ə)

Qüreyş tayfasından olan Xuvəylidin qızı Xədicə (ə) Məkkənin tanınmış və sərvətli qadınlarından idi. Çox iffətli və ismətli olduğu üçün cahiliyyə zamanında ona “Tahirə” (ismətli xanım) deyirdilər. O iki dəfə ailə həyatı qurmuş və ərlərinin hər ikisi dünyadan getmişdilər. Özünün və ərlərindən ona çatan var-dövləti ilə ticarətlə məşğul olardı. Onun ticarət işində hər qəbilədən bir neçə adam xidmət edərdi. O, bu yolla çoxlu sərvət toplamışdı. Xədicənin ticarət karvanları həmişə uzaq və yaxın şəhərlərə gedərdi. Xədicə (ə) əvvəllər xaçpərəst olduğu üçün məsihilərin kitablarından İslam Peyğəmbərinin (s) əhvalatını eşitmişdi. Eyni zamanda Məkkədə həzrət Məhəmmədin (s) əxlaqını və simasını görmüş, onunla ailə həyatı qurmağa meyilli idi. Peyğəmbər (s) də həmçinin buna razı idi. O əmisi Əbu Talibin vasitəsi ilə toya hazırlıq gördü. Xədicə qırx yaşında, o zaman iyirmi beş yaşı olan Peyğəmbərlə (s) ailə qurdu. O, Məhəmmədlə (s) mehriban və fədakarlıqla yaşadı və besətin doqquzuncu, ya onuncu ilində dünyasını dəyişdi.

Həzrət Xədicə (ə) Peyğəmbərlə (s) evlənəndə İslamın ilk çağları və düşmənlərin Peyğəmbərə (s) qarşı təhlükə yaratdığı dövrlər idi. O İslamı qəbul edən ilk qadın idi və bütün var-dövlətini Rəsulullahın (s) ixtiyarında qoydu. O Həzrət (s) bütün var-dövlətini İslamın inkişafı və yoxsul camaatın yolunda xərclədi. Həzrət Xədicə (ə) deyirdi: “Bizim var-dövlətimizdən təkə iki dəri qalmışdı. Gündüzlər ona qoyunlar üçün ot yığar, gecələr isə yatanda üstümüzə örtərdik”.

Bu, onun var-dövləti ilə göstərdiyi fədakarlığı idi. Onun digər fədakarlığı isə canı ilə Peyğəmbəri (s) və onun ilahi məqsədlərini müdafiə etməsiydi. Bunun da Peyğəmbər (s) üçün çox böyük əhəmiyyəti var idi. O, Peyğəmbərin (s)

qəmlərinə şərək, ona mehriban və nəvazişli olmuşdu. Xədicə (ə) behiştin ən yaxşı və tarixdəki dörd nümunəvi qadınlardan biridir. Xədicə iki aləmin xanımı Həzrət Fatiməni (ə) tərbiyə edib boya-başa çatdıran qadındır. Həzrət Əli (ə) “Qasiə” xütbəsində onun fədakarlığını xatırladaraq buyurur: “İslamın əvvəlindəki çətin anlarda, İslam dini Rəsulullahın (s), Xədicənin evindən başqa heç bir evə daxil olmamışdı. Mən də onların üçüncüsü idim”.¹

Bəli, Xədicə canı və malı ilə ən çətin şəraitdə İslama xidmət etmək üçün ayağa qalxdı və qəhrəmanlıqla İslamı müdafiə etdi. O, bu yolda ən ağır çətinliklərə dözdü. Bəzən çörək, su götürüb İmam Əli (ə) ilə birlikdə Peyğəmbəri (s) tapmaq üçün gedərdilər ki, əgər düşmən tərəfindən tutulub saxlanılmışdırsa, ya gizlədilmişdirsə, ona su və çörək versinlər. Xədicə “Şəbi Əbi Talib” mühasirəsi zamanı həyatının ən çətin dövrünü yaşadı. Bu çətinlik üç il çəkdi. O, dağ kimi dözümlü oldu və sonda canını bu yolda fəda etdi. Axır vaxtlarda az-az əziyyət çəkirdi. Şəbin mühasirəsindən çıxdıqdan bir il sonra (besətin doqquzuncu, ya onuncu ili) Peyğəmbərin (s) vəfali sirdaşı Əbu Talibin vəfatından bir neçə gün keçməmişdi ki, dünyasını dəyişdi. Peyğəmbər (s) həmin ili “Hüzn və qəm-qüssə” ili adlandırdı. Çünki həmin ildə iki fədakar dostunu itirmişdi.² Peyğəmbər (s) Xədicənin ona göstərdiyi mehribanlıqları və fədakarlıqları heç vaxt unutmurdu. Həmişə onu xatırlayar və salam deyərdi. Həzrət (s) bir gün Aişənin deyinməsinin müqabilində buyurdu: “Hamı məni təkzib edəndə Xədicə məni təsdiq edərdi. Hamı məndən uzaqlaşanda, o mənə iman gətirdi. Məni tək-tənha qoymadı və müdafiə etdi. Allah ona rəhmət etsin, çox

¹ Nəhcül-bəlağə, 192-ci xütbə.

² Əl-məcəlisus-sunniyyə, 5-ci cild, səh.6.

bərəkətli qadın idi. O mənim üçün altı övlad dünyaya gətirdi”.¹

Bu, iki dünyanın nümunəvi xanımı İslamın hədəf və məqsədlərini irəli aparmaqda qadınlara iffət, səbir və dözümlük, fədakarlıq, çalışqanlıq, acı hadisələr qarşısında bütün varlığı ilə qəhrəmancasına müqavimətli olmaq dərsi verdi. O isbat etdi ki, qadın nəinki bütün çətinliklərə dözə bilər, hətta Allaha görə eşq və səxavətlə onları gözəl qarşılıya bilər.

HƏZRƏT PEYĞƏMBƏRİN (S) ƏSRİNİN QƏHRƏMAN QADINLARI

Həzrət Peyğəmbərin (s) əsrinin digər qadınları da, o Həzrətin (s) məktəbində seçilmiş və şücaət göstərmişlər. Burada sizin nəzərinizi onlardan bir neçə nümunəyə xülasə şəkildə cəlb edirik:

1-Süməyyə - ilk şəhid qadın

İslamın əvvəlində Əmmarın atası, yəni Süməyyənin əri Yasərə İslamı qəbul etdiyinə görə, şəhid olana qədər şallaq vurdular. Sonra isə Süməyyənin ardınca gəldilər. Onu hədələdilər ki, əgər Peyğəmbəri (s) inkar etməsə, onun ayaqlarının hər birini dəvəyə bağlayıb iki tərəfə çəkib şaqqalayacaqlar. Süməyyə onların hədə-qorxusundan qorxmadı. Çünki o çox imanlı idi və ərinin yolunu getmək istəyirdi. Peyğəmbərin (s) sözləri qulağında sırğa olmuşdu: “Yasərin ailəsi! Səbir edin, sizin yeriniz behiştir”.

Sonra o qadını bu cür ağır və zülmkarcasına işgəncə ilə şəhid etdilər. O və əri İslamın əvvəlindəki ilk şəhidlərdir. Əmmar belə bir ata-anadan dünyaya gəlmişdi, ömrünün axırına qədər İslam yolunda çalışdı və Siffeyn savaşında İmam Əlinin (ə) ordusunda şəhid oldu.²

¹ Üsdul-ğabə, 8-ci cild, səh.438. Bu övladlar Qasim, Əbdullah, Rükəyyə, Ümmü Gülsüm, Zeynəb və Fatimə Zəhradan (s) ibarətdirlər.

² Əyanuş-şiə, 42-ci cild, səh.210; Əsədul-ğalibə, 4-cü cild, səh.43 və 44.

2-Digər bir neçə qəhrəman qadın

İslamın ilk dövrlərində digər şücaətli qadınlar da olub. Onlar müxaliflərin çox ağır işgəncələri altında özlərinin səbir və dözümləri ilə İslamı müdafiə etmiş və düşmən qarşısında təslim olmaq həsrətini, onların qara qəlblərində saxlayaraq şərəfli ölümü qəbul edib və heç vaxt təslim olmayıblar.

1 - “Lubəynə” bəni-Muməl tayfasının kənişi idi. Ömər ibn Xəttab İslamı qəbul etməmişdən qabaq ona çox işgəncə verərdi. Lakin bu qadın heç vaxt təslim olmadı və İslam dinindən əl çəkmədi.

2 - “Zinnirə” bəni-Məxzum tayfasından idi. Müsəlman olduğuna görə Əbu Cəhlin ona verdiyi ağır işgəncələrə dözdü və heç vaxt təslim olmadı.

3 - “Nədiyyə” bəni - Nəhd tayfasında olan kəniş idi. İslamı tərək etməsi üçün Bəni - Əbdüd -Dar qəbiləsindən olan xanımının ağır işgəncələrinə məruz qalsa da əqidəsindən dönmədi.¹

4 - Mərifətli və çalışqan qadınlardan biri də Cabir ibn Həkimin qızı, “Qəzziyyə” adlandırılan Ümmü Şərik Əsədi idi. O Qüreyş tayfasının bəni-Amir qəbiləsindən idi. İslamın əvvəllərində müsəlman olan bu qadın dinin təbliği üçün çox çalışdı. O, gizlin və aşkarda xüsusən qadınları İslama dəvət edirdi. Buna görə də ağır işgəncələrə məruz qalırdı. Bir dəfə onu palansız dəvəyə mindirib, üç gecə-gündüz ac və susuz vəziyyətdə saxladılar. Sonra isə əl-ayağını bağlayıb, yandırıcı çöllükdə, qızmar günəşin altında yolun üstünə atdılar. Əgər Allahın lütf və mərhəməti, qeybdən İlahi yardımlar gəlməsəydi, şübhəsiz tələf olacaqdı.²

Ümmü Şərik digər mühacirlərlə birlikdə Mədinəyə hicrət etdi. Əri artıq dünyadan getmişdi. Bir gün Rəsulullahın (ə)

¹ Kamil ibn Əsir, 2-ci cild, səh.47.

² Bu barədə məlumat əldə etmək üçün Hilyətul-övlia, 2-ci cild, səh.66-ya və Əl-İsabah, 4-cü cild, səh.137-yə müraciət olunsun.

hüzuruna gəldi və dedi: “Mənim ərim çoxdan vəfat edib. Gəlmişəm ki, sənə evlənməyi təklif edəm”.

Həzrət Rəsulullah (s) buyurdu: “Gözlə, Allah tərəfindən bir hökm (əmr) gəlsin”.

“Əhzab” surəsinin 50-ci ayəsi nazil oldu. Bu hökm ancaq təkcə Peyğəmbərə (s) aid edildi. Peyğəmbər (s) onu zövcəsi olmağa qəbul edərək himayəsinə aldı.¹

5 - Mərifətli qadınlardan biri də bəni - Səlim tayfasından olan Xənsa idi. O, İslam dinin təbliğ edərdi və qəbiləsinin bütün üzvlərinin İslamı qəbul etməsinə səbəb olmuşdu. O bəzən özünün şər və şüarları ilə müsəlmanları kafirlərin əleyhinə qaldırardı. Qadisiyyə savaşında oğlanlarının dördünü də döyüş meydanına göndərdi və onların dördü də şəhid oldular (bu barədə bir az sonra qeyd olunacaq).

6 - Xeybər savaşında iştirak edən qadınlardan biri də “Ümmü Ziyad Əşcəiyyə” idi. O, özünü digər beş qadınla birlikdə Xeybərə çatdırdı. Peyğəmbər (s) onların gəlişindən xəbərdar olduqda buyurdu: “Niyə gəlmisiniz?”

Onlar dedilər: “Yaralılara tibbi yardım göstərmək və onlara kömək etmək istəyirik”.

Rəsulullah (s) buyurdu: “Burada qalaraq vəzifənizi yerinə yetirin”. Xeybər qalası fəth ediləndə Rəsulullah (s) döyüşdə əldə edilmiş qənimətlərdən onlara da verdi.²

7 - Şücaətli qadınlardan və şəhid analarından biri də Peyğəmbərin (s) kənizi “Ümmü Əymən”dir (onun adı Bərkə idi). Həzrət Peyğəmbər (s) onu azad etdi və Übeydə Xəzrəci ilə evləndirdi. Ondən bir oğlan uşağı dünyaya gəldi və adını “Əymən” qoydular. Onun əri vəfat edəndə Peyğəmbər (s) onu Zeyd ibn Harisə ilə evləndirdi. Ondən da bir oğlu dünyaya gələndə adını “Üsamə” qoydular.³ Ümmü Əymən o qədər qoçaq və şücaətli idi ki, Ühüd savaşında cəbhənin

¹ Həmin mənbə; Məcməul-bəyan, 8-ci cild, səh.364.

² Üsdul-ğabə, 5-ci cild, səh.584.

³ Səfinətul-bihar, 2-ci cild, səh.736.

yaxınlığında idi. Bir dəstə müsəlmanın fərariliyini görəndə çox narahat olur və ovucuna torpaq götürüb onların üzlərinə ataraq qışqırır: “Siz arvadınız. Gedin evinizə arvadlarınızın sap əyirən cəhrəsi arxasında oturun. Vay olsun sizə!”¹

Onun fəzilət və rəşadəti barəsində məlumat çoxdur. Ümmü Əymən Rəsulullahdan (s) sonra əqidəsini dəyişmədi, həmişə Həzrət Fatimə Zəhra (ə) və Əhli-beytlə (ə) birlikdə oldu. Onun oğlu Əymən Hünəyn döyüşündə, bəni-Haşimdən olan doqquz nəfərlə düşmənin qarşısında durub şəhid olana qədər vuruşdu.²

8 - Ühüd savaşında Mədinədəki müsəlman evlərindən çoxu şəhid vermişdi. Maraqlı budur ki, qadınlar öz övladlarını, ərlərini və qardaşlarının halını xəbər almazdan qabaq Peyğəmbəri (s) soruşurdular.

Bu qadınlardan biri də Qeysin qızı Sudadır. O, iki şəhid anasıdır. Onun oğlanları Ühüd savaşında Peyğəmbərin (s) hüsurunda şəhid olmuşdular. O öz oğlanları barəsində danışmır, əksinə təkrar-təkrar deyirdi: “Peyğəmbərdən (s) nə xəbər var?”

Ona “Peyğəmbər (s) sağdır” deyiləndə, dayanmadan özünü Rəsulullah (s) çatdırdı. Peyğəmbəri (s) sağ-salamat görüb dedi: “Daha bütün müsibətlərim asandır. Siz salamat olsanız, heç bir qəmim yoxdur”.

O yüksək ruhiyyəli bir qadın idi. Döyüş meydanında oğlanlarının cənəzəsini tapdı və dəvənin belinə yükləyib Mədinəyə tərəf yola düşdü. Yolda camaat ondan soruşdular: “Peyğəmbərdən (s) nə xəbər var?”

O dedi: “Peyğəmbər (s) salamatdır”.

Aişə ondan soruşdu: “Dəvənin belindəki yük nədir?”

¹ Şərhe Nəhcül-bəlağə, İbn Əbil-Hədid, 3-cü cild, səh.390.

² Oğlu Üsamə yaşı iyirmidən də az olarkən Peyğəmbər (s) tərəfindən ali baş komandanlıq ləyaqətini qazanmışdı.

O dedi: “Ürəyimin parası iki oğlumdur. Onlar Allah yolunda qəhrəmanlıq göstərmişlər, aparıram torpağa tapşırım”.¹

BİR ŞƏHİD ANASINDAN İBRƏT DƏRSİ

Bədr döyüşündə Süraqənin oğlu Harisənin boğazından bir ox dəydi və o, şəhid oldu. Onun şəhid olması xəbəri Mədinəyə çatanda anası və bacısı mənzildən çölə çıxdılar. Anası ətrafındakı qadınlara dedi: “And olsun Allaha! Peyğəmbər (s) gələndə, ondan oğlumun behiştə, ya cəhənnəmdə olduğunu soruşmayınca ağlamayacam. Peyğəmbər (s) gələndə ondan soruşacam, əgər buyursa oğlun cəhənnəmdədir, o qədər ağlayacam ki, göz yaşlarım cəhənnəmin odunu söndürsün və o qədər nalə çəkəcəm ki, sonu bilinməyəcək. Əgər buyursa ki, behiştədir heç vaxt ağlamayacam. Əksinə, çox sevinəcəm”.

Bədr döyüşündən sonra Peyğəmbər (s) Mədinəyə gəldi. Harisənin anası o Həzrət (s) hüzuruna gəlib ərz etdi: “Ey Allahın Rəsulu! Yaxşı bilirsən ki, mən Harisəni çox sevirdim. O mənim gözümlə işığı idi. Onun şəhidlik xəbəri mənə çatanda ağlamadım ki, sizdən soruşum, o behiştədir, yoxsa cəhənnəmdə? Əgər cəhənnəm odunda olsa, ağlayıb nalə edəcəm”.

Peyğəmbər (s) ona buyurdu: “Behişt bir neçə mərtəbədən ibarətdir. Sənin oğlun firdovse-ələda, behiştin ən yüksək məqamındadır”.

Ana dedi: “Mən onun üçün heç vaxt ağlamayacam”.

SƏBİR QƏHRƏMANI ÜMMÜ SƏLİM

Ümmü Səlim Məkkədə İslamı qəbul edən tənha qadın idi. O, İslama vəfalı olan bir müsəlman kimi vəzifəsini yerinə yetirirdi. Əri vəfat etdiyi üçün Mədinədən Əbu Təlhə Ənsari adlı bir cavan oğlan ona elçilik etdi. Əbu Təlhə gözəl oğlan və

¹ Şərhe Nəhcül-bəlağə, İbn Əbil-Hədid, 3-cü cild, səh.390.

hörmətli ailədən idi. Ancaq hələ İslamı qəbul etməmişdi. Ümmü Səlim çox istəyərdi ki, Əbu Təlhə onun həyat yoldaşı olsun. Lakin onun elçiliyinə qətiyyətlə rədd cavab verdi və dedi: “Bu şərtlə sənin həyat yoldaşın olaram ki, müsəlman olasan”.

Onunla bütpərəstliyin əsassız olması barəsində söhbət etdi. Bundan sonra Əbu Təlhə müsəlman oldu və Ümmü Səlim onunla ailə qurdu. Maraqlısı budur ki, Ümmü Səlim öz mehriyyəsini Əbu Təlhənin İslamı qəbul etməsini təyin etdi. Bir müddətdən sonra onların oğlu oldu və bu uşağa çox məhəbbət bəsləyirdilər. Amma bir gün Əbu Təlhə mənzildə olmayanda uşaq xəstələnərək dünyadan getdi. Ümmü Səlim onu bir parçaya büküb otağın küncünə qoydu. Əbu Təlhə evə gələndə, Ümmü Səlim uşağın öldüyünü bildirmədən, hazırladığı ləziz yeməyi ərinin qabağına qoydu. Əbu Təlhə uşağın əhvalını soruşdu. Ümmü Səlim dedi: “O yatıb, yeməyini ye”.

Ümmü Səlim təbəssüm və şirin sözlərlə ərini sevincə qərq etdikdən sonra ona dedi: “Doğrusu, bir neçə müddət olar ki, sənin yanında bir əmanət var idi. Bu gün onu sahibinə qaytardım. Daha nigaran olmazsan?”

Əbu Təlhə dedi: “Niyə nigaranam? Əmanət gərək sahibinə qaytarılsın”.

Ümmü Səlim bildirdi: “Allah istədi ki, mənə və sənə əmanət verdiyi övladı bu gün bizdən alsın”.

Əbu Təlhə düşüncəli həyat yoldaşının səbirinə, rəftar tərzinə və Allaha təvəkkül etməsinə təəccüb edərək dedi: “Sənin əvəzində mən səbirli və dözümlü olmalıyam”.

Ayağa qalxıb uşağa qüsl verdi, kəfənləyərək dəfn etdi. Sonra Rəsulullahın (s) hüzuruna gəlib oğlunun vəfatını və həyat yoldaşının rəftarını danışdı. Peyğəmbər (s) dua etdikdən sonra buyurdu: “Allaha şükür edirəm ki, mənim ümmətim arasında Bəni İsrailin dözümlü qadını kimi qadın vardır”.

Bir şəxs soruşdu: “O qadının əhvalatı necədir?”

Peyğəmbər (s) buyurdu: “Bəni İsraildə iki uşağı olan ailə var idi. Bir gün onlar bir neçə nəfəri qonaq dəvət etdilər. Kişi eşikdə idi, qadın isə mətbəxdə məşğul idi. Sonra kişi ilə qonaqlar evə daxil oldular. Bu arada, çöldə oynayan həmin iki oğlan uşağı quyuya düşdü. Qadın ərinin və qonaqları xəbərdar etmədən uşaqları ölmüş halda quyudan çıxartdı. Onları parçaya büküb bir kənara qoydu. Qonaqlar gedəndən sonra bəzəyib ərinin yanına gəldi və xoş rəftar, şirin sözlərlə onu bu acı xəbərə hazırladı. Əri uşaqlarını soruşdu və onları səslədi. Birdən ölmüş həmin iki uşaq Allahın əmri ilə qadının səbirli olmağına xatir dirilib ata-anasının yanına gəldilər”.

Ümmü Səlimin göstərdiyi digər fədakarlığı sizə təqdim edirik:

Peyğəmbər (s) Mədinəyə hicrət etdikdən sonra bir gün Əbu Təlhənin mənzilinə daxil oldu. Ümmü Səlim Peyğəmbəri (s) yaxşı qarşılamaq üçün dünya malından heç nəyi olmadığı üçün (əvvəlki ərindən olan) Ənəs adlı on yaşlı oğlunu Peyğəmbərin (s) hüzuruna gətirdi və ərz etdi: “Ya Rəsulullah! Bu oğlanı sizə xidmətçi gətirmişəm. Sizə layiq olmasa da, qəbul edin və onun haqqında dua edin”.

Peyğəmbər (s) ona dua etdi və Peyğəmbərin (s) bu duası Ənəsin çoxlu övlad və var-dövlət sahibi olmasına səbəb oldu. O, hicri 91-ci ildə Bəsrədə dünyasını dəyişdi.

Ümmü Səlim Hüneyn döyüşündə də iştirak etmişdi. O əlinə xəncər götürüb Peyğəmbərə (s) zərər toxunmaması üçün onu qoruyurdu. Əbu Təlhə bu macəranı Peyğəmbərə (s) dedi. Rəsulullah (s) buyurdu: “Bəli, bilirəm. Qoy qalsın. Ümmü Səlim xəncəri ona görə əlinə götürüb ki, əgər bizə düşmən yaxınlaşarsa, onun qarnını yırtsın”.¹

Belə qənaətə gəlirik ki, qadınlar onun kimi ola bilərlər. Çünki Ümmü Səlim də sadə bir ailədən idi. Daha heç kim bəhanə edə bilməz ki, Peyğəmbər (s) qadını, Peyğəmbər (s)

¹ Rəyahinuş-şəriət, 3-cü cild, səh.406; İslam tarixindəki qadınlar, səh, 64.

övladı və İmam (ə) övladı olduğu üçün belə idilər və yalnız onlar belə ola bilərlər. Həqiqət budur ki, bütün qadınlar bunu bacara bilərlər.

ÇALIŞQAN QADIN UMEYS QIZI ƏSMA

Əri şəhid olmuş, lakin acı hadisələr müqabilində səbir və fədakarlıq göstərmiş, həyatı bizim hamımız üçün ibrət dərsi olan qadınlardan biri də Umeys qızı Əsmadır.

Umeysin və həyat yoldaşının dörd qızı vardı. Onlardan biri (Əsma) Cəfər Təyyarın həyat yoldaşı, ikincisi (Səlmə) Seyyidüş-Şühəda Həməzənin həyat yoldaşı, üçüncüsü (Lubabə-Ümmü Fəzl) Peyğəmbərin (s) əmisi Abbasın həyat yoldaşı və dördüncüsü (Məymunə) də Peyğəmbərin (s) həyat yoldaşı oldu. Peyğəmbər (s) Umeys və Hində dedi: “Siz yer üzünün ən yaxşı kürəkənlərinə sahibsiniz”.

Həmçinin buyurdu: “Allah behişt əhli olan bu dörd bacıya rəhmət etsin”.

Əsma İslamın əvvəlində çox ağır şəraitdə İslamı qəbul edərək əri Cəfərlə (Əlinin (ə) qardaşı) birlikdə Həbəşistana mühacirət etdi. O, vətəndən uzaqda əri ilə çiyin-çiyinə mühacirliyin on beş illik çətinliklərinə dözdü və hicrətin yeddinci ilində əri və mühacirlərlə birlikdə Mədinəyə gəldi. Hicrətin səkkizinci ilində əri, İslam ordusunun başçısı Cəfər Təyyar Mutə döyüşündə şəhid oldu. Əsmanın Cəfərdən Əbdullah, Ovn və Məhəmməd adlı üç övladı var idi. Əri cəbhəyə gedəndə uşaqları hələ balaca idi. O, əri olmayanda uşaqlara yaxşı baxardı. Cəfər şəhid olan günün səhəri, onun şəhidlik xəbəri Mədinəyə çatmamış, Əsma çox cəld və zirəkliklə qırx qoyun dərisini dabbağa qoydu (və onlardan döşənəcək hazırladı), çörək bişirmək üçün xəmir yoğurdu və uşaqlarını yuyundurdu. Cəfərin şəhid olmasının xəbəri Mədinəyə çatanda Rəsulullah (s) qəmgin halda Əsmanın evinə gəldi. Əlini Cəfərin uşaqlarının başına çəkib onlara nəvaziş

göstərdi. Əsma vəziyyəti başa düşüb ərz etdi: “Məncə bu uşaqlar atasız qaldılar”.

Peyğəmbər (s) onun fərəsətinə təəccüb etdi və buyurdu: “Ey Əsma! Bilmirsənmi Cəfər şəhid olub?”

Əsma ağladı. Peyğəmbər (s) ona buyurdu: “Ağlama, Allah mənə xəbər verdi ki, onun behiştə parlayan iki qanadı vardır”.

Əsma dedi: “Onun fəzilətlərini heç vaxt unutmayacam”.

Burada Peyğəmbər (s) onun ağıl və mərifətinə təəccübləndi. Əsma Cəfərdən sonra Əbu Bəkrlə evləndi və ondan Məhəmməd adlı övladı dünyaya gəldi. Məhəmməd mənəviyyətin o qədər ali dərəcəsinə çatmışdı ki, Əli (ə) onun barəsində buyurur: “O mənim övladımdır”.

Məhəmməd həzrət Əlinin (ə) xilafəti dövründə Misirdə Müəviyənin cəlladları tərəfindən şəhid edildi.

Əsma Əbu Bəkrdən sonra Əli (ə) ilə ailə həyatı qurdu. Ondən Yəhya və Ovn adlı iki övladı oldu. Ehtimal olunur ki, Yəhya uşaq ikən vəfat edib. Ovn isə Kərbəlada İmam Hüseynin (ə) səhabələrindən biri kimi şəhid oldu.

Əsma həmişə Həzrət Zəhranın (ə) xidmətində olardı və onun evində kəniz olmağı ilə fəxr edərdi. O, həzrət Zəhranın (ə) yaxın sirdaşı idi. Əsmanın digər xüsusiyyətlərindən biri də rəvayət nəql etmək idi ki, rəvayətçilər ondan hədis nəql edərdilər və o bu cəhətdə etimadlı və etibarlı sayılırdı. O, Xədicənin (ə) vəsiyyətnaməsinə əsasən Fatimənin (ə) toyu gecəsi onun üçün analıq etdi. Bütün hadisələrdə gücü çatdığı qədər Əhli-beyt (ə) üçün möhkəm arxa oldu, onlara xüsusi bir məhəbbət bəsləyirdi.¹

¹ Rəyahinuş-şəriət, 2-ci cild, səh.305-dən sonra; Əyanuş-şiə; Təbəqate ibn Səd; Ricale Mamaqani, 2-ci cild, səh.69.

ÜÇ ŞƏHİD VERMİŞ QADININ HEYRƏTLƏNDİRİCİ SÖZLƏRİ

Ühüd savaşında çoxlu sayda müsəlman şəhid oldu. Rəsuli Əkrəm (s) və həzrə Əli (ə) ağır yaralandılar. Düşmənlər Peyğəmbərin (s) öldürülməsi haqda şayiə yaydılar. Bu xəbər Mədinə qadınlarını çox narahat etdi. Onlar evlərindən çıxıb bu məlumatı araşdırmağa başladılar. Bu zaman qadınlardan biri cavan oğlanın döyüş meydanından qayıtdığını gördü. Onun qabağına qaçıb soruşdu: “Peyğəmbərdən (s) nə xəbər var?”

Həmin gənc Peyğəmbərin (s) sağ-salamat olduğunu bildiyinə görə qadının verdiyi suala cavab vermək əvəzinə dedi: “Ey bacım! Sizin atanız şəhid oldu”.

Ənsardan olan qadın bir azca narahat oldu və özünə gələndən sonra yenə soruşdu: “Peyğəmbərdən (s) nə xəbər var?”

Cavan oğlan ikinci dəfə həmin sualın cavabını verməyib əvəzində dedi: “Bacım, sizin qardaşınız da şəhid oldu”.

Qadın yenə də bir azca kədərləndi, ancaq özünə gələndən sonra soruşdu: “Səndən soruşuram, görəsən Peyğəmbər (s) sağdır?”

Cavan yenə də qadının cavabını verməyərək: “Ey bacım! Sizin əriniz də şəhid oldu” dedi.

Ənsar qadını bu dəfə qəzəblə: “Mən qohumlarından kimin öldüyünü və kimin salamat qaldığını bilmək istəmirəm. Xahiş edirəm ki, Peyğəmbər (s) barəsində mənə bir söz deyəsən”.

Yalnız bundan sonra o kişi cavab verdi: “Peyğəmbər (s) sağ-salamatdır”.

Bu sözlərdən sonra qadının üzü güldü və söylədi: “Bizim verdiyimiz qurbanlar hədəf getmədi”.¹

¹ İslam tarixindən dastanlar, 2-ci cild, səh.45.

CƏMİLƏ VƏ ONUN QƏHRƏMAN ƏRİ

Əbu Amirin oğlu Hənzələnin toyu gecəsinin səhəri Ühüd döyüşü baş verdi. Onun Cəmilə ilə toy və qonaqlıq gecəsi idi. Hər iki tərəfin qohumları dəvət olunmuşdu. Digər tərəfdən də Peyğəmbər (s) döyüş üçün ümumi səfərbərlik elan etmişdi. Hənzələ iki yol ayrıcında qalmışdı ki, nə etsin? Əgər İslam döyüşçülərinə qoşulsa, iki tərəfin qohum-qəbiləsinə nə cavab verəcək? Əgər evlənməyə razılıq versə, Allahın və Peyğəmbərin (s) qəzəbinə düçar olacaq. Fikrinə çatan axırıncı çıxış yolu bu oldu ki, Rəsulullahın (s) hüzuruna gedib bir gecəlik möhlət alsın və sabahı günü özünü Həzrətə (s) çatdırsın. O, Peyğəmbərin (s) hüzuruna gedərək əhvalatı ona danışdı. Peyğəmbər (s) ona bir gecəlik icazə verdi. Yazırlar ki, Peyğəmbər (s) ona icazə verib-verməməkdə tərəddüd edirdi. Bu zaman bu ayə nazil oldu -“Həqiqi möminlər əgər bir işə xatir icazə istəsələr, onlara icazə ver. Allah bağışlayan və mehribandır”.

Hər halda Hənzələ Peyğəmbərin (s) icazəsi ilə evə qayıtdı. O gecə qonaqlarla birlikdə oldu və toyunu keçirdi. Səhər tezdən cənabət qüslü verməmişdən qabaq döyüş paltarını geyib silahını götürdü və tələsik döyüş meydanına getmək məqsədi ilə evdən çıxdı. Cəmilə həmin gecə yuxuda gördü ki, səmanın qapıları açıldı, həyat yoldaşı Hənzələ səmaya tərəf göyə qalxdı və qapılar bağlandı. Yuxusunu belə yozdu ki, əri şəhid olacaq. Ayrılıq zamanı onun qabağını kəsib getməsinə mane olmaq əvəzinə xahiş etdi ki, bir az səbir etsin. Sonra qonşuların yanına gedib ənsardan dörd nəfəri çağırdı. Onlara dedi: “Şahid olun ki, həyat yoldaşım Hənzələ gecəni mənimlə birlikdə keçirmişdi”.

O bunu ona görə etdi ki, bir neçə aydan sonra övlad sahibi olsa, daha heç kəs onun haqqında nalayiq söz deməsin. Hənzələ şahidlərin hüzurunda həyat yoldaşının sözünü təsdiq

etdi və döyüş meydanına tələsdi. Müharibənin böhranlı vaxtında meydana çatdı. Hənzələ kafirlərin başçısı Əbu Süfyana zərbə endirmək istədi. Göz gəzdirərək onu meydanın ortasında gördü. Atını şiddətli tufan tək ona tərəf çaparaq qılınıc ilə Əbu Süfyana zərbə vurdu. Onun zərbəsi atın ayağını kəsdi. Əbu Süfyan yerə yığılıb kömək üçün fəryad etdi. Sonra isə ayağa qalxıb qaçmağa başladı. Hənzələ onu təqib etdi. Bu arada kafirlərdən biri Hənzələni nizə ilə vurdu. Hənzələ onu öldürmək üçün geri qayıdanda davam gətirməyib Həmzə (ə) ilə Əmr ibn Cümuhun cəsədi arasında yerə yığılıb şəhid oldu. Döyüşdən sonra Peyğəmbər (s) buyurdu: “Hənzələni səma ilə yerin arasında gördüm. Mələklər ona qızıldan olan qablarda behişt suyu ilə qusl verirdilər”.

Buna əsasən də o “Qəsilul-məlaikə” (Mələklərin qüsl verdiyi) kimi tanındı.¹ Bu əhvalatın üstündən aylar keçdi. Cəmilə ərinin yolunu davam etdirdi. Ərindən bir oğlan uşağı dünyaya gətirdi, uşağın adını Əbdullah qoydular. Cəmilə çalışdı ki, uşaq böyüyüb atası kimi şücaətli olsun. Bu uşaq da atasının yolunu davam etdirdi və ona oxşadı. İmam Hüseyin (ə) şəhid olandan sonra Yezid Hicaz və Mədinə camaatının qiyamını yatırmaq üçün qoşun göndərdi. Əbdullah kiçik bir dəstəylə əlinə bayraq götürdü və qəhrəmanlıqla Yezidin qoşununun qabağına çıxdı. O, camaatı döyüşə dəvət etdi. Anadan bir olan qardaşı Məhəmməd ibn Sabit və səkkiz oğlunun hamısını döyüş meydanına göndərdi və onlar ardıcıl şəkildə şəhid oldular. O özü də qanıçən düşməne müqavimət göstərdikdən sonra qəhrəmancasına şəhid oldu.²

Bu, Cəmilənin şücaət və qəhrəmanlığı idi. O, belə bir övlad və nəvələr yetişdirib düşmənlə döyüşə göndərərək adını qəhrəman yetişdirmiş bir ana kimi tarixə yazdı.

¹ Bihar, 20-ci cild, səh.57; Əsədul-ğalibə, 5-ci cild, səh.416.

² Kamil ibn Əsir, 3-cü cild, səh.481.

SƏFİYYƏNİN QARDAŞININ CƏSƏDİ KƏNARINDAKI RUHIYYƏSİ

Seyyidüş-şühədə Həzrət Həmzə Ühüd savaşında şəhid oldu. Qəlbi kinli düşmən onun pak cəsədini “muslə” edərək bədən üzvlərini kəsib ayırdı. Döyüşün sonunda Peyğəmbər (s) gördü ki, Həmzənin (ə) bacısı Səfiyyə (Həzrət Peyğəmbərin (s) bibisi) Həmzənin (ə) cəsədinə tərəf gəlir. Həzrət (s) Zübeyrə buyurdu: “Ananın qarşısını kəs, gəlməsin”.

Əhvalatdan xəbərdar olan Səfiyyə təmkin və qəhrəmanlıqla dedi: “Niyə qardaşımı görməyə qoymursunuz? Əgər onu muslə (tikə-tikə) etdikləri üçün qoymursunuzsa, bunu ki, eşitmişəm və bilirəm. Allah yolunda bu hələ azdır. Biz bu hadisəylə razılaşıırıq. Mən buna səbir edərəm və Allah dərğahında hesaba gətirəcəm”.

Həzrət Peyğəmbər (s) Səfiyyənin ruhiyyəsinin belə bir ali dərəcədə olduğunu görüb buyurdu: “İcazə verin gəlsin”.

Səfiyyə qabağa gəldi. Qardaşının bədənini o halda görüb ağladıqda, Peyğəmbər (s) də ağlamağa başladı. Həzrət (s) iki əlini Səfiyyənin qəlbinə qoyub onun üçün dua etdi.¹

İndi isə Səfiyyənin Xəndək döyüşündə iştirak edərəkən göstərdiyi qəhrəmanlıq barədə onun özünün söylədiklərinə diqqət edək. O deyir: “Mən qadınlardan və uşaqlardan bir dəstə ilə xeymədə oturmuşdum. Hisan ibn Sabit də bizimlə idi. O gün döyüş uzun çəkdi. Bizimlə Peyğəmbər (s) arasında o qədər çox məsafə var idi ki, əgər düşmən bizə gecə basqın etsəydi, ya hücum keçsəydi, müsəlmanlar bizi düşməndən qoruya bilməzdilər. Bu zaman bir yəhudi kişinin bizim xeymələrin ətrafında fırlandığını gördük. Mən Hisana dedim:

¹ Əyanuş-şiə, 2-ci cild, səh.123; Təbəqatə ibn Səd, 3-cü cild, səh.7.

Bu kişini görürsən? Biz ondan arxayın deyilik. Bəlkə də düşmən casusudur. Qalx ayağa və onu buradan uzaqlaşdır.

Hisan dedi: “Sən ki bilirsən, mən onunla döyüşə bilmərəm. Əgər onunla üzbə-üz gəlsəm, məni öldürəcək”.

Səfiyyə Hisanın bu sözünü eşidəndə qanı cuşə gəlib ayağa qalxır və qərara gəlir ki, özü təkbaşına düşmənin casusuyla döyüşsün. Silahı olmadığı üçün xeymənin sütununu yerindən qoparıb əlinə götürərək ona hücum edir. Səfiyyə yəhudini öldürənə kimi onunla döyüşür. O, İslamda düşməni qanına qəltan edən ilk qadınlardan biridi.¹

İKİ ŞƏHİD ANASI NƏSİBƏ

“Ümmü Əmmarə” adı ilə tanınan Nəsibə, Rəsulullah (s) dövrünün qəhrəman qadınlarından idi. O, Peyğəmbərin (s) bütün döyüşlərində, döyüşçülərə su vermək və yaralılara tibbi yardım göstərmək kimi işlərdə yaxından iştirak etmişdi. Ühüd döyüşü başladığı gün çiyinə su tuluğu alıb Ühüd cəbhəsində susayan İslam döyüşçülərinə su verirdi. Maraqlısı budur ki, Ühüd döyüşünün sonunda müsəlmanlar (qənimət toplamağa başları qarışdığı üçün “Təll əynəyn”i əldən verib) məğlub olanda Nəsibə su tuluğunu kənara atıb özünü Peyğəmbərə (s) sipər edərək onu hər tərəfdən müdafiə edirdi. Peyğəmbər (s) buyururdu: “Hər tərəfə baxırdımsa, Nəsibənin məni qoruduğunu görürdüm”.

O, axırda on üç yara aldı. Yaralardan biri onun çiyində idi. Yara o qədər dərin idi ki, onun müalicəsi bir il davam etdi və yeri ömrünün axırına qədər onun çiyində qaldı. Həzrət Peyğəmbər (s) müsəlmanlardan birinin əlində öz qalxanı ilə qaçdığını görüb ona buyurdu: “Qalxanı yerə at”.

O, qalxanı yerə atdı. Nəsibə həmin qalxanı götürdü. Kafirlərdən biri gəlib ona qılınc zərbəsi endirdi. Ancaq o,

¹ İslam aynasında qadınların siması, səh.140; Əsədul-ğəlibə, 5-ci cild, səh.492.

qalxanla qılınc zərbəsini qaytardı və oğlu Əbdullahın köməyi ilə onu öldürdü. Nəsibə oğlu Əbdullahın qaçmaq istədiyini gördükdə onun qabağını kəsib dedi: “Hara qaçırısan? Allah və Onun Peyğəmbərindən (s) qaçırısan?”

Onu meydana qaytardı və döyüşə davam etdi. Bir atlı gəlib Əbdullaha ağır yara vurdu. Nəsibə cəld tərپənərək ləngimədən oğlunun yarasını bağladı və dedi: “Qalx və döyüşdə süst olma”.

Özü həmin atlıya hücum edib onu ayağından yaraladı. Peyğəmbər (s) qadının bu cür zirəkliyini müşahidə etdikdə elə güldü ki, Həzrətin (s) arxa dişləri göründü və buyurdu: “Afərin sənə! Yaxşı intiqam aldın”.

Onun oğlu Əbdullah bu döyüşdə şəhid olsa da, Nəsibə sona qədər qılıncı və ox atmaqla Peyğəmbərin (s) canını qoruyurdu. Onun fədakarlığı elə bir həddə çatdı ki, Peyğəmbər (s) buyurdu: “Nəsibənin məqamı filankəslərin məqamından daha üstündür (Həzrətin (s) bu sözləri deməklə nifaq başçılarının (üç xəlifənin) qaçmalarına işarə edirdi)”.

Hər halda Nəsibə Peyğəmbərə (s) ərz etdi: “Allahdan istə, Cənnətdə bizi səninlə bir yerdə qərar versin”.

Peyğəmbər (s) həmin duanı buyurdu.¹

Nəsibənin digər övladlarından biri “Həbib” adlı şəxs idi. Peyğəmbər (s) onun vasitəsi ilə Musəyləməyi-kəzzaba (yalandan peyğəmbərlik iddiası edən şəxsə) xəbər göndərdi. Bu qoçaq cavan Peyğəmbərin (s) xəbərini Musəyləməyə çatdıranda, Musəyləmə ona dedi: “Məhəmmədin (s) peyğəmbərliyini təsdiq edirsən?”

O cavab verdi: “Bəli”.

Musəyləmə ona dedi: “Mənim peyğəmbərliyimi təsdiq edirsənmi?”

O cavab verdi: “Qulağım eşitmir”.

¹ Bihar, 20-ci cild, səh.32 və 133; Əl-isabə, 4-cü cild, səh.404.

Bu sual-cavab üç dəfə təkrar olundu. Musəyləmə əsəbləşdi və göstəriş verdi ki, onu öldürüb bədənini tikə-tikə doğrasınlar. Bu xəbər Nəsibəyə çatanda Musəyləmə ilə döyüşdə ya özü öləcəyinə, ya da onu öldürəcəyinə and içdi. Peyğəmbərin (s) vəfatından sonra Nəsibə Musəyləmə ilə döyüşdə müsəlmanlarla çiyin-çiyinə iştirak etdi. Musəyləmə və köməkçiləri bir bağa sığınanda, Nəsibə Əbu Ducacə Ənsari və digər bir neçə nəfərlə bağa girib Musəyləməni həlak edənə kimi vuruşdular. Nəsibə arzusuna çatdı. Lakin bir əlini İslam yolunda itirdi!¹ Bu, iki şəhid vermiş qəhrəman ananın qoçaqlığı, şücaəti, döyüşkənliyi və mücahid yetişdirməsi idi. Onun dilində İmam Əlinin (ə) fəryadı və əlində də İmam Hüseyinin (ə) qılıncı var idi!

YARALILARA TİBBİ YARDIM GÖSTƏRƏN ŞÜCAƏTLİ QADINLAR

Cihad bəzi məsələlərə görə qadınlara vacib olmasa da, cəbhədə döyüşçülərə kömək etmək, məsələn; yaralıları daşımaq, onların yaralarını sarımaq, su vermək kimi işləri yerinə yetirmək, onların bacardıqları xidmətlərdəndir. Bu yolla onlar cihadda iştirak edə bilərlər. Aşağıdakı bir neçə nümunəyə diqqət yetirək:

a) “Ümmü Sənan Əsləmiyyə” dilavər qadınlardan biri idi. O istəyirdi ki, həmişə İslam döyüşçüləri ilə birlikdə düşmənlə döyüşsün. Xeybər döyüşü zamanı Həzrət Rəsulullahın (s) hüzuruna gələrək ərz edir: “Çox istəyirəm sizinlə hərəkət edib yaralılara tibbi yardım göstərim, mücahidlərə kömək edim, onların əşyalarını qoruyum və susuzlara su verim”.

Peyğəmbər (s) ona icazə verir və buyurur: “Həyat yoldaşım Ümmü Sələmə ilə birlikdə gəlin”. O çox sevinərək bu işi yerinə yetirir.²

¹ Əl-isabə, 4-cü cild, səh.404 və 457.

² Rəyahinuş-şəriət, 3-cü cild, səh.410.

b) “Ümmü Əmmarə” də (yuxarıda qeyd olunduğu kimi) İslam döyüşçülərinə kömək etmək üçün cəbhəyə gedərdi.

v) İmam Baqir (ə) buyurur: “Ühüd savaşında İmam Əli (ə) altmış yerdən yara almışdı. Peyğəmbər (s) “Ümmü Səlim” və “Ümmü Ətiyyə” adlı iki qadına İmam Əlinin (ə) bədənindəki yaralara dərman qoyub bağlamağı tapşırırdı. Onlar yaraları bağlayarkən gördülər ki, yaraların çoxluğundan onları bağlamaq mümkün deyil. Çünki hər bir yaranı bağladıqda, onun yanında başqa bir yara görünürdü. Əhvalatı Peyğəmbərə (s) xəbər verdilər.¹

q) Müfəzzəl deyir ki, İmam Sadiq (ə) buyurdu: “Həzrət İmam Mehdi (ə) ilə birlikdə on üç qadın da vardır”.

Ərz etdim: “Nə üçün?”

Buyurdu: “Həzrət Rəsulullah (s) dövründə olduğu kimi bu qadınlar, yaralıları müalicə edib, xəstələrə tibbi yardım göstərirlər”.²

d) Həzrət Rəsulullahın (s) zamanındakı döyüşlərin çoxunda yaralılara tibbi yardım göstərməkdə, daşımaqda, onlara su verməkdə yaxından iştirak edən qadınlardan biri də Muəvvəz ibn Əfvanın qızı Rəbiə idi.³

QADINLARIN SİYASİ İŞLƏRDƏ İŞTİRAK ETMƏSİ

Hicrətin səkkizinci ilində Məkkə İslam döyüşçülərinin, Allah Peyğəmbərinin (s) və İmam Əlinin (ə) əli ilə fəth edilərək müsəlmanların ixtiyarına keçdi. Kafirlər təslim oldular və Peyğəmbərin (s) hüzuruna gəlib o Həzrətə (s) beyət etdilər. Bu arada şücaətli və qəhrəman bir qadın, Əkrəmə ibn Əbi Cəhlin həyat yoldaşı “Ümmü Həkim” İslam dinini qəbul edəndən sonra bir dəstə qadınla Peyğəmbərin (s) hüzuruna gəldi. Ümmü Həkim Həzrətdən (s) soruşdu: “Allahın fərmanı

¹ Əl-mizan, 4-cü cild, səh.69.

² İsbatul-Hudat, 7-ci cild, səh.150.

³ Sifətul-səfvət, 2-ci cild, səh.39.

“məruf”dan¹ məqsəd nədir? Bizə də ona riayət etmək sifariş olunub”.

Peyğəmbər (s) (“məruf”un bir neçə aydın nümunəsinə işarə edib) buyurdu: “Məqsəd budur ki, qadınlar (acı hadisələr üz verəndə) sifətlərinə əlləri ilə xəsarət yetirməsinlər, üzlərinə vurmasınlar, saçlarını yolmasınlar, qara paltar geyinməsinlər, uca səslə nalə edib fəryad qoparmasınlar, öz kişilərini küfrə təhrik etməsinlər”.²

Bu qadınlar beyət üçün gəldikləri zaman Allah tərəfindən “Mumtəhinə” surəsinin 11-ci ayəsi nazil oldu. Ayədə qadınların beyəti üçün altı şərt zikr olunur və belə buyrulur: “Ey Peyğəmbər! İmanlı qadınlar sənənin yanına beyət üçün gəldikləri zaman,

1. Allaha şərik qoşmasınlar;
2. Oğurluq etməsinlər;
3. Zina etməsinlər;
4. Öz övladlarını öldürməsinlər;
5. Bir kəsə böhtan atmasınlar;
6. Yaxşı işlərdə sənə itaətsizlik göstərməsinlər.

Bunlara əsasən onların beyətini qəbul et və Allahdan onlar üçün bağışlanma dilə. Allah bağışlayan və mehribandır!”

Qadınlar beyət üçün hazır olanda Ümmü Həkim soruşdu: “Necə beyət edək?” Peyğəmbər (s) buyurdu: “Mən heç vaxt qadınlarla əllə görüşməyəcəyəm”.

Sonra bir qab istədi. Qabı gətirdilər və ona su tökdülər. Həzrət (s) əlini onun içinə saldı və çıxartdı. Bu zaman buyurdu: “Ey qadınlar! Siz də öz əllərinizi bu suya vurun”.³

Belə nəticə alırıq ki, Həzrət Peyğəmbərin (s) dövründəki nümunəvi qadınlar O Həzrətin (s) məktəbinin şagirdləri kimi

¹ Allahın fərmanı “Mumtəhinə” surəsi, 11-ci ayə. Bu barədə sonra qeyd olunacaq.

² Əl-mizan, 19-cu cild, səh.283; Kafidən nəql olunub.

³ Həmin mənbə.

siyasi bir işdə, yəni beyətdə iştirak etdilər, arxa cəbhədə yaralılara tibbi yardım göstərmək üçün daim hazır olur, yaxın adamlarının şəhid olmalarını həmişə iftixar bilir və bu yolda Allaha xatir olduğu üçün müqavimətli idilər. Əgər onların ərləri şəhid olsaydı, digər həyat yoldaşı seçməyi özlərinə ar bilməzdilər. Hənzələnin həyat yoldaşı Cəmilənin əhvalatında işarə olunduğu kimi, onlar hətta ərlərindən sonra öz övladlarını da cəbhəyə göndərməyə hazır idilər.

Zeyd ibn Asimin həyat yoldaşı Ümmü Əmmarənin (Nəsibənin) sərgüzəştində deyilir ki, o, Peyğəmbərin (s) Mədinəyə hicrətindən sonra düşmənin qarşısını almaq və Peyğəmbərlə (s) daim səhnədə qalmaq üçün Mədinə müsəlmanlarının Həzrətlə (s) bağladığı möhkəm peyman kimi tanınmış “Əqəbə beyəti”ndə iştirak etdi. Peyğəmbər (s) buyurdu: “Bu iki qadının beyətini qəbul etdim. Mənim bunu qəbul etməyim, onlar üçün kifayət edər. Çünki mən (beyətdə) qadınlarla əl görüşürəm”.¹

HƏMNƏ VƏ ÜÇ ŞƏHİDİN XƏBƏRİ

Qəhrəmanlıq göstərmiş qadınlardan biri də Həmnədir. O, Əbdullah ibn Cəhşin həyat yoldaşı idi. Ühüd savaşından sonra o, Həzrət Peyğəmbərin (s) hüzuruna gəldi. Peyğəmbər (s) ona yaxınlarından üçünün - əvvəl (dayısı) Hənzə Seyyidüş-Şühədanın (ə), sonra qardaşı Abdullaha və daha sonra isə ərinin - şəhid olması xəbərini verdi. O narahat oldu. Lakin ağlayan halda dedi: “Bizim hamımız Allahdanıq və Ona tərəf qayıdacağıq. Allah onları bağışlasın və şəhidliyi onlar üçün mübarək etsin”.

Həmnə qəmgin halda, lakin qəlbi ümidlə dolu özünü Pərvərdigarının razılığı müqabilində təslim etdi.

¹ Bihar, 19-cu cild, səh.16. Bu peyman besətin onuncu ilində baş verdi. Həmin beyətdə Ovs və Xəzrəc qəbiləsindən 73 kişi və iki qadın iştirak etdilər.

MUSƏBİN HƏYAT YOLDAŞI ZEYNƏB

Müsəlman, igid bir cavan oğlan olan Musəb ibn Umeyr Ühüd savaşında şəhid oldu. Həzrət Peyğəmbər (s) Ühüd savaşından sonra Mədinəyə qayıdanda, onu qarşılayanların içində gözü Musəbin həyat yoldaşı Zeynəbə sataşdı. Həzrət (s) ona buyurdu: “Qardaşının (Əbdullahın) şəhid olmasına görə səbir et”.

Zeynəb dedi: “İnna lillahi və inna iləyhi raciun, səbir edərəm”.

Peyğəmbər (s) buyurdu: “Səbir et”.

Zeynəb dedi: “Kimə görə səbir edirəm?”

Peyğəmbər (s) buyurdu: “Həməzənin (ə) şəhid olmasına görə səbir et”.

Zeynəb dedi: “İnna lillahi və inna iləyhi raciun, səbir edərəm”.

Həzrət Peyğəmbər (s) üçüncü dəfə buyurdu: “Səbir et və dözümlü ol”.

Zeynəb dedi: “Kimə görə səbir edirəm?”

Peyğəmbər (s) buyurdu: “Ərin Musəbin şəhid olmasına görə səbir et”.

Zeynəb bu sözü eşidəndə əhvalı dəyişdi və ağlayıb dedi: “Aman bu dərdəndən!”

Həzrət Peyğəmbər (s) buyurdu: “Qadın üçün ər qədər yaxın ikinci bir şəxs yoxdur”.

Zeynəbdən soruşdular: “Nə üçün ərinə görə narahat oldun?”

O cavabında dedi: “Onun yetim qalmış uşaqları yadıma düşdü”.¹

Yəni mənim ağlamağım və qəmginliyim ərimin Peyğəmbərdən (s) qabaq ölməsinə görə deyil. Əksinə onun yetimlərinə xatirdir.

¹ Bihar, 20-ci cild, səh.64.

ZƏHRA (S) MƏKTƏBINİN ŞAGİRDİ FİZZƏ

Bəzən müəllimi onun şagirdinin vasitəsi ilə də tanımaq olar. Həzrət Zəhranın (s) şagirdlərindən biri xidmətçisi Fizzə idi. O, iftixar etdiyi xidməti müddətində Zəhrayı Əthərin (s) məktəbindən dərslər öyrənmiş, onu elm və əməldə həyata keçirmiş və həmişə Əhli-beytin (ə) yanında nur kimi parlamışdı. O “Nəvbə” əhlindən idi. Geridə qalmış məntəqədən və səhrada yaşayan bir qövmdən çıxsa da, Fizzə düşüncə, elm, Quran və hədisləri bilmək cəhətdən yüksəlmiş və Zəhra (s) məktəbinin nümunəvi şagirdlərindən olmuşdu.

Əhvalatlardan birində nəql olunur ki, Abdullah Məkkəyə tərəf getdiyi yolda karvandan geri qalmışdı. Çöllükdə bir qadın gördü. Bu qadın da öz karvanından geridə qalmışdı. Belə qərara gəldilər ki, karvana çatmaq üçün birlikdə Məkkəyə tərəf yola düşsünlər. Yolda Abdullah o qadına nə dedisə, qadın Quran ayəsi ilə onun cavabını verdi. Karvana çatanda o qadının oğlanları çox sevindilər. Abdullah onlardan soruşdu: “Bu qadın kimdir? Onunla hər nə danışdımsa, Quran ayəsi ilə cavab verdi”.

Onlar dedilər: “Bu qadın Xanım Zəhranın (s) kənizi və bizim anamız Fizzədir. İyirmi ildir ki, dilində Quran ayələri ilə danışır”.

Fizzə İmam Hüseyinin (ə) hərəkətində iştirak etmiş və Həzrət Zeynəblə (ə) birlikdə olmuşdur. O, baş vermiş hadisələrdə Kərbəla şəhidlərinin yaxınları üçün himmətli və sadıq bir xidmətçi sayılırdı.¹

Biz bu vasitə ilə də Fətiməyi-Zəhranın (s) məqamın dərk edə bilərik. O Həzrət (s) elm və əməl meydanında belə bir kəniz yetişdirmişdi.

¹ Bihar, 41-ci cild, səh.273; Üsuli kafidə İmam Hüseyinin (ə) mövludu babi-Kərbəladə Fizzə və Şirin macərəsi nəql olunmuşdur.

ÜMMÜ HƏKİM

Həzrət Peyğəmbərdən (s) sonrakı dövrdəki nümunəvi qadınlardan biri də Əkrəməninin həyat yoldaşı Ümmü Həkimdir. Əbu Cəhlin oğlu Əkrəmə İslamı qəbul edəndən sonra, müsəlmanlarla rumluların savaşında şəhid oldu. Əbu Süfyanın oğlu Yezid bu qadınla evlənmək istədi. Lakin o, İslamda tanınmış şəxslərdən biri Xalid ibn Səidin həyat yoldaşı oldu. Xalid toya tədarük görmək istəyəndə o dedi: “Səbir et. Mühəribə qurtarandan sonra evlənərik”.

Xalid dedi: “Ürəyimə damıb ki, bu savaşda şəhid olacam”.

Ümmü Həkim dedi: “Əgər elədirsə, maneə yoxdur”.

Xalid (arxa cəbhədə) bir körpünün kənarında onunla evləndi və müsəlmanlardan bir dəstəni toy ziyafətinə dəvət etdi. Buna görə də o körpü, Ümmü Həkim körpüsü adıyla tanındı. Müsəlmanlar hələ Xalidin qonağı idilər ki, rum qoşunu çatdı. Müsəlmanlar dayanmadan onların qarşısında sıraya düzüldülər və savaş başladı. Xalid şücaətli və dilavər bir kişi idi. O şiddətli tufan kimi düşmənin bağrını yardı və düşmənin bir dəstəsini öldürdükdən sonra şəhid oldu. Ümmü Həkim ikinci ərinin şəhadəti ilə üzləşdi. O özündə ümitsizlik və qəmginliyə yol vermədən evləndikləri xeymənin sütununu yerindən qopardıb rumlularla döyüşməyə başladı və onlardan yeddi nəfəri öldürdü.¹ Bununla belə o şücaətlik göstərüb, hər dəfə qəhrəmanlıqla düşmən meydanına gedər və öz yerinə qayırdı. Şəhid ərinin yolunu davam etdirmək, onun yolunu davam etdirmək və şəhidə layiqli həyat yoldaşı olmağı isbat etməyin mənası budur.

¹ Təbəqatə ibn Səd, 4-cü cild, səh.71; Əcnadine Şam adıyla tanınmış bu döyüş 14-cü hicri ilində baş verdi.

ÜMMÜ VƏRƏQƏ ƏNSARININ ŞƏHİDLİK ARZUSUNDA OLMASI

Ümmü Vərəqə Ənsari Abdullah ibn Harisin qızıdır. O özü şəhid olmaq ümidi və döyüşçülərə kömək etmək məqsədiylə Həzrət Peyğəmbərdən (s) Bədr savaşında iştirak etməsinə icazə verməsini xahiş etdi. Peyğəmbər (s) ona gələcəkdə şəhid olacağını müjdə verdi. Bundan sonra onu “Şəhidə” çağırırdılar. O, Ömər in xilafəti dövründə, onun kəniş və qulamının əliylə şəhid oldu.¹

DÜŞMƏNİN MÜQABİLİNDƏ DURAN QƏHRƏMAN QADIN XƏVLƏ

Həzrət Rəsulullahın (s) vəfatından sonra müsəlmanlarla rumlular arasında böyük müharibə başladı. Düşmənin sayı müsəlmanlardan bir neçə dəfə çox idi. İslam ordusunun başçısı Xalid ibn Vəlid Zərar ibn Əzvər adlı bir şəxsi kəşfiyyat üçün düşmən ordusuna göndərdi. O getdi və qayıdaraq düşmən ordusunun hər cəhətdən hazırlıqlı olduğunu bildirdi. Xalid dedi: “Yaxşı olar ki, geri çəkilmək”.

Zərar dedi: Quran buyurur ki, “Ey iman gətirənlər! Kafirlərlə bir yerə toplaşdıqları vaxt rastlaşsanız, dönüb onlardan qaçmayın”,² “Neçə dəfə olub ki, az bir dəstə Allahın izni (iradəsi) ilə, çox bir dəstəyə qalib gəlib”.³

Zərarın əmri ilə savaş başladı və o, addım-addım irəliləyib, düşmənin bağırını yararaq döyüşə davam etdi. Amma onu əsir aldılar. Az sonra müsəlmanlar tərəfdən bir döyüşçünün irəliləyib meydanı şüar və qılıncla toz-torpağa bürüyərək döyüşdüyünü gördülər. Hamı təəccübləndi ki, bu cür qəhrəmanlıq göstərən kimdir? Bir az keçdikdən sonra gördülər ki, o, bədəni qana bulaşmış halda döyüşə davam edir.

¹ Hilyətul-övlia, 2-ci cild, səh.63.

² Ənfal surəsi, ayə 15.

³ Bəqərə surəsi, ayə 249.

Xalid onun yanına getdi və dedi: “Nə vaxta qədər üzünü gizlədəcəksən? De görüm sən kimsən?”

O dedi: “Mən özümü tanıtdırmağa utanıram. Çünki özümə layiq bir iş görməmişəm. Mən Zərarın bacısı Xəvləyəm. Bilmirəm qardaşıma nə ediblər. Onu azad etmək üçün döyüşürəm”.

Sözləri qurtardıqdan sonra rəcəz oxuyaraq düşmən üzərinə hücumu keçib döyüşə davam etdi. O, bu döyüşdən əlavə başqa döyüşlərdə də iştirak etmişdi.¹

DÖRD ŞƏHİD ANASI XİNNƏSA

İslamın güclü mübəlliglərindən (təbliğatçı) sayılan Xinnəsanın digər adı da Təmazur idi. O öz qəbiləsini İslama inandırmış və nəticədə qəbiləsinin bütün üzvləri hamılıqla iman gətirmişdi. Xinnəsa camaatı öz söhbətləri və şerləri ilə İslam dininə dəvət edərdi. (Hicrətin 14-cü ilində) Müsəlmanlarla iranlılar arasında (Kufənin qərbində, 15 fərsəxlikdə) Qadisiyyə məntəqəsində döyüş baş verdi. Onun oğlanlarından dördü həmin döyüşdə şəhid oldular. O, özü övladlarını ön cəbhəyə göndərdi və onları səbirli, dözümlü olmağa çağıraraq, Quran ayələrini oxumaqla onları döyüşə həvəsləndirirdi. Meydana tərəf çapıb döyüş mahnisı oxuyur və döyüşçüləri düşməni məhv etmək üçün hərəkətə gətirirdi. Oğlanlarının dördünün də şəhidlik xəbərini eşidəndə dedi: “Mənə onların şəhidliyi ilə iftixar bəxş edən Allaha həmd olsun. Allah məni də onlarla birlikdə öz rəhmət və rizvanında məhşur etsin”.²

Maraqlısı budur ki, İslamın əvvəlindəki qadınlar, mübarizə səhnəsində və bu kimi sair işlərdə həmişə hazır olardılar. İmam Əli (ə) Cəməl savaşında Aişəni Mədinəyə çatdırmaq üçün qırx silahlı qadını ona mühafizəçi təyin etdi.³

¹ Nasixut-təvarixə xuləfa, 1-ci cild, səh.357.

² Həmin mənbə, qədim ta hərfi, səh.196.

³ Murucuz-zəhəb, 2-ci cild, səh.12.

Çünkü hiyləgər insanlar tərəfindən ona təhlükə yaranar, fürsət axtaran adamlar isə bundan öz siyasi məqsədləri üçün istifadə edə bilərdilər.

ƏMR İBN HƏMİQİN HƏYAT YOLDAŞI AMİNƏ MÜAVİYƏNİN ZİNDANINDA

Əmr ibn Həmiq Həzrət Əlinin (ə) qoçaq və ixlashı dostlarından idi. Həzrət İmam Əli (ə) şəhid olandan sonra, o, həmişə və hər bir fürsətdə Müaviyəni ifşa edib camaatı onun əleyhinə qaldırırdı. Onun bu hərəkəti Müaviyənin qulağına çatdı. Müaviyə Kufədəki valisi Ziyada yazdığı məktubunda təkid etdi ki, hər bir imkandan istifadə edib onu tutub qətlə yetirsin.

Əmr Müaviyənin cəlladlarının əlindən gizlənərək gizlin şəkildə fəaliyyət göstərirdi. O, axırda Müaviyənin Mosuldakı valisi Əbdürrəhman ibn Osmanın vasitəsi ilə tutuldu. Onun həyat yoldaşı Aminəni isə Ziyadın əmri ilə ərinin gizləndiyi yeri demədiyinə görə tutmuşdular. Müaviyə (Mosulun valisi) Əbdürrəhməna yazdı: “Əmrə iki yol təklif et! Ya Əlidən (ə) imtina, ya da ölüm”.

Əbdürrəhman bu tapşırığı Əmrə bildirdikdə Əmr cavabında dedi: “Əlidən (ə) imtina etmək (yəni mümkün olmayan şeydir). Çünki O, haqdır, Müaviyə isə batil. Amma mən ölməyə hazırım. Tezliklə Allahın, Peyğəmbərin (s) və Əlinin (ə) hüzurunda olacam və Müaviyədən intiqam alacam”.

Daha Əmrə imkan verməyib onu məzlumcasına öldürdülər. Ona hətta iki rəkət namaz qılmağa da icazə vermədilər. Beləliklə, o, Əlinin (ə) yolunda öz qanına boyandı, onun başını bədənindən ayıraraq Müaviyə üçün göndərdilər.

Azadlıq sevən insanlar, o cümlədən İmam Hüseyin (ə) Müaviyəyə yazdığı məktubunda onun bu zülmünü pisləyib məhkum etdilər. Müaviyənin sarayında kasa yalayanlardan biri ona dedi: “Yaxşı olar ki, Əmrin başını zindandakı qadını

Aminəyə aparıb yarasına duz səpək və dediyi bütün şərsözlərin intiqamını alağ”.

Aminənin göstərdiyi rəşadətlərdən çox narahat olan Müaviyə bu təklifi qəbul etdi. Əmrin başını zindana aparıb Aminənin üstünə atdılar. Aminənin gözü Əmrin başına sataşanda, onun qəhrəmanlıqlarını yada salıb göz yaşını axıtdı. Bu vaxt dedi: “Ərimi bir neçə müddət məndən gizlətdiniz. İndi isə başını mənim üçün hədiyyə gətirmisiniz. Ey mənim ömür-gün yoldaşım, xoş gəlmisən! Mən səni heç vaxt yaddan çıxartmayacam”.

Sonra məmura dedi: “Müaviyəyə de ki, tezliklə ərimin qanının intiqamını səndən alacam. Müaviyə çox böyük günaha batıb. Tezliklə Allahın qəzəb və əzabını onu tutacaq”.

Sonra o, ərinin başını bağına basıb bir neçə söz dedi. Məmur Aminənin sözünü Müaviyəyə çatdırdı. Müaviyə əmr verdi ki, onu qəsrinə gətirsinlər. Bərk qəzəblənmiş Müaviyə Aminəyə dedi: “Eşitmişəm mənim barəmdə belə bir sözlər demisən? Bir halda ki, bizim əlimizdə olduğunu yaxşı bilirsən”.

Aminə dedi: “Bəli, bilirəm və İlahi əzab sənənin başının üstündədir”.

Müaviyə Aminənin alovlu sözlərinin müqabilində tab gətirməyib əmr etdi ki, onu oradan uzaqlaşdırsınlar. Aminə məclisdən çölə çıxanda dedi: “Təəccüb edirəm ki, Müaviyənin bizimlə söhbət etmək qüdrəti yoxdur və əliylə işarə edir ki, məni çölə çıxartsınlar”.

O qapının ağzına çatmamış Müaviyə əmr etdi ki, Aminəni qaytarsınlar. Onu yenidən Müaviyənin yanına apardılar. Müaviyə əmr etdi onun qabağına qızıl-gümüş töksünlər. Aminə üzünü onlardan çevirdi və dedi: “Ey Müaviyə! Üzün qara olsun. Ərimi öldürdün, indi də məni mükafatlandırırısan. And ola Allaha! Bunların yüz bərabəri qədər olsa da, ərimin bir dırnağı ilə belə dəyişməyəm”.

Müaviyə güldü və dedi: “Əlidən (ə) uzaq ol, səni azad edim”.

Aminə Əlinin (ə) adın eşidəndə gözləri yaşardı və ağlayaraq Müaviyənin üstünə qışqıraraq fəryad qopardı: “Ey Müaviyə! Gör necə də dəhşətli təklif irəli sürürsən. Pərvərdigara! Bil ki, Əli (ə) yox, Müaviyə lənətə layıqdır”.

Müaviyə xəcalət çəkdi. Əmr etdi Aminəni təzədən zindana apardılar. Bir neçə müddətdən sonra əmr etdi ki, onu zindandan azad etsinlər və İraqa qaytarsınlar. Məbada Şam camaatı (Müaviyənin nəzərinə) onun şər sözlərini eşidib, Müaviyənin əleyhinə qiyam etmək fikrinə düşürlər.¹

HÜCR İBN ƏDİNİN MÜDAFİƏSİNDƏ ƏNSAR QADINI HİNDİN GÖSTƏRDİYİ ŞÜCAƏTLİK

Hücr ibn Ədi İmam Əlinin (ə) zamanında Müaviyənin əleyhinə olan inqilabçılardan idi. Həzrət Əli (ə) şəhid olandan sonra onun apardığı mübarizənin davam etdirən Hücr ibn Ədi və yeddi dostunu Müaviyə Dəməşqin yaxınlığında “Mərci Əzra”da şəhid etdi. Hücrü qətlə yetiriləcəyi yerə aparanda, çox çətin şəraitdə və sıxıntıdaydı, əgər hər kim onu müdafiə etsəydi, Əlinin (ə) dostu kimi edam olunardı. Zeyd Ənsarinin Hind adlı cəsur qızı bu barədə bir şer oxudu:

*Ey parlaq ay, bir boy göyə ucal sən,
Şama aparılan Hücrü görəsən.
Ziyad ona edam istəmiş deyə,
Əsir apardılar Müaviyəyə.
Bir gün darvazadan asılar bu can,
Didər bədəninə qan içən heyvan.
Meydan zülmün olar Hücrdən sonra,
Amma ki bu qəmdən könüllər yara.
Fərəhlən bu işdən, ey Ədi oğlu,*

¹ Əl-ğədir, 9-cu və 11-ci cild; Tənqihul-məqal, 2-ci cild; Hudəl-İslam səh.58, (Məhəmməd Bəhrul-Ulumun məqaləsi).

Xalqa yananların sinəsi dağlı.¹

MÜQAVİMƏTLİ QADIN SUDƏ

Həzrət Əlinin (ə) qoşunu ilə Müaviyənin qoşunu arasında baş verən Siffeyn döyüşü on səkkiz ay davam etdi. Bu, nurun zülmə qarşı savaşı idi. Sudə evdə oturub nurun, yəni Əlinin (ə) qoşununa kömək edə bilməməsini özünə ar bilirdi. Dözə bilməyib özünü cəbhəyə çatdırdı. Yaralılara tibbi yardım göstərmək və onlara su vermək üçün hazır oldu. O, bəzən coşdurucu sözlər və şerlərlə Əlinin (ə) dostlarını küfrə qarşı qaldırırdı. Qardaşına dedi: “Atan kimi qəhrəmanlıqla düşmənin qarşısında dur. Öz şücaətlərinlə Hindi (Müaviyənin anasını) və oğlunu zillət (alçaqlığın) qara torpağına otuzdur. İman və hidayət bayrağıdır, Həzrət Peyğəmbərin (s) qardaşı, Əlini (ə) qoru”.

Bu qəhrəman qadının səsi Müaviyənin qulağına çatdı. Əmr etdi ki, onun adını Əlinin (ə) dostlarının sırasında yazsınlar. Əgər bir gün muradına çatsa, ondan intiqam alsın. İllər ötdü. Həzrət Əli (ə) şəhid oldu, Müaviyə isə hakimiyyəti ələ aldı. O, şəhərlərə zülmkar hakimlər təyin etdi. Onlardan biri də Busr ibn Ərtat idi. O, otuz min nəfərə yaxın Əli (ə) tərəfdarını öldürmüşdü.

Sudə bu çətin şəraitdə özünü Müaviyənin sarayına çatdırdı. Qürur taxtında olan Müaviyə onu görəndə dedi: “Sən Siffeyn savaşında həzrət Əlinin (ə) qoşununu bizim əleyhimizə qaldıran adamsan. İndi isə öz ayağınla bura gəlmisən. Bizim əleyhimizə şerləri deyən kim idi?”

Sudə qətiyyətlə dedi: “O şerləri deyən mən idim. Mənim kimisi gərək düz danışa və sözü gizlətməyə. Əlinin (ə) vücudundakı haqqa sevgi və haqqa itaət, mənə şer və şüarla car çəkib onu müdafiə etməyə vadar etdi”.

¹ Tarixə Təbəri, 6-cı cild, səh.143.

Müaviyə dedi: “Bu sözləri buraxaq. De görüm nə şikayətin var?”

Sudə dedi: “Şikayətim sənin bu zülmkar valin Busr ibn Ərtaddandır. Onu camaatın boynuna mindirmisən. Hamını üzərlik dənəsi kimi çəkməsinin altında əzir və bizim mallarımızı qarət edir. Gəlmişəm deyəm ki, ya onu vəzifəsindən çıxart, ya da biz onun əleyhinə qiyam edəcəyik”.

Müaviyə dedi: “Bu fikirdəyəm ki, səni onun yanına göndərim və səninlə necə istəsə rəftar etsin”.

Sudə zəhnində Əli (ə) ilə Müaviyə arasında müqayisə apardı və bir şer dedi ki, mənası belədir:

Salam olsun torpağa bələnmiş qanlı cana,

Ədaləti özüylə apardı o məkana.

Əlbət səbəbi vardı bu yanaşı gedişin,

And içmişdi ayırmaz həqiqətdən öz işin.

Müaviyə dedi: “Kimi nəzərdə tutursan?”

Sudə cavabında dedi: “Məqsədim Həzrət İmam Əlidir. Bir gün onun məmuru camaatın malının zəkətını toplamaq üçün gəlmişdi. Bizimlə bir az pis rəftar etdi. Şikayət etmək üçün Həzrətin (ə) yanına getdim. Gördüm ayaq üstə durub namaz qılmaq istəyir. Məni gördü və buyurdu: “Bir işinmi vardır?”

Əhvalatı Həzrətə (s) söylədim. Çox narahat oldu. Göz yaşı axıtdı və dedi: “Pərvərdigara! Sən mənə və bu məmurlara şahid ol ki, mən onlara zülm etməyi əmr etməmişəm”.

Sonra məmuru üçün tünd bir məktub yazaraq mənə verdi ki, ona verəm. Çox çəkmədi ki, məmuru tutduğu vəzifədən kənarlaşdırdı”.

Müaviyə Sudənin coşqun və hay-küylü sözlərinin təsiri altına elə düşdü ki, naçar qalıb əmr etdi ki, camaatın bütün

mallarını onlara qaytarsınlar və onlarla yaxşı rəftar etsinlər. Sudəni də azad buraxdı.¹

QƏHRƏMANLIQ GÖSTƏRMİŞ BİR NEÇƏ QADIN

Sudə kimi qəhrəmanlıq göstərmiş digər bir neçə qadın Müaviyənin qarşısında durmuş, söz demiş və onu məhkum etmişdilər. Məsələn, Darmiyyə Həcuniyyə, Ümmül-Xəyr, qızı Curəyş, Ümmü Sənan, Kufədən Zərqa, kor olmuş qoca qadın Bəkkarə Hilali və sair kimi qadınlar. Zərqanın Müaviyəyə dediyi sözlərdən biri belədir: “And olsun Allaha! Bizim Əliyə (ə) olan məhəbbətimizin necə də böyük olduğunu hələ də dərk edə bilməyibsən”.²

Müaviyənin qarşısında durub onu məhkum etmiş şücaətli qadınlardan Haris ibn Əbdül-Müttəlibin qızı Ərva və Bəkkarə Hilaliyyə adlı iki qoca qadındır. Ərvanın Müaviyəyə dediyi sözlərdən biri belədir: “Ey Müaviyə! And olsun Allaha! Sən bu zülmkarların camaata hakim olmasına və onlara qarşı istədikləri cürəti etmələrinə səbəb olmusan . . .

Mənə etiraz etməyinin əvəzində get anandan soruş ki, sənin atan kimdir? Mənim sənə heç bir ehtiyacım yoxdur?”

Sonra o ayağa qalxdı və oradan uzaqlaşdı.

DÖRD ŞƏHİD ANASI ÜMMÜL-BƏNİNDƏN BİR XATİRƏ

İmam Əlinin (ə) dərrakəli həyat yoldaşı Hizam ibn Xalidin qızı Ümmül-Bənin bəni-Kilab qəbiləsinin şücaətli bir ailəsindən idi. İmam Əlinin (ə) qardaşı Əqil, o Həzrət (ə) üçün elçilik etdi. Onun adı Fatimə idi. İmam Əlidən (ə) Həzrət Abbas (ə), Əbdullah, Cəfər və Osman adlı dörd övlad sahibi olanda ona “Ümmül-bənin” (oğullar anası) deyirdilər. Bu ana qəhrəman oğullar, igid övladlar yetişdirdi. Tarixdə igidlik

¹ Əqdul-fərid, 1-ci cild, səh.211; Əlamun-nisa, Ətlidi; Bihar, 41-ci cild, səh.119; Nasixut-təvərix, 2-ci cild, səh.333-dən sonra.

² Əqdul-fərid, 1-ci cild, səh.217-dən sonra; Bəlağətun-nisa, səh.27 və 29.

göstərmiş Həzrət Abbas (ə) onun tərbiyəsi ilə böyüyüb boya-başa çatmışdı. Onun oğlanlarının hamısı Kərbəlada şəhid oldular. Bu dörd qəhrəman oğulun şəhidlik xəbəri anaya çatanda təbiidir ki, qəlbi yandı və xüsusən oğlu Abbas (ə) üçün göz yaşı axıtdı. Ancaq ruhiyyəsi o qədər güclü idi ki, bir şer dedi:

“Ey igid oğlum Abbası atası kimi düşmənlərə hücum etdiyini görən kəs! Əlinin (ə) övladlarının hamısı şücaət cəngəlliyinin şirləridirlər. Eşitmişəm ki, oğlum Abbasın əlləri kəsildikdən sonra başına dəmir əmud vurub yarıblar. Əgər oğlumun əli olsaydı, kim döyüşmək üçün cürət edib ona yaxınlaşa bilərdi?”

Bəşir Mədinəyə gəlib Kərbəla xəbərini məsciddə camaata deyirdi, Ümmül-Bənin adamların arasından qabağa gəldi. Onun Bəşirə dediyi ilk sözü bu idi: “İmam Hüseyndən (ə) mənə xəbər ver. Oğlanlarım və səma altındakıların hamısı Hüseynə (ə) fəda olsun”.

Bəşirdən İmam Hüseynin (ə) şəhid olmasını eşidəndə naləsi ucaldı və dedi: “Qəlbimin damarlarını qırdın”.

Onun İmam Hüseynə (ə) olan bu məhəbbəti, mənəviyyətinin kamilliyinə bir dəlildir ki, rəhbəri yolunda övladlarının göstərdiyi bütün fədakarlığını unutdu və təkcə rəhbərindən söz açdı.

Beşinci fəsil

Kərbəla qadınlarının müqavimətinə baxış

KƏRBƏLA QƏHRƏMANI HƏZRƏT ZEYNƏB (Ə)

Həzrət Zeynəbi (ə) hamımız yaxşı tanıyıırıq. Qəhrəman, şücaətli, müqavimətli və yorulmaz bir qadın olub. Dünyadakı şücaətli qəhrəmanlar onun şəxsiyyəti, çalışqanlığı və şücaəti qarşısında baş əyiblər. Zeynəb (ə) hicrətin 5-ci, ya 6-cı ilində Cəmədiəl-ula ayında dünyaya göz açıb və hicrətin 62-ci ilində Rəcəb ayının 14-ü, bazar günü Şamda və ya Misirdə dünyasını dəyişib.

O, yetkinlik yaşına çatanda çoxlu elçilər arasından igid və şəxsiyyətli bir kişini - əmisi oğlu Əbdüllah ibn Cəfər Təyyarı - özünə həyat yoldaşı seçdi. Bir şərtlə ki, hər zaman İmam Hüseyin (ə) səfərə getmək istəsə, Zeynəbin (ə) qardaşıyla birlikdə olmasına mane olmasın. Atasının həyatına zinət verdiyinə görə onu Zeynəb adlandırmışlar. Zeynəbi Kübranın (ə) barəsində deyilməli sözlər çoxdur. Onun qanlı Aşura inqilabındakı şücaətinə nəzər salaq.

İmam Hüseyin (ə) Mədinədən çıxıb, bir müddət Məkkədə qaldıqdan sonra İraqa tərəf mənzil-mənzil hərəkət edəndə Zeynəb (ə) qardaşı ilə birlikdə idi. O, yaxşı munis və möhkəm sirdaş kimi son imkanına qədər İmam Hüseyini (ə) himayə etməyə çalışdı. Kərbəlada İslam döyüşçülərinin misilsiz köməkçisi idi. O, altı qardaş (İmam Hüseyin (ə), Abbas (ə), Cəfər, Osman, Abdullah (Ümmül-bəninin oğlanları) və Ovn (Əsmanın oğlu)) dağı gördü. Gözünün iki nuru - Ovn və Məhəmməd adlı iki yeniyetmə oğlu – Kərbəlada şəhid oldular. Bundan əlavə Əli Əkbər, Qasim və Əbdullah kimi qardaşı uşaqlarının da dağına dözdü. İmam Hüseyinin (ə) şəhid olduğu

zaman özünü Ömər Sədə çatdırdı və ona dedi: “Görmürsənmi Peyğəmbər (s) övladını öldürürlər?”

Onunla elə danışdı ki, çirkin və günahkar insanı ağlatdı. Zeynəb (ə) qardaşlarının başlarının bədənlərindən ayrılmasını, xeymələrin yanmasını və yetim uşaqlara zülm olunmasını gördü. Bütün bu müsibətlərin qabağında əgər dağ olsaydı əriyərdi. Amma tarixin bu dilavər carçısı, bu yorulmaz qəhrəman elə bir müqavimət göstərdi ki, onu bəyan və qələmlə təcəssüm etmək olmaz. O atasının zamanında Kufədə qadınların müəllimi idi. İmam Həsənin (ə) dövründə isə imkanı çatdığı qədər İslamın vüsət alması üçün çalışdı. Camaatın onun atasına və qardaşına etdiyi təkrar xəyanətlər, qədirbilməzlik və ailəsinə edilən zülmələr Zeynəbin (ə) cəddinin və atasının sünnəsini dirçəltməsi yolunda iradəsinə zərrə qədər də olsun mənfi təsir etmədi. O, qardaşı İmam Hüseyinin (ə) dövründə, ağır Kərbəla macərəsində özünü bütün çətinliklərə uyğunlaşdırdı. Maraqlısı budur ki, İmam Səccadın (ə) buyurduğuna əsasən, bütün bu çətinliklərdə o, gecə namazını tərk etmədi. Xanım Zeynəb (ə) ər evindəki firavan həyatından əl çəkib özünün bütün güc və qüvvəsini İmam Hüseyinin (ə) yolunda sərf etdi. Kərbəla müsibəti baş verəndə onun yaşı əlli beşdən çox idi. Bu yaşda dağ kimi möhkəm qaməti və dərya qədər geniş olan qəlbi vardı. Zeynəb (ə) bu hadisələr zamanı üç mühüm işi yaxşı yerinə yetirdi:

1. Rəhbəri himayə;
2. Şəhidlərin uşaqlarını qoruyub saxlamaq;
3. Şəhidlərin qanını yerdə qoymamaq, onların yolunu davam etdirmək, hədəf və məqsədlərini ümmətə çatdırmaq.

İMAM HÜSEYİNİ (Ə) HİMAYƏ ETMƏK

Zeynəb (ə) İmam Hüseyin (ə) sağ olduğu müddətdə onu himayə edirdi. İmam Hüseyin (ə) şəhid olandan sonra İmam Səccad (ə) rəhbər olanda (və aşura macərəsində xəstə idi) onu himayə etdi. Bir neçə dəfə istədilər ki, İmamı (ə) qətlə

yetirsinlər, ancaq Zeynəb (ə) buna imkan vermədi. Belə vəziyyətlərdən biri ibn Ziyadın Kufədəki iqamətgahında, İmam Səccadla (ə) ibn Ziyad arasında mübahisə zamanı yarandı. İbn Ziyad İmam Səccadı (ə) şəhid etmək istədikdə Zeynəb (ə) qoymadı və dedi: “Əgər o öldürüləcəksə, elə isə məni öldür”.¹

ŞƏHİDLƏRİN UŞAQLARINI HİMAYƏ ETMƏK

Zeynəb (ə) şəhidlərin uşaqlarına elə himayədarlıq edirdi ki, hətta öz yemək payını da onlar üçün saxlayır, uşaqlara gecə-gündüz nəvaziş göstərir və dayanmadan öz səyi ilə onları düşmən təhlükəsindən amanda saxlayırdı.

ŞƏHİDLƏRİN QANINA HİMAYƏDARLIQ

Zeynəb (ə) İmam Hüseyin (ə) və Kərbəla igidləri şəhid olandan sonra hər fürsətdə, hara getdisə onların hədəf və məqsədlərini çatdırırdı. Zalımların başı üzərində elə fəryad etdi ki, hələ də çəkdiyi fəryadın zərbələri Yezidin və Yezid dəstəsinin üzünə dəyir və uca bəyanı zülmkarları lərzəyə saldı.

Zeynəb, Yezidin Kufədəki qaniçən valisi ibn Ziyadın hökumət iqamətgahındakı çıxışında bütün mətləbləri bəyan etdi və hamını ağılatdı. Zeynəb car çəkdi: “Ey kufəlilər! Heç bilirsinizmi Peyğəmbərin (s) qəlbini necə parçaladınız, hansı qanı nə cür axıtdınız, necə də böyük bir günah etdiniz? Göydən sizə yağış əvəzinə qan yağacaq. Axirətdə isə elə bir əzaba giriftar olacaqsınız ki, heç bir şəfaətçinin sorağınıza gəlməməsinə təəccüb edəcəksiniz?”²

Həzrət Zeynəbin (ə) Yezidin Şamdakı hökumət iqamətgahındakı xütbəsi Yezid və onun əlaltılarını qiyamətə qədər rüsvay etdi. Onun çıxışı Qurani-Məciddin ayələrinə əsaslanan, hərtərəfli və qanəddici bir xütbə idi. Elə bil ki, bu xütbəni o xanımın ata-anası oxuyurdu. Qürurlanmış Yezidin

¹ Məqtəlü-l-muqərrəm, səh.371.

² Muqərrəmin “Məqtəlü-l-Husəyn”ində xütbənin şərh, səh.384.

burnunu yerə sürtdü. Həzrətin (ə) xütbəsi çox genişdir və burada bir neçə cümləyə diqqət yetirin: “Ey Yezid, ey o kəslərin oğlu ki, cəddim Peyğəmbər (s) Məkkənin fəthində əsir düşmüşkən onları azad etdi! Hər nə qədər hiylə və kələk bilirsənsə işlət. Lakin and olsun Allaha! Bizi və bizim səhnədəki hüzzurumuzu heç vaxt məhv edə və vəhyin nurlu işığını söndürə bilməyəcəksən.

Hərçənd ki, sənin zülmlərin dağları uçurdu və göyləri viran edəndir. Ancaq sənin nənən İslamın əvvəlindəki şəhidlərin ciyərini (Həzrət Həməzənin (ə) ciyərini) çeynəyibsə, səndən bundan artıq nə gözləmək olar? Sən İslamla açıq-aşkar müxalifət bayrağı qaldıranların oğlusan.

Mən istəməzdim ki, zəmanə məni sənənlə üz-üzə gətirsin. Ancaq indi belədirsə, mən səni şəxsiyyətsiz bilib və sənə qarşı yağışı yağdıracam.

Bizim əzizlərimizi öldürməyinə sevinmə (Quran buyurur): *Allah yolunda öldürülənləri (şəhid olanları) ölü zənn etmə! Xeyir, onlar öz Rəbbinin yanında diri olub, ruzi (cənnət ruzisi) yeyirlər*”.¹

Zeynəbin (ə) xütbəsi elə bir iş gördü ki, Yezid bütün günahları ibn Ziyadın boynuna yıxdı və onu danladı.²

O Həzrət (ə) Kərbəla macərəsindən sonra Mədinəyə qayıtdı. Orada da fürsət düşən kimi camaatı Yezidin əleyhinə qaldırdı, onu ifşa edərdi. Əhvalatı Yezidə xəbər verdilər. Alimlərdən bəzilərinin nəql etdiyinə görə, Yezid Mədinənin valisinə əmr etdi ki, Zeynəbi (ə) Misirə sürgün etsin. Həzrət Zeynəb (ə) İmam Hüseyin (ə) şəhid olandan bir il və bir neçə ay sonra dünyadan getdi. Onun nurlu mərqədi Misirin paytaxtı Qahirədədir. Alimlərdən bəzilərinin əqidəsinə görə isə Zeynəb (ə) əri ilə Şama getdi və orada dünyasını dəyişdi. Bu, tarixdə əbədi yaşayan və dağ kimi vüqarlı olan bir neçə şəhid

¹ Ali-İmran surəsi, ayə 169.

² Məqtəülul-Husəyn (ə), səh.449; Tarixə-Təbəri, 6-cı cild, səh.266.

bacısının və iki şəhid anasının qəhrəmanlığı barəsindəki qısa mövzu başlığı idi. O, ibn Ziyadın qarşısında açıq-aşkar şəkildə demişdi: “Mən Kərbəladə gözəllikdən başqa bir şey görmədim”.

Yəni şəhidlik bizim üçün səadətdir. O, İmam Hüseynin (ə) yaralanmış bədənini əlləri ilə qaldıraraq dedi: “Pərvərdigara! Bu qurbanı bizdən qəbul et”.¹

Əziz şəhid anaları və bacıları gərək bu mövzuya diqqət yetirsinlər. Bu iş Allaha xatir olduğu üçün səbir yerinə şükür etməlidirlər ki, belə bir iftixara nail olmuşlar. Necə ki, İmam Əliyə (ə) Peyğəmbər (s) tərəfindən şəhid olacağı müjdəsi verildi, şükr etdi və buyurdu: “Burası şükr etmək yeridir, nəinki səbir etmək yeri”.²

HƏZRƏT ƏLİNİN (Ə) QIZI ÜMMÜ GÜLSÜM

Zeynəbin (ə) bacısı Ümmü Gülsüm də yaranmış fürsətlərdən müxtəlif sahələrdə zalımlara qarşı istifadə etmiş və atası İmam Əlinin (ə), anası Fatimeyi-Zəhranın (s) bir nümunəsi (oxşarı) idi. Ümmü Gülsüm Zeynəb-Kübradan (ə) sonra - hicrətin 6-cı, ya 7-ci ilində - Mədinə şəhərində dünyaya gəldi. Evlənmək yaşına çatanda, əmisi oğlu Ovn ibn Cəfər Təyyarla ailə qurdu. Ümmü Gülsümə Zeynəbi-Suğra da deyirlər. O bütün hadisələrdə, mehriban anası Zəhra (ə), əziz atası İmam Əli (ə) şəhid olanda hazır idi və Kərbəla hərəkətində də fəal iştirak etdi. Onun xüsusiyyətlərindən biri də bu idi ki, hər münasib fürsətdə yazdığı şerhlərlə yezidiləri məhkum və ifşa edirdi. O, bacısı Zeynəblə (ə) çiyin-çiyinə öz İmamını (ə) qoruyur, döyüşçülərə kömək edirdi. Eyni zamanda şəhidlərin uşaqlarına himayədarlıq edir və onların hədəflərini öz əsrinin insanlarına çatdırırdı. Kufədə cəllad ibn Ziyadın hökumət iqamətgahında xütbə oxudu, onu və Yezidin

¹ Məqtəlü-l-Hüseyn (ə), Muqərrəm; Lühuf, Seyyid ibn Tavus.

² Nəhcül-bəlağə, 156-cı xütbə; Əxbaruz-Zəynəbiyyat, Əllamə Əbdəli.

adamlarını, Kufə camaatını məhkum etdi və axırda buyurdu: “Yəqin bilin ki, Allah hizbi (dəstəsi) qalibdir və şeytan hizbi həlakətdə və ziyanda olacaq”.

Qətiyyətlə ibn Ziyada buyurdu: “Peyğəmbər (s) Hüseyini (ə) görəndə gözüne işıq gələrdi, sənin gözüün isə ancaq Hüseyinin (ə) qətli ilə işıqlanıbdır. Peyğəmbər (s) İmam Hüseyini (ə) iyləyərdi, öpərdi və öz çiyində otuzdurardı, sən isə onu öldürdün. Çox çətin İlahi əzaba hazırlaş”.

Kufədəki bir mənzərədə, camaat Kərbəla əsirlərinə ürək yandırıb, çörək və xurma gətirib verəndə, Ümmü Gülsüm onlara qarşı çox bərk coşdu, xurma ilə çörəyi onların qabağına atdı və buyurdu: “Sədəqə bizə haramdır”.

Beləliklə, bu cür ucuz və yersiz hörməti Əhli-beytdən (ə) uzaqlaşdırdı və kufəlikləri bu işdən şiddətlə qətiyyətlə çəkəndirdi.

Bir gün Ümmü Gülsüm gördü ki, ibn Ziyadın tanınmış cəlladlarından biri, yəni Şimr öz qüdrətiylə fəxr edir. Onun üstünə fəryad çəkərək buyurdu: “Vay olsun sənə! Ey Allahın lənətlədiyini! Etdiyin bu zülmərə görə fəxr edirsən? Bilirsənmi nə etmişən? Sən elə bir kəsi öldürmüşən ki, Cəbrayıl (ə) onun beşiyini yırgalayar, atası şirkin, küfrün qatili və qənimi idi. Onun cəddi və ata-anası kimi cədd və ata-ana harada görmüşən?”

Xuli düşmən cərgəsində olsa da, Ümmü Gülsümün göstərdiyi şücaətin təsiri altına tez düşdü və dedi: “Sən şücaətli bir atanın övladısən və heç vaxt şücaətini itirməyəcəksən”.

Ümmü Gülsüm Şamda da öz vəzifəsini yaxşıca yerinə yetirdi. Yezidin məclisində şamlı bir kişi ikinci dəfə Yeziddən Əhli-beytin (ə) qızlarından birini ona kənim kimi bağışlamasını istəyəndə Ümmü Gülsüm qəzəbləndi və ona dedi: “Ey şəxsiyyətsiz kişi! Allah dilini kəssin, gözünü kor etsin, əlini qurutsun və səni odda yandırsın. Peyğəmbər (s) övladlarından haramzadələrə xidmətçi olmaz”.

Hələ Ümmü Gülsüm sözünü qurtarmamış duası qəbul olundu. Bu zaman o dedi: “Allaha şükr olsun ki, axirətdən qabaq sənə dünyada əzab verdi”.

Ümmü Gülsüm hər fürsətdə dəyərli sözləri ilə Kərbəla əhvalatını danışır və Hicaz camaatını hakim rejimə qarşı qaldırırdı. O, (bəzi rəvayətlərə əsasən) 61-ci hicri ilində cəmadiəs-sani ayının axırlarında dünya ilə vidalaşdı. Onun nurlu məzarı Mədinə şəhərindədir.¹

Kərbəla macərasında İmam Hüseyin (ə) qızları Həzrət Səkinə və Fatimə (ə), həyat yoldaşı Rübab, Həzrət Müslimin həyat yoldaşı və qızı və bu kimi digər qadınlar da səbir və müqavimət göstərməklə İmam Hüseyin (ə) əzəmətli inqilabında iştirak etdilər. Bu böyük hərəkətdə İmam Hüseyin (ə) və dostlarının həyat yoldaşlarını, qızlarını və uşaqlarını özləri ilə aparması sual doğurur. Qədim zamanlardan bəri soruşulan bu sualın cavabı belədir:

O Həzrətin (ə) inqilabı rejim əleyhinə olan dünyəvi bir hərəkət idi. Onun səmərə verməsi, digər qiyam edənlərə nümunə olması, onun hədəfini və hərəkətini yaymaq, rəhbəri himayə etmələri üçün hamının fəaliyyət göstərməsi lazım idi.

KƏRBƏLADA BƏNİ-HAŞİMDƏN BAŞQA BİR NEÇƏ QƏHRƏMAN QADIN

Qanlı Aşura tarixinin qızıl səhifələrində İmam Hüseyinə (ə) yaxın (qohum) olmayan digər bir neçə qəhrəman qadının da adı nur kimi parlayır.

KƏRBƏLADAKI TƏZƏ EVLƏNMİŞ VƏHƏBİN HƏYAT YOLDAŞI VƏ ANASI

60-cı hicri ilinin zilhicə ayı idi. Köçəri yaşayan və mal-qara sahibi olan xaçpərəst əqidəli Vəhəb və anası həmişəki kimi ilin müxtəlif fəsillərində bu yerdən başqa yerə

¹ Rəyahinuş-şəriət, 3-cü cild, səh.246 və 256; Məqtəulul-Husəyn (ə), Muqərrəm, səh.392; Ricale Mamaqani, səh.73.

köçürdülər. Həmin il onlar yaşıl-yamaclı və yaxşı ab-havalı (Kərbəla yaxınlığında) Sələbiyyə çöllüyündə xeymə qurdular. Vəhəb evlənmək yaşına çatanda anası Qəmər Haniyə adlı qızın elçiliyinə getdi və o razı oldu. Bir neçə gündən sonra qız Vəhəbin evinə köçdü.

Kufəyə tərəf mənzil-mənzil hərəkətdə olan İmam Hüseyinin (ə) karvanı Sələbiyyə məntəqəsinə çatanda İmamın (ə) gözü bir xeyməyə sataşdı. Yaxınlaşanda bir qoca arvad gördü. Ondən əhvalını soruşdu. Qoca öz vəziyyətini Həzrətə (ə) bəyan etdi. Ancaq susuzluqdan çətinlik çəkdiyini dedi. Qəlbi həmişə imkansızlardan ötrü döyünən İmam (ə) o səhrada öz nizəsi ilə yerdəki torpağın bir hissəsini araladı. Birdən oradan su çıxdı. Qəmər təəccübləndi və İmamın (ə) şəxsiyyəti və qeyri-adiliyi onu özünə cəlb etdi. İmam (ə) öz səfərinin macərəsini ona dedi və buyurdu: “Oğlun gəlsə, ona de ki, istəyirsə, bizim köməyimizə gəlsin”.

Pak və təmiz qəlbli yeniyetmə Vəhəb suyu görəndə macəradan aqah oldu və İmam (ə) onu özünə cəzb etdi. Toyundan on beş (ya on yeddi) gün keçsə də, anası və həyat yoldaşı ilə birlikdə İmamın (ə) hüzuruna gəldi. Bir az söhbət etdikdən sonra İslamı qəbul etdilər. Vəhəb dedi: “Sizin xəbəriniz bizə çatdı. Mən bundan sonra sizin əsgərinizəm”.

İmam (ə) ona təşəkkür etdi. Vəhəb anası və həyat yoldaşıyla birlikdə İmam Hüseyinin (ə) karvanı ilə birlikdə Kərbəlaya gəldi. Aşura günü çatdı. Vəhəbin şücaətli anası Qəmər təkrar-təkrar ona deyirdi: “Sənə verdim sūdün əvəzində istəyirəm ki, qanını ovucuna alıb İmamın (ə) xidmətində şəhidlik həddinə kimi düşmənlə döyüşəsən”.

Vəhəb dedi: “Həyat yoldaşım ilə bəs nə edim?”

Ana dedi: “Əzizim! Əbədi gözəlliyi bir neçə günlük gözəlliyə dəyişmə”.

Ananın sözləri Vəhəbi dəyişdirdi. O artıq İmam Hüseyinin (ə) aşiqi olmuşdu. Vəhəbin həyat yoldaşı Haniyənin də əriylə söhbətdən sonra qəlbinə bir nur saçdı və dedi: “Mənim və

sənin canından mini İmam Hüseyinə (ə) fəda olsun. Ancaq qadınlar üçün cihad olmadığına görə mənim səndən bir istəyim var. İmamın (ə) yanına gedək. Onun (ə) hüzurunda mənə söz ver ki, qiyamətdə behiştə getməli olsan, mənsiz daxil olmayacaqsan”.

Vəhəb razı oldu. İmamın (ə) hüzuruna getdilər və orada öz verdiyi sözünü izhar etdi. Xülasə, iki cavan həyat yoldaşı ömürlərinin şirin çağında İmam Hüseynin (ə) karvanı ilə birlikdə hərəkət etdilər. Vəhəb aşura günü meydana getdi. Zalım düşmənlərdən bir dəstəsini öldürərək öz yerinə qayıtdı. Qan qılıncından daman halda anasının yanına gəldi və dedi: “Məndən razı qaldın?”

Ana dedi: “İmam Hüseynin (ə) qabağında şəhid olmayınca, səndən razı qalmayacam!”

Vəhəb meydana tərəf çapdı. O qədər vuruşdu ki, axırda şəhid oldu. Vəhəbin həyat yoldaşı Haniyə, özünü qana boyanmış Vəhəbin başı üstünə çatdırdı. Vəhəb dedi: “Xeyməyə qayıt”.

O dedi: “Heç vaxt qayıtmaram. Sən mənim munisim idin. İndi səni tənha qoymaram”.

Vəhəbin qana boyanmış bədənini düşmənin qoşun başçısının (Ömər Sədin) yanına apardılar. Ömər Səd ona dedi: “Sənin hücumun çox çətin və ağır idi”.

Sonra əmr etdi ki, onun başını bədənindən ayırsınlar. Həyat yoldaşı qaniçən düşmənlərin üstünə qəzəblə qışqıraraq, ürək yangısı və şücaətlə özünü Vəhəbə çatdırdı. Baş Vəhəbin sinəsi üstündə olan halda düşmən dəmir dəyənəklə onun başına vurdu. O da şəhid oldu. Anasının qəlbinə dağ çəkmək üçün Vəhəbin başını ona göndərdilər. O, cavan oğlunun başını götürüb öpdü və dedi: “Şükr olsun Allaha ki, İmam Hüseynin (ə) qarşısında şəhid olmağınla məni üzüağ etdin”.

Sonra xeyməyə gəlib xeymənin sütununu götürdü və düşmənlə döyüşə getdi. Düşmənlərdən ikisini öldürdü. İmam Hüseyin (ə) qadını xeyməyə qaytararaq, onun üçün dua etdi və

ona behişt müjdəsi verdi. Qəmər sevinərək dedi: “İlahi! Behişt ümidini məndən alma”.¹

ZÜHEYR İBN QƏYNİN HƏYAT YOLDAŞI DƏYLƏM

Zuheyr ibn Qəyn öz tayfasının başçısı idi. O öz karvanı ilə birgə Kufədən həccə getmişdi. Məkkədə İmam Hüseyin (ə) hərəkət etməsi xəbərini eşitdi. Amma İmam Hüseyinlə (ə) birgə olmaq üçün mənəvi hazırlığı yox idi. Buna görə də İmam Hüseyin (ə) karvanı ilə rastlaşmamaq üçün karvanını Məkkədən Kufəyə qaytarırdı. Çünki İmam Hüseyin (ə) onu görsə və kömək üçün çağırırsa, o çıxılmaz vəziyyətdə qalardı. Züheyirin karvanı Kufəyə tərəf yola düşmüşdü. Təsadüfən istirahət üçün bir yerdə dayandılar. Onların yaxınlığında tərənin arxasında İmam Hüseyin (ə) karvanı istirahət üçün dayanmışdı. İmam Hüseyin (ə) xəbərdar olanda, Züheyirə xəbər göndərdi. Züheyir İmam Hüseyini (ə) qəlbən çox sevirdi. Amma iman nuru onun qəlbinə daxil olmamışdı. Bu zaman İmam Hüseyin (ə) göndərdiyi şəxs onun xeyməsinə gəldi və dedi: “İmam Hüseyin (ə) sizi çağırır”.

Züheyir və ətrafındakılar öz yerlərində donub qaldılar. Sükuta qərq olub dinmədilər ki, bu nə işdir?! Birdən Züheyirin Dəyləm adlı həyat yoldaşının coşqun səsi ucaldı: “Ey Züheyir! İmam Hüseyin (ə) göndərdiyi adam bura gəlib. Niya ona cavab vermirsən? Peyğəmbər (s) övladının çağırışını cavabsız qoyursan? Yaxşı olar ki, İmam Hüseyin (ə) hüzuruna gedib sözünü eşidəsən və qayıdasan?”

Həyat yoldaşının təsirli sözləri onu elə döndərdi ki, həmin an ayağa qalxdı və İmam Hüseyin (ə) göndərdiyi adamla birlikdə Həzrətin (ə) hüzuruna getdi. İmamla bir az söhbət etdikdən sonra vilayət nuru onun qəlbinə işıq saçdı, dünyaya olan məhəbbəti aradan getdi və İmam Hüseyin (ə) yolunda

¹ Riyazul-uns, Kaşani, 1-ci cild, səh.11; Rəyahinuş-şəriət, 3-cü cild, səh.300.

fədakarlıq etməyə hazır oldu. Xeyməyə qayıdıb həyat yoldaşına dedi: “Mən səni boşayıram. Öz yaxınlarının yanına get və bundan sonra azadsan. İstəmirəm ki, mənə görə sən də əziyyət çəkəsən”.

Sonra öz ətrafındakılara dedi: “Hər kəs öz İmamına kömək etmək istəyirsə, mənimlə birlikdə gəlsin”.

Onlarla xudafizləşdi və İmamın (ə) xeyməsinə tərəf hərəkət etdi. Züheyri həyat yoldaşı göz yaşını axıdıb dedi: “Səndən bir istəyim var. Qiyamət günü İmam Hüseynin (ə) cəddi Peyğəmbərin (s) hüzurunda məni yada salasan”.¹

Züheyri İmam Hüseynə (ə) qoşuldu. O, aşura günü böyük eşq və məhəbbətlə İmam Hüseyni (ə) müdafiə etdi və göstərdiyi misilsiz şücaətlə yüz iyirmi nəfəri öldürəndən sonra şəhid oldu. Elə bir məqama çatdı ki, Həzrət İmam-Zaman (ə.c.) (Seyyid ibn Tavusun dediyinə əsasən) bir ziyarətnamədə buyurur:

“Salam olsun Züheyri ibn Qəynə ki, İmam Hüseynə (ə) buyurdu:

Səndən heç vaxt əl çəkmərəm. Peyğəmbər (s) oğlunu düşmənlər arasında qoyub gedim?! Allah məni o günə salamat çıxartmasın”.

Züheyri şəhid olan zaman, İmam Hüseyn (ə) onun başı üstünə gəldi və buyurdu: “Ey Züheyri! Allah sənə Öz dərğahında yer versin. Düşmənlərinə elə lənət etsin ki, meymun və donuz sifətinə çevrilsinlər”.²

Beləliklə şir kimi şücaətli bir qadın iki yol ayrıcında qalmış ərini izzət və şərəfə çatdırdı.

KƏRBƏLA MEYDANINDA ŞİR ÜRƏKLİ QOCA ANA

Aşura günü Cunadə ibn Haris Ənsari meydana gedib şəhid olandan sonra, oğlu Əmr də döyüşə girdi və kafirlərdən

¹ İrşadə Mufid, 2-ci cild, səh.74; Muntəhəl-amal, 1-ci cild, səh.237, 247, 264; Rəyahinuş-şəriət, 3-cü cild, səh.306.

² Nasixut-təvarixə İmam Hüseyn (ə), səh.301-60.

bir dəstəsini öldürəndən sonra şəhid oldu. Ondan da sonra atası şəhid olmuş cavan bir oğlan meydana gedəndə anası ona dedi: “Meydana get və peyğəmbər övladının düşməniylə döyüşüb İmamı (ə) müdafiə et”.

O, meydana tərəf çapıb, gücü çatdığı qədər İmam Hüseyin (ə) hüzurunda döyüşdü. İmam (ə) buyurdu: “Atası təzə şəhid olmuş bu cavan oğlanın anası bəlkə onun meydana gəlməsinə razı olmazdı”.

Cavan dedi: “Məni anam meydana göndərib”.

Cavan ildırım kimi sıçrayıb meydana tələsdi və döyüşməyə başladı. Axırda şəhid oldu. Onun anası bu səhnəni görürdü. Düşmən o cavanın başını bədənindən ayırdı və anasına tərəf atdı. Ana bir xeymənin sütununu əlinə götürüb özü meydana getdi və belə bir rəcəz oxudu:

“Ey mənim qəlbimin sevinci Hüseyin! Mən əldən düşmüş, üzülmüş zəif bir qarıyam”.

Sonra düşmənlərə xitab edib dedi: “Ey Allah düşmənləri! Fatimənin (ə) əziz övladlarına kömək etmək üçün sizi ağır zərbələrlə məhv edəcəm”.

Bu qadın düşmənlərdən ikisini öldürdükdən sonra İmam Hüseyin (ə) onu xeyməyə qaytardı və onun üçün dua etdi.¹

Ey şəhidlərin ana-bacıları! Siz də belə olsanız, qiyamətin günü Fatiməyi-Zəhranın (s) və Zeynəbi-Kübranın (ə) hüzurunda üzüağ olarsınız. Allaha təvəkkül etməklə haqq müqabilində təslim olub deyin: “Bizim üçün Allahın istəyi xoşdur”.

KOR ATA VƏ DİLAVƏR QIZ

Əfifin oğlu Əbdullah İmam Əlinin (ə) xalis şüalərindən idi. İmam Əli (ə) birlikdə döyüşlərdə iştirak etmişdi və o Həzrətin (ə) ordusunun önündə gedənlərdəndi. Cəməl

¹ Bihar, 45-ci cild, səh.27 və 28; Mənaqibə ibn Şəhr Aşub, 4-cü cild, səh.104.

savaşında onun bir gözünə ox dəydi və o, gözünü itirdi. Siffeyn döyüşündə bir gözü ilə iştirak etdi. Ancaq bu döyüşdə onun həmin gözünə də ox dəydi və iki gözü də kor oldu. Ondan sonra savaşlarda iştirak etməkdən məhrum olmuşdu, ancaq qəlbi kor deyildi və o, fikri, dili ilə İmam Əlinin (ə) xidmətində olar, Onu və Əhli-beyti (ə) müdafiə edərdi. Kərbəla hadisəsi baş verəndə o, İmam Hüseynə (ə) və Həzrətin (ə) əzizlərinə edilən bütün zulmləri eşitməkdən çox əziyyət çəkirdi. Dua, qarğıış, ağlamaq və fəryad etməklə zalımlara nifrətini bildirirdi. Bir gün Kufənin qaniçən valisi ibn Ziyad öz xam xəyalıyla qələbə bayramı münasibətilə məclis qurdu. Əbdullah həmişəki kimi məscidin bir kənarında oturmuşdu. Fürsət axtarırdı ki, öz fəryadlarıyla məclisi qarışdırsın. Birdən ibn Ziyadın söhbətə başladığını eşitdi. O deyirdi: «Şükr olsun Allaha ki, yalançı oğlu yalançını, Hüseyni (ə) öldürdü».

Məclisdəkilər məscidin küncündən ildırım kimi gurultulu fəryadın qalxdığını eşitdilər: “Ey haramzadə! Yalançı sən, sənin atan, səni və atanı camaatın boynuna mindirəndir! Ey pozğun qadının oğlu! Peyğəmbərin (s) pak və təmiz övladlarını öldürürsünüz, sonra pak müsəlman kimi danışırırsınız”.

Onunla ibn Ziyad arasında mübahisə davam etdi. Axırda ibn Ziyad onun tutulmasının əmrini verdi və qışqırdı: “Onu qaçmağa qoymayın”.

Amma Əzud tayfası onu müdafiə etdi. Məclis bir-birinə dəydi. Əbdullahı evə apardılar. Camaat dağılışandan sonra Əbdullahın dilavər qızı atasına dedi: “Belə görürəm ki, ibn Ziyadın cəlladları bizim evimizə gələcəklər”.

Əbdullah qızına dedi: “Qızım qorxma. Qılıncımı ver və düşməni qapını döyəndə mənə yol göstər”.

Cəlladlar daxil oldular. Əbdullah qızının köməyi və yol göstərməsi ilə qılıncla onlara hücum etdi. Bu şir ürəkli qız

Səfiyyə fəryad çəkib qışqırdı: “Ey kaş mən də kişi olaydım və səndən qabağa düşüb bu zalımlarla döyüşəydim”.

Hər tərəfdən Əbdullaha hücum etdilər. Səfiyyə atasını hücum edilən tərəfdən xəbərdar etdi. Şücaətlik fəryadı çəkən Əbdullah döyüşdü. Axırda cəlladlar Əbdullahı mühasirəyə alıb ibn Ziyadın yanına apardılar. O da söhbətdən sonra, Əbdullahın edam əmrini verdi. Onun başını kəsib bədənini asdılar. O şəhid olandan sonra Səfiyyə heç vaxt zülm qarşısında təslim olmadı. Qızı tutub zindana salsalar da, o, zindanda axıra kimi müqavimət göstərdi. Süleyman ibn Surədlə Yezidin ölüm xəbərindən sonra məhbuslarla birlikdə qiyam qaldıran zaman zindandan çıxdılar və əməvi hakimiyyətinə qarşı hərəkəti elan etdilər.¹

Kor Əbdullahın və dilavər qızının qiyamı zahirdə məğlub oldu, ancaq onların hərəkəti, digər qiyamçıların hərəkəti ilə birlikdə Muxtarın qiyamının bünövrəsini qoydu və onların pak qanlarından lələ çiçəkləri yetişib, qaniçən ibn Ziyadın qüdrətini məhv etdi.

BİR KƏNİZİN HAQQ SÖZÜ XƏLİFƏNİ QƏFLƏTDƏN OYATDI

Yeziddən sonra “İkinci Müaviyə” xilafət kürsüsünə əyləşdi. Onun xilafəti qırx gün davam etdi. O yatanda, gözəl kənizlərindən birini baş tərəfində, digərini isə ayaq tərəfində oturdardı ki, təhlükədən amanda qalsın. Bir gecə kənizlərindən biri xəlifəni yatmış güman edib o biri kəniyə dedi: “Xəlifə mənə çox sevir, gündə mənə üç dəfə görməsə, sakit olmaz”.

O biri kəniyə dedi: “Mürdəşir səni və xəlifəni aparsın. Sizin hər ikinizin yeri cəhənnəmdir”.

(Xəlifə oyaq idi. Ancaq özünü yuxuluğa vurmuşdu və istəyirdi görsün ki, onların sözü hara çatacaq). Başının üstündəki kəniyə dedi: “Niyə görə xəlifə cəhənnəm əhlidir?”

¹ Fərsanul-həyca, 1-ci cild, səh.245.

Ayaq tərəfində olan kəviz dedi: “Ona görə ki, həm atası Yezid, həm də babası Müaviyə rəhbərlik məqamın qəsb etmişdilər, özü də onların yerində oturub rəhbərliyə layiq şəxsin (İmam Səccadın (ə)) yerini qəsb edib”.

Xəlifə bu sözü eşidəndə fikirə getdi. Başa düşdü ki, kəviz düz deyir və haqq sözü danışır. Yataqdan qalxanda onların sözünü eşitdiyini bildirmədi. Sabahı günü elan etdi ki, camaatın hamısı təzə xəbər eşitmək üçün məscidə gəlsinlər. İkinci Müaviyə qərara gəlmişdi ki, xilafət mənəsbindən əl çəksin. Camaat məscidə toplaşdı. O minbərə qalxdı və həmd-sənadan sonra dedi: “Ey camaat! Həqiqət budur ki, mən xilafətə layiq deyiləm. Peyğəmbərin (s) həqiqi canişini Həzrət Əli ibn Hüseyin (ə) İmam Səccaddır. Atam və babam xilafəti qəsb etdiyi kimi bu müddət ərzində mən də onun haqqını qəsb etmişəm”.

Sonra minbərdən aşağı enib evinə getdi və qapını bağladı. Anası çox narahat oldu və ona dedi: “Kaş səni doğmayaydım!”

O cavabında dedi: “Kaş belə olaydım (yəni sən dediyin kimi), atamın ar və alçaldıcı adı mənim üstümdə olmayaydı”.¹

Beləliklə, bir qadının haqq sözünü deməsi xəlifəni qəflət yuxusundan oyatdı və dəyişdirdi.

ÖMƏR İBN ƏBDÜL-ƏZİZİN HƏYAT YOLDAŞI FATİMƏ

Ömər ibn Əbdül-Əzizin (səkkizinci əməvi xəlifəsinin) həyat yoldaşı Fatimə Əbdül-Məlikin (beşinci əməvi xəlifəsinin) qızı idi və onun qardaşlarının hamısı qəsbkar xəlifə idilər. Ancaq o çox mərifətli bir qadın idi və mənəviyyəti madiyyatdan üstün tutardı. Ərinin ədalətli olmasında, xeyir və ədalət yolunda ona kömək etməkdə mühüm rol oynayırdı. İctimai ədaləti qorumaq üçün ər evində ən çətin vəziyyətə dözürdü. Bəlkə də onun carçısı idi. Əri

¹ Camiun-nureyn, səh.316.

dünyadan gedəndə çox narahat oldu və ağladı. Qardaşları ona dedilər: “Narahat olma! Saraydan, sərvətdən hər nə istəsən sənə ixtiyarında qoyarıq”.

O cavabında dedi: “Mən bunlardan ötrü ağlamıram. Ağlamağım ona görədir ki, bir gecə ərim Ömər ibn Əbdül-Əzizi yuxudan qalxıb gecə namazı qılan gördüm. Bu ayələri oxuyurdu və ağlayırdı: “O gün insanlar kəpənək kimi ətrafa səpələnəcəklər. Dağlar isə havada atılmış pambıq kimi məhv olacaqlar”.¹

Sonra bu qadın uca səslə elə ağladı ki, yerə yıxıldı. Güman etdilər ki, dünyadan getmişdir.²

Bəli, ərinin ölümü ona qiyaməti xatırladırdı və Allah xofundan belə vəhşətdə idi. Onun adı dünyada ən üstün qadınlar sırasında dərc olundu. Çünki ixtiyarında olan bütün maddi imkanları mənəviyyata fəda etdi.

MƏTANƏTLİ NATİQ QADIN HÜRRƏ

Qəhrəman və natiq qadınlardan biri, öz güclü məntiqi və şücaəti ilə tarixin rəhimsiz və qaniçəni Həccac ibn Yusif Səqəfini diz çökdürən, misilsiz qəhrəmanlıqla onu məhkum edən və axırda da onun təriflərini eşidib azad olan Həlimə Sədiyyənin nəvəsi Hürredir. Burada sizin diqqətinizi onun Həccacla olan maraqlı mübahisəsinə cəlb edirik.

Tarixdə öz cinayətkarlığı ilə məşhur olan Həccac ibn Yusif Səqəfi Əbdül-Məlik (əməvilərin beşinci xəlifəsi) tərəfindən İraqın valisi təyin olunmuşdu. O, şiə məzhəbinin Kumeyl, Qənbər və Səid ibn Cubəyr kimi adlı-sanlı şəxsiyyətlərini öldürmüşdü. Həccacın şiələrə etdiyi bütün bu zülmələrin səbəbi Həzrət Əliyə (ə) olan düşmənçiliyi və kin-küdurəti idi. Bir gün şücaətli və qəhrəman qadınlardan olan Həlimə Sədiyyənin qızı, Həzrət Peyğəmbərin (s) süd bacısı,

¹ Qariə surəsi, ayə 3 və 4.

² Qisəsün minət-tarix, Əli Təntavi, səh.255.

Həlimə Sədiyyə kimi tanınan və Həzrət Əlinin (ə) şücaətli tərəfdarlarından sayılan Hürre adlı bir qadın təsadüfən Həccacın yanına gəldi. Həccacla Hürre arasında aşağıda qeyd olunmuş maraqlı bir mübahisə baş verdi. Həccac dedi: “Sən Həlimə Sədiyyənin qızı Hürresən?”

Hürre dedi: “Bu, imansız bir adamın zirəkliyidir (aydındır ki, mən Hürreyəm. Ancaq sənin kimi imansız bir adamın məni tanıması, sənin zirəkliyinə dəlidir)”.

Həccac dedi: “Allah səni bura gətirərək mənim cəngimə salıb. Eşitmişəm ki, sən Əlini (ə) Əbu Bəkrdən, Ömərdən və Osmandan üstün bilirsən”.

Hürre dedi: “Sənə yalan demişlər (Mən Əlini (ə) onlarla müqayisə etməmişəm). Əksinə mən Əlini (ə) Adəm, Nuh, Lut, İbrahim, Musa, Davud, Süleyman və İsa (ə) kimi peyğəmbərlərdən üstün bilirəm”.

Həccac dedi: “Vay olsun sənə! Sən Əlini (ə) səhabədən və həmçinin peyğəmbərlərdən və onların arasında “Ulul-əzm” olan peyğəmbərlərdən də üstün bilirsən? Əgər bu iddianı isbat edə bilməsən boynunu vuracam”.

Hürre dedi: “Əlini (ə) peyğəmbərlərdən üstün bilən təkə mən deyiləm. Əksinə, Qurana əsasən Allah özü onu peyğəmbərlərdən üstün bilir. Quran Adəm (ə) barəsində buyurur: “Adəm Rəbbinin əmrindən çıxdı və Onun mükafatından məhrum oldu”.¹

Ancaq Əlinin (ə) (həyat yoldaşının və övladlarının) barəsində buyurur: “Sizin zəhmətiniz (Allah yanında) məqbul və təqdirəlayiqdir”.²

Həccac dedi: “Afərin sənə ey Hürre! İndi isə de görüm, niyə Əlini (ə) Nuh (ə) və Lutdan (ə) üstün bilirsən?”

Hürre dedi: “Allah Əlini (ə) onlardan üstün bilir. Çünki Quranda buyurulur: Allah-təala kafirlərə Nuhun və Lutun

¹ Taha surəsi, ayə 121.

² İnsan surəsi, ayə 22.

övrətlərini misal çəkir. Onlar bizim qullarımızdan iki saleh bəndənin kəbini altında idilər. Lakin onlar ərlərinə xəyanət etdilər və (Nuhla Lut) onları Allahdan (Allahın əzabından) heç vəchlə qurtara bilmədilər. Onlara: “Başqaları ilə birlikdə siz ikiniz də Cəhənnəmə girin!”-deyildi”.¹

Lakin Əlinin (ə) həyat yoldaşı Peyğəmbərin (s) qızı Fatimədir. Onun sevinci Allahın sevinci və onun qəzəbi Allahın qəzəbidir”.

Həccac dedi: “Afərin sənə ey Hürərə! İndi isə de görüm niyə Əlini (ə) peyğəmbərlər atası Həzrət İbrahimdən (ə) üstün bilirsən?”

Hürərə dedi: “Allah-təala Quranda buyurur ki, İbrahim (ə): “Ey Rəbbim, ölüləri necə diriltiyini mənə göstər!”-dedikdə, Allah buyurdu: “Məgər iman gətirməyibsənmi?”

İbrahim (ə) ərz etdi: “Bəli, inanıram, lakin istəyirəm ürəyim sakit (xatircəm) olsun”.²

Ancaq mənim mövlam Əli (ə) (yəqinin ən uca bir dərəcəsinə olduğu halda) buyurdu: “Əgər gözümlün önündən pərdələr götürülsə, mənim yəqinim artmaz”.³

Belə bir sözü heç kəs bundan əvvəl deməyib və bundan sonra da deməyəcəkdir”.

Həccac dedi: “Afərin sənə ey Hürərə! Niyə Əlini (ə) Allahın kəlimi Musadan üstün bilirsən?”

Hürərə dedi: “Allah Musa (ə) barəsində buyurur: “Musa (ə) Fironun adamlarından qorxan və hər bir hadisənin intizarında olan halda şəhərdən çıxdı”.⁴

Ancaq Əli (ə) (Rəsulullahın (s) Məkkədən Mədinəyə hicrəti macərəsində) Həzrət Peyğəmbərin (s) yatağında yatdı və heç kəsdən qorxmadı. Sonra Allah onun (şücaət və fədakarlığının) şəninə bu ayəni nazil etdi: “İnsanların bəzisi,

¹ Təhrim surəsi, ayə 10.

² Bəqərə surəsi, ayə 260.

³ Nəhcül-bəlağənin şərh, 11-ci cild, səh.202.

⁴ Qəsəs surəsi, ayə 21.

Allahın razılığını qazanmaq yolunda (Allah rızası üçün) öz canını (fədakarlıq edib) satar”.¹

Həccac dedi: “Afərin sənə ey Hürre! İndi isə de görüm, nə üçün Əlini (ə) Davuddan (ə) üstün bilirsən?”

Hürre dedi: “Allah Davud (ə) barəsində buyurur: Ey Davud! Biz səni yer üzündə xəlifə (və öz nümayəndəmiz) etdik. Camaat arasında haqq və ədalətlə hökm et, nəfsdən gələn istəklərə uyma, yoxsa onlar səni Allah yolundan sapdırar”.²

Həccac dedi: “Davudun (ə) verdiyi hökm nə barədə idi?”

Hürre dedi: “Biri əkinçi, digəri isə heyvandarlıqla məşğul olan iki kişi barəsində idi. Heyvandarlıqla məşğul olan kişinin qoyunları əkinçinin əkin sahəsinə girib onun əkdiklərini korrıdılar. Bu iki nəfər öz mübahisələrini ayırd etmək üçün Davudun (ə) yanına gələrək şikayət etdilər. Davud (ə) buyurdu: Gərək heyvandarlıqla məşğul olan kişi öz qoyunlarını satıb onların pulunu əkinçiyə versin və əkinçi də öz əkin sahəsinin əvvəlki vəziyyətinə qayıtması və abadlaşması üçün bu pulları xərcləsin.

Davudun (ə) oğlu Süleyman (ə) atasına dedi: Ay ata! Bəlkə qoyunların südü və yunu alınıb əkinçiyə verilsin (və bu qaydayla əkinçiyə dəymiş ziyan ödənilər).

Allah Quranda buyurur: “Biz məsələnin hökmünü dərhal Süleymana anlatdıq”.³

Ancaq bizim mövlamız Əmirəlmöminin Əli (ə) buyurur: Sizin aranızdan getməmişdən qabaq, hər nə sualınız olsa, məndən soruşun.

O Həzrət (ə) Xeybər savaşındakı qələbə günündə Rəsulullahın (s) hüzuruna gəldi. Rəsulullah (s) orada olanlara buyurdu: Sizdən daha üstünü, daha elmlisi və sizin hamınızdan daha yaxşı hökm verən Əlidir”.

¹ Bəqərə surəsi, ayə 207.

² Sad surəsi, ayə 26.

³ Ənbiya surəsi, ayə 79.

Həccac dedi: “Afərin sənə ey Hürərə! İndi isə de görüm nə üçün Əli (ə) Süleymandan (ə) üstündür?”

Hürərə dedi: “Allah Quranda Süleymanın (ə) dili ilə nəql edir ki, o dedi: Pərvərdigara! Məni bağışla və mənə elə bir mülk (səltənət) ver ki, məndən sonra heç kəs ona nail ola bilməsin”.¹

Ancaq bizim mövlamız Əli (ə) dünya barəsində buyurur: Ey dünya, səni üç dəfə boşamışam! Mənim sənə ehtiyacım yoxdur.

Həmin anda Allah bu ayəni nazil etdi: “Biz axirət yurduunu yer üzündə təkəbbürlük etməyənlərə və fitnə-fəsad törətməyənlərə qismət edirik. Gözəl aqibət ancaq Allahdan qorxub pis əməllərdən çəkinənlərindir!”²

Həccac dedi: “Afərin sənə ey Hürərə! Nə üçün Əlini (ə) İsadən (ə) üstün bilirsən?”

Hürərə dedi: “Allah Quranda İsayə (ə) xitab edib buyurur: Xatırla ki, Allah o zaman (qiyamət günündə) İsa ibn Məryəmə buyuracaq:

“Sənmi insanlara: “Allahla yanaşı, məni və anamı da özünüzə tanrı bilin!”-demişdin? İsa (ə) deyəcək: “Sən pak və münəzzəhsən! Haqqım çatmayan bir şeyi demək mənə yaraşmaz. Əgər mən bunu demiş olsaydım, Sən mütləq bilərdin. Sən mənim ürəyimdə olan hər bir şeyi bilirsən, mən isə Sənin zatında olanı bilmirəm. Şübhəsiz ki, bütün qeybləri bilən Sənsən! –Mən onlara yalnız mənə əmr etdiklərindən başqa bir söz deməmişdim”.³

Beləliklə, İsayə (ə) pərəstiş edənlər barəsində hökm çıxarmaq və əzab vermək qiyamətə qədər təxirə düşdü. Ancaq “Nəsriyyə” firqəsi (ğulat dəstəsi) Əlini (ə) Allah biləndə, Əli (ə) onları öldürdü və onların əzabın qiyamət gününə saxlamadı”.

¹ Sad surəsi, ayə 35.

² Qəsəs surəsi, ayə 83.

³ Maidə surəsi, ayə 116 və 117.

Həccac dedi: “Afərin sənə ey Hürre! Öz iddianı isbat etməyin öhdəsindən yaxşı gəldin. Əgər iddianı isbat edə bilməsəydin boynunu vuracaqdım”.

Sonra Həccac Hürreni azad edib yaxşıca mükafatla yola saldı.¹

¹ Fəzail ibn Şazan, səh.122; Bihar, 46-cı cild, səh.134-dən 136-ya qədər.

Altıncı fəsil

HƏZRƏT PEYĞƏMBƏRİN (S), İMAMLARIN (Ə) VƏ SAİR ŞƏXSLƏRİN ANALARININ HƏYATINA BAXIŞ

Qəhrəmanlıq göstərmiş qadınlar arasında, gərək heç vaxt İslam Peyğəmbərinin (s), Həzrət Əlidən (ə) tutmuş Həzrət Məhdiyə (ə.c.) qədər məsum imamların anaları unudulmasın. Onlar belə bir üstün şəxsiyyətlərin anası olmağa layiq görülmüşlər. İslam Peyğəmbəri (s), Fatimə (ə) və on iki imamlar (ə) kimi məsumlar onların verdiyi pak və fəzilətli tərbiyələri ilə böyüyüb boya-başa çatmışlar. Biz bu kitabda nümunəvi qadınlar barəsində qısa şəkildə bir neçə cümləni qeyd edib, onların mərifət və əxlaqından bir neçə nöqtəni zikr etməklə, bizə verdiyi mənəvi dərslərdən bəhrələnəcəyik.

1-İslam Peyğəmbərinin (s) anası Həzrət Amənə

Məkkənin Əbd Manaf tayfasında məişət vəziyyəti orta durumda olan ailədə pak bir qız yaşayırdı. Onun paklığı və nuraniliyi hələ uşaqlıq və gənclik dövründə məsum çöhrəsində görünürdü. Heç kəs bilməzdi ki, o, yaradılış aləminin ən böyük şəxsiyyətinin, yəni həzrət Məhəmmədin (s) anası olmağa layiq görülməyə.

Əbdül Müttəlibin övladlarından biri, Peyğəmbərin (s) əziz atası Əbdullah misilsiz şəxsiyyətli, xoş əxlaqlı və gülər üzlü bir cavan idi. Nübuvvət nuru vücuduna yerləşdikdən sonra onun alnında xüsusi bir parlaqlıq olardı. O zamanın bir çox şərəfli ailələrinin qızları Əbdullahın həyat yoldaşı olmalarını arzu edirdilər. Ancaq iffətli, ağıllı və təcrübəli bir kişi olan Əbdül Müttəlib, onun xatirini istəyənlərin içindən Vəhəb ibn Əbd Manafın Amənə adlı qızını Əbdullah üçün gözaltı etdi. Tanınmamış, orta durumlu bir ailədən olan Vəhəb və həyat yoldaşı heç vaxt güman etməzdilər ki, belə bir iftixar onlara nəsis olsun. Əbdül Müttəlib Vəhəbin evinə gedib onun

qızı Amənəni oğlu Əbdullah üçün istədikdə onlar məmnuniyyətlə bunu qəbul etdilər. Aminə Əbdül Müttəlibin evinə gəlin köçdü. Bu cür ismətli və şücaətli ata-anadan dünyanın ən üstün insanı olan həzrət Məhəmməd (s) dünyaya gəldi.

Bəli, Amənə qadın idi. Amma elə bir qadın idi ki, Həzrət Məhəmmədin (s) anası olmağa layiq görülmüşdü.¹

İslam Peyğəmbərinin (s) əziz anası, Həzrət Amənənin dünyadan getməsi haqda müxtəlif nəzər və fikirlər olsa da, düzgün hesab ediləni budur ki, Həzrətin (s) altı yaşı olanda ana itkisi ilə üzləşdi. Məkkədən Mədinəyə öz qohumlarını görməyə gedən Amənə, qayıdan zaman (Məkkə ilə Mədinə arasında yerləşən) Əbva kəndində dünyasını dəyişdi. Qəbri indi də həmin yerdədi.

Peyğəmbər (s) bu səfərdə anası ilə birlikdəydi və onlar bir ay Mədinədə qaldılar. Orada atası Əbdullahın qəbri üstünə gedib onu yad etdilər. Ancaq qayıdan zaman yolda əziz anası xəstələndi və Əbva kəndində dünyasını dəyişdi.²

2-Həzrət Əlinin (ə) anası Fatimə bint Əsəd

Fatimə bint Əsəd İmam Əlinin (ə) anası və Əbu Talibin (ə) həyat yoldaşı idi. O bir müddət Peyğəmbərə (s) himayədarlıq edərək Ona məhəbbət bəsləyən mehriban bir ana kimi olmuşdu. Fatimə İmam Əli (ə) ilə birlikdə Məkkədən Mədinəyə mühacirət etmişdi. Fatimənin şəninə yalnız bu söz bəs edər ki, o, Həzrət Əli (ə) kimi övladını Kəbə evində dünyaya gətirdi və Əmirəlmöminin Əlinin (ə) anası olmağın böyük iftixarına layiq olmuşdu. Allah Peyğəmbəri (s) hər zaman yorğun olanda günortadan qabaq Fatimə bint Əsədin evinə gedərək orada istirahət edərdi. O bacardığı qədər İslama xidmət etmək üçün çalışdı və Həzrət Əli (ə), Cəfər Təyyar

¹ Rəyahinuş-şəriət, 2-ci cild, səh.386-dan 411-ə qədər.

² Sireye ibn Hişam, 1-ci cild, səh.177.

kimi İslam ordusuna başçılıq etmiş övladlar yetişdirmişdi. Fatimə dünyadan gedəndə Peyğəmbər (s) ağlar gözlə onun cəsədinin yanına gəldi və dedi: “Allah onu bağışlasın. O, tək cə Əlinin (ə) deyil, mənim də anam idi”.

Sonra Peyğəmbər (s) öz köynəyini və əmmaməsini verdi ki, aparıb onun üçün kəfən düzəltsinlər. Namazda ona qırx təkbiir dedi. Onu bş qəbrinə daxil olaraq orada uzandı. Həzrət Əliyə (ə), sonra isə Həsənə (ə) buyurdu: “Siz də qəbirə girib uzanın və qırağa çıxın”.

Daha sonra Fatimənin başı tərəfində durub ona təlqin dedi və haqqında dua etdi. Əmmar Rəsulullah (s) ərz etdi: “Heç kim üçün Fatiməyə etdiyin kimi rəftar etməmişən”.

Həzrət (s) buyurdu: “O mənim belə rəftarıma layiq idi. O öz uşaqlarını yeməklə doyurmazdan qabaq məni doyurardı. Uşaqlarını paltarsız saxlayıb məni geyindirərdi. Öz övladlarından çox mənə xidmət edərdi”.

Əmmar soruşdu: “Niyə onun namazında qırx təkbiir dediniz?”

Həzrət (s) buyurdu: “Fatimənin namazında qırx cərgə mələk iştirak edirdi. Hər bir cərgə üçün bir təkbiir dedim. Öz köynəyimi və əmmaməmi ona kəfən etməyimin səbəbi bu idi ki, bir gün camaatın qiyamət günü lüt, paltarsız olması barəsində söhbət edirdim. Bu söhbəti eşidən Fatimə qiyamət günündə paltarsız və rüsvay olmaqdan nıqaran oldu. Öz paltarım ilə onu kəfənlədim ki, qiyamət günündə paltarsız olmasın və kəfəni də çürüməsin. O qəbrdə soruşulacaq sualdan qorxduğu üçün onun qəbrində uzandım. Allah onun qəbrinə behiştəki qapılardan birini açdı və onun qəbri behişt bağlarından birinə çevrildi”¹.

Beləliklə görürük ki, qadın elə bir ehtiram və şəxsiyyət həddinə yüksəlir ki, tanınmış böyük qəhrəmanlar yetişdirir, Kəbə evi onların doğum yeri olur, İslam Peyğəmbəri (s) isə

¹ Məqatilit-talibin, səh.8; Bihar, 35-ci cild, səh.70.

onu öz anası bilir. Ey qadın! Sən özünü kiçik sanma. Sən böyük bir şəxsiyyətə maliksən. Özünə etimad etmək və güvənməklə Allah yolunda addımla ki, uca və yüksək məqamlara çatasan.

Fatimənin Faxtə (Ümmü Hani) adlı bir qızı var idi. Peyğəmbər (s) onun evindən meraca getdi. O, Məkkənin fəthində İslamı qəbul etdi. Lakin əri kafir qaldığı üçün ondan ayrıldı. Məkkənin fəthində Peyğəmbər (s) buyurdu: “Kafirlərdən hər kim Ümmü Haninin evinə getsə, amandadır”.¹

Bir gün Peyğəmbər (s) buyurdu: “İstəyirsinizmi sizə əmi və bibi cəhətindən ən yaxşı adamlardan xəbər verim?”

Orada olanlar dedilər: “Bəli”.

Peyğəmbər (s) buyurdu: “Onlar Həsən (ə) və Hüseyindir (ə). Əmiləri behiştə qanadları ilə uçan Cəfər Təyyar və bibiləri də behişt əhli olan Ümmü Hanidir”.²

Əhli-sünnənin tanınmış alimi İbn Əbil-Hədid yazır:

“Fatimə bint Əsəd İslam dini aşkar olmağa başlayanda müsəlman oldu³ və İslamı qəbul edən on üç nəfərdən biri idi. Peyğəmbər (s) ona çox ehtiram edirdi və onu ana çağırırdı. O vəfat edən zaman öz vəsiyyətini Peyğəmbərə (s) etdi. Peyğəmbər (s) onun vəsiyyətini qəbul etdi. Cənazəsinə namaz qıldı, qəbrində uzandı və öz köynəyini ona kəfən etdi. Peyğəmbərdən (s) soruşdular: “Siz heç kim üçün belə etməmişiniz, Fatimə üçün etdiniz?”

Peyğəmbər (s) cavabında buyurdu: “Əbu Talibdən sonra heç kəs mənə Fatimə kimi yaxşılıq etmədi”.

Fatimə bint Əsəd Peyğəmbərə (s) beyət edən ilk qadın idi”.⁴

¹ Səfinətul-bihar, 2-ci cild, səh.726.

² Tənqihul-məqal, 3-cü cild, səh.74.

³ Yəni İslam dinində olmasını aşkar etdi. Hərçənd ki, İmam Əlinin (ə) anası Fatimə bint Əsəd bizim əqidəmizə görə heç vaxt müşrik olmamışdı.

⁴ Nəhcül-bəlağənin şərhi, İbn Əbil-Hədid, 1-ci cild, səh.14.

3-İmam Həsən (ə) və İmam Hüseyin (ə) anası Fatimeyi Zəhra (ə)

Həzrət Zəhra (ə) besətin beşinci ilində, cəmadiys-sani ayının iyirmisi, cümə günü dünyaya gəldi. Onun atası İslam Peyğəmbəri (s), anası isə Xədicə Kübra (ə) idi. Fatimənin fəzilətləri saysız-hesabsızdır. Hətta onların mündəricatını da burada göstərmək mümkün deyil. Ancaq biz burada bir neçə nümunəni qeyd etməklə kifayətlənirik:

Fatimə atasının sağlığında onun munisi və vəfali dostu idi. Bəzən atası onu “Ümmü Əbiha” (atasının anası) adlandırırdı. Fatimə (s) atasının yanına gələndə, Peyğəmbər (s) ona ehtiram etmək üçün ayağa qalxardı. Peyğəmbər (s) buyurardı: “Fatimə (ə) mənim bədənimin bir parçasıdır. Hər kəs onu qəzəbləndirsə, məni qəzəbləndirər və hər kəs onu sevindirə, məni sevindirər”.¹

Əhli-sünnə kitablarında, o cümlədən “Səhih-Buxari”də yuxarıdakı cümlələr qeyd olunub. “Yənabiul-məvəddət” kitabında (əhli-sünnə kitablarından biri) nəql olunur ki, Peyğəmbər (s) buyurdu: “Ey Fatimə! Allah sənə qəzəbinlə qəzəblənər, sevincinlə də sevinər”.²

Aişə deyir: “Hələ Peyğəmbərə (s) Zəhra (ə) qədər oxşayan bir kəsi görmədim. O Peyğəmbər (s) kimi danışardı, hərəkətləri, yol getməyi, əməlləri Peyğəmbər (s) kimi idi”.³

İmam Sadiq (ə) buyurur: “Əgər Allah Əlini (ə) yaratmasaydı, Həzrət Adəm (ə) zamanından qiyamətə qədər Zəhra (ə) şənidə ona ər tapılmazdı”.⁴

Həzrət Zəhra (ə) ibadət edəndə başqalarını özündən qabaq dua edərdi. Pərhizkarlıqda, təqvada və gecə oyaq qalmaqda misilsiz idi. O bəzən orucunu açanda, özünün və

¹ Əyanuş-şiə, 2-ci cild, səh.271-273; Rəyahinuş-şəriət, 1-ci cild, səh.7.

² Yənabiul-məvəddət, səh.171.

³ Əyanuş-şiə, 2-ci cild, səh.272.

⁴ Üsuli Kafi, 1-ci cild, səh.461.

uşaqlarının yeməyini imkansızlara verərdi. Onun əri, uşaqları və tərbiyə etdiyi adamlar da Həzrətin (ə) bu işindən çox sevinərdilər. Onların bu fəziləti barədə “Dəhr” surəsi nazil oldu.¹ İmam Səccad (ə) buyurur ki, Uməys qızı Əsma dedi: “Bir gün Fatimənin (ə) hüzurunda idim. Birdən Rəsulullah (s) daxil oldu. Həzrət Zəhranın (ə) boynunda qızıdan bir boyunbağı var idi. Əli (ə) bu boyunbağını döyüş qəniməti kimi gətirmişdi. Peyğəmbər (s) Fatiməyə (ə) buyurdu: “Elə etməyin ki, camaat desin: Fatimə (ə) özünü tağutlar (padşahlar) kimi bəzəyib”.

Fatimə (ə) Rəsulullahın (s) məqsədini başa düşdü və dayanmadan gedib onu satıb pulu ilə qul alıb azad etdi. Peyğəmbər (s) bunu eşidəndə sevindi”.²

Bu zaman Peyğəmbər (s) buyurdu: “Atası ona fəda olsun”.

Fatimənin (ə) səbiri və müqaviməti barəsində faktlar kifayət qədərdir. O, digər qadınlarla birlikdə Ühüd döyüşü cəbhəsində idi. Cənazələrin kənarında olanda, xüsusilə əmisi Həməzinin (ə) cənazəsinin yanına gəlib atasına təskinlik verirdi. Peyğəmbər (s) Fatimənin (ə) pərhiszkarlıq və fədakarlıq edib, əlində olanını Allah yolunda sərf etdiyinə və axirəti düşündüyünə görə buyurdu: “Məhəmməd (s) Əhli-beytinin (ə) dünya ilə nə işi var? Onlar axirət üçün yaradılıblar. Əgər dünyanın (maddi dünya) milçəyin qanadı qədər dəyəri olsaydı, Allah onu bir qurtum su içimi kimi kafirlərə verməzdi”.³

Bu barədə deyiləsi sözlər çoxdur. İndi isə Həzrət Zəhranın (ə) ailə qurmasından söz açaq. Fatimənin (ə) elçiləri çox olsa da o, dünya malından qılinc və zirehindən başqa bir şeyi olmayan İmam Əlini (ə) mənəvi məqamına görə üstün bildi və onun həyat yoldaşı oldu. Xanım Fatimə ərinə munis,

¹ Məcməul-bəyan, 10-cu cild, səh.404.

² Bihar, 43-cü cild, səh.81.

³ Həmin mənbə, səh.20.

vəfali və mehriban bir həyat yoldaşı idi. Özünün qısa müddətli ömründə həzrət Əlidən (ə) dörd övladı oldu: 1. İmam Həsən (ə), 2-İmam Hüseyin (ə), 3-Zeynəb (ə), 4-Ümmü Gülsüm (ə).

Övladlarının hər biri İslamdan bir nur idilər. Onların qəhrəmanlıqları, şücaətləri heç vaxt unudulmur. Həzrət Əli (ə) buyurur: “Mən Peyğəmbərin (s) yaxın sirdaşı idim. Hər zaman Peyğəmbərin (s) evinə getsəydim, öz qadınlarını eşiyə çıxarardı. O isə mənim mənzilimə gələndə Fatiməni (ə) və oğlanlarımdan heç birisini eşiyə çıxarmazdı”.¹

Həzrət Zəhranın (ə) mehriyyəsi və cehizi az və sadə idi. Toy gecəsi gəlinlik köynəyini yoxsul bir qadına verərək ər evinə geyilmiş köynəklə köçdü. Rəsulullahdan (s) sonra münafıqlar hökuməti ələ keçirməyə cəhd edərkən onların əleyhinə qalxdı və məsciddə batil əqidəli insanları məhkum edib çıxılmaz vəziyyətdə qoyan isbatlı bir xütbə oxudu. Fatimə (ə) hər cümləsində sanki Peyğəmbərin (s) fəryadı dilində və Əlinin (ə) də qılıncı əlindəydi. Axırda haqq yolunda şəhid oldu. Onun şəhid olması qəlbi ağrıtsa da, hədəf və məqsəd uğurunda idi.²

Döyüş meydanında dağ kimi möhkəm, tufan kimi coşan Əli (ə), Zəhranın (ə) vəfatında çox pərişan oldu. Onu dəfn edəndə Peyğəmbərə (s) xitab edərək: “Ya Rəsuləllah! Ən yaxşı qızının ayrılığından səbirim tükənib, taqətim əldən gedib” söylədi.

Sonra buyurdu: “Salam olsun hər ikinizə, vida salamı! Yorğunluq, ya razılıq səbəbindən yox! Əgər xidmətinizdən geri dönüb evə gedirəmsə, bunun səbəbi üzüntü və yorğunluq deyil. Əgər qəbrinizin yanında otururamsa, bunun səbəbi o deyil ki, Allahın səbirlilərə verdiyi yaxşı vədə şübhəliyəm”.

Beləliklə, görürük ki, Zəhra (ə) İslamın ibadi və siyasi səhnəsində şəxsiyyətini və hicabını qorumaqla fəal şəkildə

¹ Üsuli kafi, 1-ci cild, səh.62.

² Əyanuş-şiə, 2-ci cild; Əl-ğədir, 7-ci cild; Nəhcül-bəlağənin şərh, İbn Əbil-Hədid, 4-cü cild, səh.122; Rəyahinuş-şəriət, 1-ci və 2-ci cild.

iştirak edirdi. O, yorulmaq bilməyən və çalışqan bir xanım idi. Öz canını cavan (18) yaşında İslam yolunda fəda etdi. Onun pak nəslı Peyğəmbər (s) sülaləsinin əbədi qalmasına səbəb oldu. Hər bir zamanda, onun nəslindən olan övladlarının çoxu dinin əbədi işıq saçan çıraqları oldular. Buna görə də Allah mübarək “Kövsər” surəsini nazil edərək Peyğəmbərə (s) buyurdu: “Biz sənə çoxlu səadət, xeyir və bərəkət səbəbi olan bir vücudu, yəni Fatiməni (ə) bəxş etdik. Bu nemətlərə şükr edərək, Rəbbin üçün namaz qıl və bir dəvə qurban kəs! Sənin yox, sənin düşməninin nəslı kəsilibdir!”¹

Zəhrayı Əthərdən (ə) soruşdular: “Qadın üçün ən yaxşı nemət nədir?”

Həzrət (ə) buyurdu: “Qadın üçün ən yaxşı nemət odur ki, o yad kişiləri görməsin və yad kişilər də onu görməsinlər”.

Peyğəmbər (s) Zəhranın (ə) qadınlar bərəsindəki dəqiq məntiqlə verdiyi cavabı bəyənərək buyurdu: “Fatimə (ə) mənim bədənimin yarısidir”.²

Çoxsaylı İslam rəvayətlərində dörd qadın insanlıq tarixində seçilmiş və ən yaxşı behişt qadınları kimi yad olunurlar. Onlar aşağıda adları çəkilən şəxslərdir:

1. Fironun həyat yoldaşı Asiyə;
2. Həzrət İsanın (ə) anası Məryəm (ə);
3. Xədicə (ə);
4. Fatiməyi-Zəhra (ə) isə onların arasında kamilliyin son həddinə çatmışdı.³

Müəllif öz araşdırmalarında belə bir nəticəyə gəlir ki, bu nümunəvi qadınların Allah yanında insanların seçilmiş olmalarına səbəb olan yaxşı işlərindən biri həqiqi rəhbərlik məqamını himayə etmələri idi. Asiya öz rəhbəri Musanın (ə) yolunda işgəncələrə dözdü və şəhid oldu. Məryəm (ə) əziyyət

¹ Məfhume Kövsər, (Məcməul-bəyan, 1-ci cild, Kövsər surəsinin aşağısında qeyd olunub).

² Kəşful-ğəmmə, 2-ci cild, səh.92; Vəsailuş-şiə, 2-ci cild, səh.9.

³ Məcməul-bəyan, 10-cu cild, səh.220.

və çətinliklə bəşəriyyətə İsa (ə) kimi bir rəhbəri təqdim etdi. Xədicə (ə) bütün var-dövlətini İslam Peyğəmbərinin (s) yolunda xərclədi. Fatimə (ə) zamanının rəhbəri olan atası və ondan sonra Əlinin (ə) yolunda şəhidliyə qədər çalışdı və 18 yaşında öz canını bu yolda fəda etdi.

4-İmam Səccadın (ə) anası Həzrət Şəhrəbanu (ə)

İmam Səccadın (ə) anası Şəhrəbanu axırıncı Sasani padşahı, üçüncü Yəzdgirdin qızı idi. Ona Səlamə və Qəzalə də deyirdilər. İslam ordusu İrani fəth etdikdən sonra Şəhrəbanu əsir kimi Mədinəyə gətirildi və burada öz seçimi ilə İmam Hüseynlə (ə) ailə qurdu. Onun Ömər, ya Osman, ya da Əlinin (ə) xilafəti dövründə evlənməsi barədə üç ehtimal irəli sürülür. Ancaq Şəhrəbanunun ilk övladı İmam Səccad (ə) hicrətin 37-ci, yəni İmam Əlinin (ə) xilafətinin üçüncü ilində (ya da hicrətin 36-cı ilində, İmam Əlinin (ə) xilafətinin ikinci ili) doğulduğu üçün bu evlənmənin Osmanın, ya da Əlinin (ə) xilafəti dövründə baş verdiyi daha dəqiq ehtimaldır. Çünki İmam Hüseynin (ə) Şəhrəbanu ilə evləndiyi ilk on ildə uşaqlarının olmaması inandırıcı görünür.¹

Rəvayətə görə, İranın Mədain şəhəri İslam ordusu tərəfindən fəth olunmamışdan əvvəl Şəhrəbanu bir gecə yuxuda görür ki, Peyğəmbər (s) İmam Hüseynlə (ə) birlikdə Mədəindəki sarayın eyvanına daxil olur və ona xitab edərək buyurur: “Ey əcəm padşahının qızı! Mən səni Hüseyne (ə) nişanladım”.

O sonrakı gecə yuxuda Həzrət Zəhranı (ə) görür və Xanım Zəhra ona deyir: “Sən oğlumun nişanlısı və mənim gəlinimsən. Tezliklə müsəlmanlar qalib gələcəklər və sən də onlara əsir olacaqsan. Nigaran olma, tezliklə ərin, oğlum Hüseynin (ə) vüsəlinə çatacaqsan”.²

¹ Bihar, 46-cı cild, səh.10.

² Bihar, 46-cı cild, səh.11; Rəyahinuş-şəriət, 3-cü cild, səh.11.

İMAM HÜSEYNİN (Ə) ŞƏHRƏBANU İLƏ EVLƏNMƏSİ BARƏDƏ İMAM BAQİRİN (Ə) BUYURDUĞU SÖZLƏR

İmam Məhəmməd Baqir (ə) buyurur: “Yəzdgirdin qızı (Şəhrəbanu) əsir kimi Mədinəyə gələndə, Mədinənin qızları onun tamaşasına düzülmüşdülər. O, məscidə daxil olanda məscid onun nurundan işıqlandı (yəni məsciddə olanlar onu görəndə sevindi və heyrətə gəldilər). Ömər ona baxanda, üzünü gizlətdi və farsca dedi: “Vay! Hörmüzün ruzigarı qara gəldi”.

Ömər (farsca bilmədiyi üçün) dedi: “Bu qız mənə söyləyir?”

Sonra onu satmaq qərarına gəldi. Əmirəl-möminin Əli (ə) Ömərə buyurdu: “Sənin buna haqqın yoxdur. Seçmək ixtiyarını öz öhdəsinə qoy. Hər kimi bəyənsə, mehriyyəsini həmin şəxsin beytül-maldakı payından hesabla”.

Ömər Əlinin (ə) təklifini bəyəndi və seçmək ixtiyarını Şəhrəbanunun öhdəsinə qoydu. Şəhrəbanu qabağa gəldi və əlin İmam Hüseyinin (ə) çiyninə qoydu. İmam Əli (ə) ona buyurdu: “Adın nədir?”

O cavab verdi: “Cahanşah”.

Həzrət Əli (ə) buyurdu: “Sənin adın Şəhrəbanuvəyh olsun!”

Sonra İmam Hüseyinə (ə) buyurdu: “Ey Hüseyin! Şübhəsiz, bu qızdan sənin üçün yer üzünün ən yaxşı insanı dünyaya gələcək”.¹

¹ Üsuli kafi, 1-ci cild, səh.467.

HƏZRƏT ƏLİNİN (Ə) ŞƏHRƏBANUYA SUALI VƏ ONUN CAVABI

Şəhrəbanunu əsir kimi Mədinəyə gətirəndə, Həzrət Əli (ə) ondan soruşdu: “Atandan fil süvariləri (və İran ordusunun məğlubiyyəti) barəsində hansı sözləri xatırlayırsan?”

Şəhrəbanu cavabında dedi: “Yadımdadır, atam o zaman deyirdi ki, hər zaman Allahın iradəsi qalib gəlsə, bütün arzular onun müqabilində xar və nakam olar. Hər zaman ömürün, izzət və şövkətin sonu çatsa, ölüm vaxtı çatacaq. Onun qabağında təslim olmaqdan başqa çarə yoxdur”.

Həzrət Əli (ə) buyurdu: “Doğrudan da atan nə qədər gözəl söz deyib! Bütün işlər İlahi müqəddəratın müqabilində xar və təslim olar. Hətta əcəl çatan zaman belə, insanın xahişlərinə və gördüyü tədbirlərinə qalib gələr”.

Həzrət Şəhrəbanu İmam Səccadı (ə) dünyaya gətirəndə vəfat etdi.

5-İmam Baqirin (ə) anası Fatimə (ə)

İmam Baqirin (ə) əziz anası Fatimə (ə) (Ümmü Əbdullah) İmam Həsən Müctəbanın (ə) qızı idi. İmam Sadiq (ə) onu yad edib, şəni və məqamı haqqında buyurub: “O çox doğru və düz danışan idi. İmam Həsənin (ə) ailəsində onun kimi bir qadın olmayıb”.

İmam Baqirin (ə) üstün olmasının səbəblərindən biri bu idi ki, iki tərəfdən (yəni həm ata və həm də ana) imamətə bağlıydı. Onun əslİ İmam Həsən (ə) və İmam Hüseyin (ə) vasitəsilə risalət mənbəyi həzrət Peyğəmbərə (s) çatır. Onun uca mənəvi məqamı və kəramətlərindən biri budur ki, həzrət (ə) bir gün bir divarın altında oturur. Birdən divar yarılr və onun ucağını bildiren möhkəm səs eşidilir. Həzrət (ə) divara işarə edərək buyurur: “Yox! Mustafanın haqqına and verirəm. Allah sənə aşmağa icazə verməsin”.

Divar onun bu sözü və işarəsindən sonra havadan asılı vəziyyətdə qalır və İmam (ə) sağ-salamat oradan uzaqlaşır. Bundan sonra İmam Sadiq (ə) (o Həzrətdən (ə) təhlükənin uzaqlaşmasına xatir) yüz dinar sədəqə verir.¹

6-İmam Sadiqin (ə) anası Ümmü Fərvə

Həzrət İmam Sadiqin (ə) əziz anası, Fatimə adlı möhtərəm qadın Ümmü Fərvə kimi tanınırdı. Ümmü Fərvə İmam Səccadın (ə) xalası oğlu Qasim ibn Məhəmməd ibn Əbu Bəkrin qızı idi. O, tanınmış şiə fəqihi və İmam Səccada (ə) ən yaxın səhabədən sayılırdı. İmam Sadiq (ə) də onu İmam Səccadın (ə) daha etibarlı və etimadlı səhabəsi kimi yad edirdi. Əhli-sünnə tarixçiləri onu “Tabein seyyidlər”indən və İmam Səccadın (ə) dövründəki “yeddi fəqihlər”dən biri kimi qeyd edirdilər. O hicri 101, ya 102, ya 108 və ya 112-ci ildə 72 yaşında Mədinədə vəfat etdi.²

Bir gün İmam Rzanın (ə) hüzurunda Qasim ibn Məhəmməd ibn Əbu Bəkr və Səid ibn Musəyyibdən (bunların hər ikisi öz əsrinin tanınmış və üstün fəqihlərindən idi) söz açıldı. Həzrət (ə) buyurdu: “Bu iki nəfər şiə idilər”.³

İmam Sadiqin (ə) anası Ümmü Fərvə belə bir şəxsin qızı idi. Onun şəni və məqamına İmam Sadiqin (ə) buyurduğu sözlər kifayətdir: “Anam imanlı, pərhiszkar və yaxşı əməl sahibi olan qadın idi. Allah yaxşı əməl edənləri çox sevər”.

Sonra buyurur, “anam nəql edir ki, atam (İmam Baqir (ə)) ona buyurdu: “Ey Ümmü Fərvə! Mən hər gecə-gündüz Allah dərğahından şiələrim üçün min dəfə məğfirət diləyirəm. Çünki bizə müsibət və bəla gələndə, Allahın onu müşahidə etdiyini yəqin edib və agah olub, səbir edirik. Ancaq bizim

¹ Üsuli kafi, 1-ci cild, səh.469.

² Əyanuş-şiə, 8-ci cild, səh.446; Təbəqate ibn Səd, 5-ci cild, səh.139; Tənqihul-məqal, 2-ci cild, səh.23 (Qasim kəlməsi); Üsuli kafi, 1-ci cild, səh.472.

³ Tənqihul-məqal, 2-ci cild, səh.23.

şüalərimizin belə bir elm və yəqinliyi olmadığı halda səbir edirlər”.¹

Görkəmli hədis alimi Məsudi, “Mürucuz-zəhəb”də rəvayət edir: “Ümmü Fərvə öz əsrinin bütün qadınlarından daha pərhiszkarı idi”.

O pərhiszkar olmaqdan əlavə, o qədər dəyərli məqama malik idi ki, onun oğlu İmam Sadiq (ə) “İbnul-Mukərrəmə” (Möhtərəm qadının oğlu) kimi xatırlayırdılar.²

Nəql olunur ki, bir gün Ümmü Fərvə Kəbənin kənarında təvaf ilə məşğul idi. Həcərə-əsvədin yanına gəldi və onu sol əllə məsh etdi. Oradakılardan biri (zahirən əhli-sünnə fəqihlərindən idi) ona dedi: “Ey Allahın kənizi! Sünnəti yerinə yetirəndə səhvə yol verdin” (Yəni sol əllə “Həcərə-əsvədi” məsh etdin).

Ümmü Fərvə ona belə cavab verdi: “Bizim sənin elminə ehtiyacımız yoxdur”.³

Səriştəli alim, mühəddis Qumi bu cümlələri nəql etdikdən sonra deyir: “Etiraz edən zahirən əhli-sünnə fəqihlərindən idi. Ümmü Fərvənin əri İmam Baqir (ə), qaynatası İmam Səccad (ə), övladı hikmət mədəni və elmin qaynar bulağı olan İmam Sadiq (ə), öz atası (Qasim) böyük fəqih şəxslərdən və İmam Səccadın (ə) etimadlı şagirdlərindən biri olduğu halda, onların elm və fiqhlərindən necə də ehtiyacsız olmasın?”⁴

7-İmam Kazimin (ə) əziz anası Humeydə

İmam Musa Kazimin (ə) əziz anası Humeydə Məğrib (Afrika və Əndəlos tərəflərindən olan) mühacirlərindən idi. İmam Baqir (ə) oğlu İmam Sadiqin (ə) onunla evlənəcəyi ərəfədə o xanıma buyurdu: “Adın nədir?”

Ərz etdi: “Humeydə”.

¹ Üsuli kafi, 1-ci cild, səh.472.

² Rəyahinuş-şəriət, 3-cü cild, səh.17.

³ Əyanuş-şiə, 1-ci cild, səh.659.

⁴ Muntəhəl-amal, 2-ci cild, səh.81.

İmam (ə) ona buyurdu: “Sən dünyada mədh olunmuş, axirətdə isə bəyənilmişən”.

Sonra isə İmam Sadiqə (ə) buyurdu: “Bu qızı həyat yoldaşın olması üçün özünlə apar”.

İmam Sadiq (ə) həyat yoldaşı Humeydənin (İmam Kazimin (ə) anasının) şəninə buyurub: “Humeydə çirkinliklərdən və qatqılardan saf qızıl külçəsi tək pəkdir. Allahın mənə və məndən sonrakı höccətə bəxş etdiyi kəramətə xatir, mələklər onu mənə qovuşanadək daim qorudular”.¹

Humeydə savadlı və hədis bilən bir qadın idi. O etimadlı rəvayətçi kimi bəzən İmam Sadiqdən (ə) eşitdiyi rəvayətləri nəql edirdi. Əbu Bəsir deyir ki, İmam Sadiq (ə) şəhid olandan sonra onun yanına getdim və başsağlığı dedim. O ağladı və mən də ağladım. O dedi: “Əgər İmam Sadiq (ə) vəfat edən zaman hüzurunda olsaydın, təəccüblü bir mənşərəni müşahidə edərdin. O Həzrət (ə) son anlarında gözünü açdı və buyurdu: “Bütün yaxın adamlarımı buraya topla”.

Hamını çağırdım. O Həzrət (ə) onlara nəzər saldı və buyurdu: “Şübhəsiz bizim şəfaətimiz namazı yüngül sayanlara çatmayacaq”.

İmam Kazim (ə) Əbvə kəndində (Məkkə ilə Mədinə arasında yerləşir və Peyğəmbərin (s) anası Həzrət Amənənin (ə) qəbri oradadır) dünyaya göz açdı. Həzrətin (ə) ata-anası (İmam Sadiq (ə) və Humeydə) həcc mərasimini yerinə yetirmək üçün dostları ilə birlikdə Mədinədən Məkkəyə gedəndə yolda İmam Kazimin (ə) dünyaya gəlməsi kəramətlər və təəccüblü hadisələrlə baş verdi. Bu barədə hədislərdə və tarixdə nəql olunub.²

¹ Üsuli kafı, 1-ci cild, səh.477 və 476.

² Rəyahinuş-şəriət, 3-cü cild, səh.19.

8-İmam Rzanın (ə) möhtərəm anası Nəcmə

İmam Rzanın (ə) anası Məğribdən (Afrika və keçmiş Əndəlos hüduqlarından) olan “Tuktəm” adlı bir qadın idi.¹ İmam Kazimin (ə) anası Humeydə (o da Əndəlosdan idi) onunla tanış olur və onu oğlu İmam Kazimin (ə) həyat yoldaşı olması üçün bəyənir. Tuktəm imamət və vilayət ailəsində Nəcmə adlandırılır. Nəcmə İmam Kazimlə (ə) ailə qurmazdan əvvəl Humeydədən İslam əxlaqı və qayda-qanunlarını öyrənir. O, din, istedad və ağıl cəhətindən qadınların ən yaxşısı idi. Həzrət Humeydə deyir: “Nəcmə bizim evə gələndə Peyğəmbəri (s) yuxuda gördüm, mənə buyurdu: “Ey Humeydə! Nəcməni oğlun Musaya (ə) bağışla (onunla evləndir). Şübhəsiz, tezliklə yer üzünün ən yaxşı insanı ondan dünyaya gələcək”.

Mən bu göstərişə əməl edib Nəcməni oğlum İmam Kazimlə (ə) evləndirdim. İmam Rza (ə) da ondan dünyaya gəldi”.²

Rəvayətdə gəlib ki, Humeydə oğlu İmam Kazimə (ə) buyurur: “Oğlum! Tuktəm elə bir qadındır ki, ondan yaxşısını heç vaxt görməmişəm. Səni onunla evləndirirəm və sənə ona yaxşılıq etməyi sifariş edirəm”.³

Həzrət Nəcmə (ə) Allahın zikrinə, münacata və ibadətə o qədər vaxt ayırır ki, Həzrət İmam Rzaya (ə) süd verdiyi müddətdə qohumlarına deyir: “Dayə tutmaqla mənə kömək edin”.

¹ Onun üçün Ərva, Səmmənə və . . . kimi digər adlar da demişlər. İmam Rzanın (ə) təvəllüdündən sonra onu “Tahirə” də çağırırdılar. Nəcmənin künyəsi Ümmül-Bənin idi (Uyunu əxbarir-Rza, 1-ci cild, səh.16; Əyanuş-şie, 2-ci cild, səh.13).

² Elamul-vəra, səh.302.

³ Uyunu əxbarir-Rza, 1-ci cild, səh.14 və 15.

Ondan soruşdular ki, sənin südünmü azalıb?

O cavabında deyir: “And olsun Allaha yalan demirəm! Südüm azalmayıb. Ancaq mən bu uşağa himayəçilik edəndən sonra namaz, təsbih zikrlərim və ibadətlərim azalıb (ibadət və münacatlarımı yerinə yetirmək üçün kömək istəyirəm)”.¹

İmam Rzanın (ə) anası Həzrət Nəcmədən (ə) nəql olunur ki, “oğluma (Əli ibn Musa ər-Rzaya (ə)) hamilə olanda heç bir ağırlıq hiss etmədim. Yatanda öz bətnimdən həmd, təhlil və təsbih səsi eşidərdim və qorxardım. Yuxudan ayılıanda isə heç bir səs eşitmirdim. O, (Həzrət Rza) dünyaya gələndə bir əlini yerə qoydu və başını səmaya qaldırıb dodaqlarını hərəkətə gətirdi. Elə bil ki, bir söz deyirdi. Bu anda atası Musa ibn Cəfər (ə) mənim yanıma gəldi və buyurdu: “Ey Nəcmə! Allahın kəraməti sənə mübarək olsun”.

Uşağı bir ağ parçaya büküb Həzrət Musa ibn Cəfərə (ə) verdim. Həzrət (ə) onun sağ qulağına azan, sol qulağına isə iqamə dedi. Fərat çayının suyundan istədi və onun ağzını Fərat suyu ilə islatdı. Sonra onu mənə tapşırırdı və buyurdu: “Bu uşağı məndən al! O yer üzündəki Bəqiyyətullahdır”.²

İMAM MUSA KAZİMİN (Ə) QIZI HƏZRƏT MƏSUMƏNİN (Ə) HƏYATI

Qələm şəni və məqamını yazmaqda aciz olan çox möhtərəm qadınlardan biri İmam Musa Kazimin (ə) qızı Həzrət Fatimə Məsumədir (ə). Onun qəbri şiələrin ziyarətgahı və pənah apardığı yer, Qum elmiyyə hövzəsinin, müctəhidlərin və elm-əməl dahilərinin mərkəzidir. Bəzilərinin nəql etdiyinə əsasən, onun anası həmin Həzrət Nəcmədir. Həzrət Rza (ə) həm ata və həm də ana tərəfindən onun qardaşdır. Həzrət Fatimeyi-Məsumə (ə) hicri qəməri 173-cü il zilhiccə ayının əvvəlində Mədinə şəhərində dünyaya göz açıb

¹ Həmin mənbə, səh.15.

² Uyunu əxbarir-Rza (ə), 1-ci cild, səh.20.

və 201-ci il rəbiüs-sani ayının 12-də 28 yaşında Qum şəhərində dünyadan gedib.¹

Hicri 200-cü ildə (yedinci Abbasi xəlifəsi Məmunun israrı və dəvətindən sonra) Həzrət Əli ibn Musa ər-Rza (ə) Xorasana gəldi və burada Məmun onu ehtiramla qarşıladı. Çoxlu imam övladları Həzrət Rza (ə) ilə görüşmək üçün Hicazdan İrana gəldilər. O cümlədən Həzrət Məsumə (ə) də öz qohumlarından ibarət karvanla qardaşı ilə görüşmək üçün İrana gəldi. Ancaq Savə şəhərinə çatanda xanım xəstələndi. Yaxınlarından Qum barəsində soruşdu. Onlar dedilər ki, yaxındır. Əmin-amanlıq və müqəddəs şəhər olduğuna görə xanım sakit olmaq üçün Qumu seçdi. Qumda tanınmış şiiələrdən olan Səd Əşərinin oğlanları Həzrət Məsumənin (ə) Savəyə gəldiyini eşitdikdə onu qarşılayaraq izzət və ehtiramla Quma gətirdilər. O Həzrət (ə) Musa ibn Xəzrəc ibn Səd Əşərinin evinə gəldi.² 17 (ya 16) gündən sonra isə dünyasını dəyişdi.³ İndi Həzrət Məsumənin (ə) Qumdakı pak və İlahi ziyarətgahı, ölkənin və xaricdəki müxtəlif bölgələrdən gəlmiş Əhli-beyt (ə) aşiqlərinin ziyarət mərkəzidir. İmam Kazim (ə) buyurur: “Qum Ali Məhəmmədin (s) evi, Ali Məhəmməd (s) şiiələrinin sığınacağı və pənahgahıdır”.⁴

Bəzi rəvayətlərə əsasən, Harun ibn Musa ibn Cəfər (ə) öz qohumlarından Həzrət Məsumə (ə) də daxil olmaqla 22 nəfərlə İrana gəlir. Yolda Harun (ə) yemək yeyərkən Məmunun cəlladları hücum edərək onu şəhid etdilər, digər adamlarını isə yaralayaraq pərakəndə saldılar. Nəql olunur ki, Savədə Həzrət Məsumənin (ə) yeməyinə zəhər qatıb, o əziz və möhtərəm Xanımı (ə) zəhərlədilər. Xanım (ə) yatağa düşdü və

¹ Mustədrəku səfinətül-bihar, 8-ci cild, səh.257; İrşadə Mufidin tərcüməsi, 2-ci cild, səh.236.

² Bu ev indi də “Sittiyə” elmi mədrəsəsi adıyla Miri Qum adlı məhəllədədir.

³ Səfinətül-bihar, 2-ci cild, səh.376.

⁴ Həmin mənbə, səh.446.

çox çəkmədi ki, şəhid oldu. Məmun İmam Kazimin (ə) övladlarından altı, ya da yeddi nəfərini şəhid etdi. Çünki onlar qardaşları İmam Rzanın (ə) qanını almaq məqsədiylə Məmunun hakimiyyətinə etiraz etmişdilər . . . “¹

Müəllif isə belə deyir: “Bu nəzər, Həzrət Məsumənin (ə) 201-ci hicri qəməri ilində vəfat etdiyi qeyd olunmuş səhih nəzərlə uyğun gəlmir. Çünki Həzrət İmam Rza (ə) 203-cü hicri qəməri ilində şəhid olmuşdu”.

Həzrət Məsumənin (ə) (Əhli-beyt (ə) kəriməsi) məzarının ziyarəti barədə çoxlu rəvayətlər nəql olunub. O cümlədən, Həzrət Rza (ə) buyurub: “Hər kəs Həzrət Məsumənin (ə) məzarın ziyarət etsə, onun yeri behiştir”.²

Yenə də buyurub: “Mənim şialərimin hamısı Həzrət Məsumənin (ə) şəfaəti sayəsində behiştə daxil olacaqlar”.³

Diqqəti cəlb edən digər nöqtə budur ki, Həzrət Məsumənin (ə) ziyarətnaməsinin mətnini Həzrət Rza (ə) Səd Əşəriyə öyrədibdir.⁴

9-İmam Cavadın (ə) anası Xəyızran

İmam Cavadın (ə) anasının adı Xəyızran idi. Onu Reyhanə, Səbikə və Mirrisiyyə kimi adlarla da çağırardılar. Bu qadın öz dövrünün ən yaxşı qadınlarından idi. İslam Peyğəmbəri (s) bu şücaətli və fəzilətli qadının və övladı İmam Cavadın (ə) gələcəyi barəsində belə buyurmuşdu: “Atam fəda olsun Nəvbə əhlindən olan pak təbiətli, ən yaxşı kənizin oğluna!”⁵

Xəyızran Nəvbə əhlindən (Misirin yaxınlığında, Afrikadakı məntəqələrdən biri) Mariyə Qibtiiyyənin

¹ Əl-həyatus-siyasiyyətul-İmamir-Riza (ə), müəllif Cəfər Murtəza Amili, səh.428; Qiyame sadate ələvi, səh.161 və 168.

² Uyunu əxbarir-Riza (ə), 2-ci cild, səh.267; Səvabul-əmal, səh.98.

³ Mustədrəku səfinətul-bihar, 8-ci cild, səh.258.

⁴ Bihar, 102-ci cild, səh.266.

⁵ Rəyahinuş-şəriət, 3-cü cild, səh.22; Bihar, 50-ci cild, səh.7.

tayfasından idi. Mariyə Qibtiyyə Həbəşistanın padşahı Nəcaşinin İslam Peyğəmbərinə (s) hədiyyə etdiyi həmin mərifətli qadın idi. Peyğəmbərin (s) ondan İbrahim adlı övladı oldu, ancaq uşaq tezliklə dünyadan getdi.¹

İmam Kazimin (ə) şagirdlərindən biri Yezid ibn Suləyt Mədinə ilə Məkkə arasındakı yolda İmam Kazimlə (ə) görüşdü. Həzrətdən (ə) özündən sonrakı canişini barədə soruşdu. Həzrət (ə) bir az şərh verdikdən sonra buyurdu: “Məni bu il tutacaqlar. İmamət oğlum Əli (ibn Musa ər-Rza (ə)) ilədir”.

Sonra buyurdu: “Oğluma (Həzrət Rzaya) müjdə ver ki, tezliklə əmin, etimadlı və mübarək bir oğlan (yəni İmam Cavad (ə)) sahibi olacaq. O sənə mənimlə burada görüşməyini xəbər verəcək. O zaman ona xəbər ver ki, oğlanın (İmam Cavadın) anası, Rəsulullahın (s) oğlu İbrahimin anası, Rəsulullahın (s) həyat yoldaşı Mariya Qibtiyyənin tayfasından olan bir kənizdir. Əgər bacarsan mənim salamımı o kənizə (Xəyzurana) çatdır”.²

Beləliklə görürük ki, İmam Kazim (ə) Xəyzuranla görüşməzdən və o xanımın İmam Rza (ə) ilə evlənməsindən əvvəl Həzrət Peyğəmbər (s) salamını Cabir ibn Əbdullah vasitəsilə İmam Baqirə (ə) çatdırdığı kimi, öz salamını ona çatdırmağı buyurur.

İMAM RZANIN (Ə) XƏYZURANIN PAKLIĞI VƏ MƏDHİ BARƏSİNDƏ BUYURDUĞU SÖZLƏR

Bir gün İmam Rza (ə) öz əshabına buyurdu: “Mən elə bir övlad (İmam Cavad) sahibi olmuşam ki, dəryaları yaran Musa ibn İmrana oxşayır. Anası da paklıq və müqəddəslikdə İsa ibn Məryəmə (ə) oxşayır. Bu uşağın anası (yəni Xəyzuran) pak və pakizə yaradılmışdır”.³

¹ Bihar, 18-ci cild, səh.419 və 22-ci cild, səh.152.

² Üsuli kafî, 1-ci cild, səh.315.

³ Bihar, 50-ci cild, səh.15.

İmam Rzanın (ə) bacısı Həkimə söyləyir ki, İmam Cavadın (ə) təvəllüdü yaxınlaşanda, İmam Rza (ə) mənə buyurdu: “Həkimlə (mama ilə) birlikdə Xəyzuranın otağına get”.

Sonra İmam Rza (ə) o otağın işığını yandıraraq oradan çıxdı və qapını bağladı. Xəyzuranda doğum ağrısı başlananda çırağ söndü. Çırağ söndüyünə görə narahat olduq. Lakin Həzrət Cavad (ə) dünyaya gələndə həmin otaq onun vücudunun nuru ilə işıqlandı. Bu zaman İmam Rza (ə) qapını açaraq otağa daxil oldu. Uşağı götürüb beşiyinə qoydu və mənə buyurdu: “Ey Həkimə! Beşiyin yanında qal”.

Üçüncü gün gördüm ki, İmam Cavad (ə) gözlərini səmaya dikib. Sonra sağ və sol tərəfə baxdı və dedi: “Əşhədu əla ilahə illəllah

Və ənnə Məhəmmədən Rəsulullah”.

Həkimə deyir ki, mən qorxdum və dəhşətə gəldim. Bu halda Həzrət İmam Rzanın (ə) hüzuruna getdim və ərz etdim: “Bu uşaqdan elə sözlər eşitdim ki, təəccübləndim”.

İmam Rza (ə) buyurdu: “Nə eşitdin?”

Ərz etdim: “O Allahın birliyinə və Məhəmmədin (s) risalətinə şəhadət verdi”.

İmam Rza (ə) buyurdu: “Bu uşağın həyatında təəccüblü işlər sən gördüyündən də çoxdur”.¹

10-İmam Hadinin (ə) anası Həzrət Səmanə

Həzrət Səmanə (ə) Məğrib əhlindən idi. Allahın əli ilə Mədinəyə gəlib çıxdı və İmam Cavadın (ə) həyat yoldaşı oldu. Bu mərifətli qadın mənəvi fəzilətlər və kamal yolunda o qədər üstün idi ki, onu Seyyidə və Ümmül-Fəzl (fəzilətlər anası) adlandırırdılar. Həzrət Səmanə (ə) öz dövründə zöhd və pəhrizkarlıqda misilsiz idi. İlin çox günlərini müstəhəb oruc tutardı.

¹ Bihar, 50-ci cild, səh.10.

Səmanə Məğrib karvanıyla Mədinəyə gəldi. Orada Məhəmməd ibn Fərəcin vasitəsi ilə İmam Cavadın (ə) evinə gələrək O Həzrətin (ə) həyat yoldaşı oldu. İmam Cavad (ə) onun şəninə belə buyurub: “Onun adı Səmanədir. O mənə həqiqətən tanıyır. O, behişt qadınlarındanır. Tüğyankar şeytan ona yaxın gəlmir. İnadkar zalımların hiyləsi ondan uzaqdır. Heç vaxt yatmayan Tanrının lütf və mərhəməti altındadır”.

Böyük alim Seyyid Mürtəza “Uyunul-mucizat” kitabında Həzrət Səmanənin şənindən yazır: “O, Allaha ibadətdə təvazökarlıq və acizliyin son həddində olardı və Allahla çox sıx bağlılığı vardı”.¹

*İman nuru cilvələnilir bu canda,
Mustafa qanunu yaşayır onda.
Çöhrəsi günəşdir şərəf şəfəqli,
Qəlbi vaqif, Ümmül-kitab hədəfli.
İmamət taciyla başı ucalmış,
Önündə mələklər diz üstə qalmış.*

11-İmam Həsən Əsgərinin (ə) anası Həzrət Süsən

Həzrət Süsən (ə) adlı-sanlı tayfada doğulmuş, çox möhtərəm və savadlı bir xanım idi. Allahın əli ilə Mədinəyə gələrək İmam Hadinin (ə) həyat yoldaşı olmaq şərəfinə nail oldu. O, Süsən,² Səlil və Hudeys³ kimi müxtəlif adlarla tanınırdı. Onu İmam Hadinin (ə) yanına gətirəndə və İmam Hadinin (ə) həyat yoldaşı olanda, Həzrət (ə) onun şənində belə buyurdu: “Səlil hər bir pislikdən, nöqsandan, çirkin xüsusiyyətlərdən və napaklıqdan uzaqdır”.⁴

¹ Rəyahinuş-şəriət, 3-cü cild, səh.23; Muntəxəbut-təvarix, səh.789.

² Kəşful-gəmmə, 3-cü cild, səh.271; Əyanuş-şiə, 2-ci cild, səh.40.

³ Bihar, 50-ci cild, səh.236.

⁴ İsbatul-vəsiyyə, Rəyahinuş-şəriətə uyğun nəql olunubdur, 3-cü cild, səh.24.

Onu kiçik qeyb dövründə “Cəddə” (Qaim İmamın nənəsi) çağırırdılar. Bir gün İmam Həsən Əsgəri (ə) anası Süsənə (ə) buyurdu: “260-cı ildə mənə müsibət üz verəcək. Həmin ildə mənim dünyadan getməyim ehtimal olunur”.

Həzrət Süsən (ə) narahat oldu və ağladı. İmam Həsən Əsgəri (ə) anasına dedi: “Narahat olma! Şübhəsiz İlahi təqdir baş verməlidir”.

İmam Həsən Əsgəri (ə) dövrü diktatorun əmri ilə (İraqda) Samirra şəhərinə sürgün olunmuşdu. 260-cı ildə Həzrət Süsən (ə) həcc əməllərini yerinə yetirmək üçün Mədinədən Məkkəyə getdi. Mədinəyə qayıdanda hər gün İraqdan gələn xəbərlərlə maraqlanırdı. Ona oğlu İmam Həsən Əsgərinin (ə) Samirrada dünyadan getməsi xəbərini çatdırdılar. Samirraya gələndə Cəfər Kəzzabın (İmam Hədinin oğlu, İmam Həsən Əsgərinin qardaşı) yalandan İmam Həsən Əsgərinin (ə) irsinə iddia etdiyini gördü. Ona etiraz edərək buyurdu: “İmam Həsənin (ə) vəsisi mənəm”.

Sonra Həzrət Süsən (ə) həmin dövrün qazisi Əbu Şəvaribin yanında oğlu İmam Həsən (ə) tərəfindən özünün vəsi olmasını isbat etdi.¹ Böyük alim Şeyx Səduq nəql edir ki, İmam Zaman Həzrət Məhdi (ə) zahir oldu və öz cəddəsinin (nənəsinin) haqqını Cəfər Kəzzabın müqabilində müdafiə etdi. Cəfər mat-məttəl qaldı. Daha sonra yazır: “İmam Həsən Əsgərinin (ə) anası (Həzrət Süsən) vəsiyyəət etdi ki, dünyadan gedəndə məni ərim İmam Hədinin (ə) və oğlum İmam Həsən Əsgərinin (ə) qəbrinin yanında (Samirra şəhərində) torpağa tapşırırsınız”.

Xanım dünyadan getdikdən sonra, onu orada dəfn etmək istəyəndə, Cəfər Kəzzab mane olaraq dedi: “Bu mənim evimdir. Heç kəsin burada dəfn olunmağa icazəsi yoxdur”.

Bu zaman Həzrət İmam-Zaman (ə) zahir oldu və Cəfərə dedi: “Ey Cəfər! Bu sənin evindir, yoxsa mənim?”

¹ İsbatul-vəsiyyəət, Rəyahinuş-şəriətə uyğun nəql olunub, 3-cü cild, səh.25.

Beləliklə, İmam Zaman (ə) öz nənəsi Süsənin (ə) haqqını müdafiə etdi və sonra qeybə çəkildi.¹

HƏZRƏT SÜSƏNİN (Ə) İMAM-ZAMANLA (Ə) CAMAAT ARASINDAKI VASİTƏÇİLİYİ

Həzrət Süsənin (ə) yüksək məqamını bəyan edən faktlardan biri də budur ki, İmam Həsən Əsgəri (ə) şəhid olanda İmam Zamanın (ə) bibisi, İmam Cavadın (ə) qızı Həkimə xanımdan (ə) soruşdular ki, “şiiələr kimə pənah aparsınlar və kimə müraciət etsinlər?”

O, cavabında dedi: “Cəddəyə (yəni Həzrət Süsənə), İmam Həsən Əsgərinin (ə) anasına müraciət etsinlər”.

Şeyx Səduq bu mətləbi nəql etdikdən sonra yazır: “Bu cümlə onun (Süsənin) şərəfətinin, kamal və məqamının əzəmətini sonsuz həddə bəyan edir. Bu qadın o ümmətlə İmam Məhdi (ə.f.) arasında vasitə olmaq, vəsilik və imamət sirlərini daşımaq ləyaqətini qazanmışdı”.²

12-İmam Zamanın (ə) anası Həzrət Nərgiz (ə)

Qədim döyüşlərdə, adət üzrə bir kəndi, ya şəhəri fəth etsəydilər, düşmən qoşununun kişi və qadınlarını əsir edərək bazarlarda qul kimi satardılar. İmam Zamanın (ə) anası çox iffətli, pak və möhtərəm bir qadın idi. Həzrət Nərgiz şərq Rumdan (indiki Türkiyə ərazisindən) döyüş əsirləri arasında İraqa gətirilmiş qızlardan idi. İmam Hadi (ə) onu alaraq oğlu İmam Həsən Əsgəri (ə) (on birinci İmam və Həzrət İmam Zamanın (ə) atası) ilə ailə qurmaq üçün seçdi. Bu evlənmə nəticəsində nurani bir övlad, yəni Həzrət İmam Zaman (ə) 255-ci hicri ili, şaban ayının 15-də Samirra şəhərində dünyaya

¹ İkmaluddin, Səduq, Rəyahinuş-şəriətə uyğun nəql olunub, 3-cü cild, səh.24 və 25; Bütün İmamların (ə) analarının məzarları Mədinədə yerləşir, lakin Həzrət Süsənin qəbri Samirra şəhərində İmam Həsən Əsgərinin (ə) qəbri kənarındadır.

² Həmin mənbə.

gəldi. İndi isə dünya həmin şəxsin vücuduna bağlıdır və o qeyb pərdəsi arxasındadır. Bir gün gələcək, dünya onun rəhbərliyi və nəzarəti altında ədalət, məhəbbət və səfa-səmimiyyətlə dolacaqdır. İndi isə diqqət yetirin, İmam Zamanın (ə) anası Nərgiz Xatun (ə) ¹ kimdir və İmam Həsən Əsgərinin (ə) evinə necə gəlib çıxdı?

NƏRGİZ - (Ə) İSANIN (Ə) VƏSİSİ ŞƏMUNUN NƏVƏSİ

İmam Zamanın (ə) anasının adı “Məleykə” (Məlika) idi. O, ata tərəfindən şərq Rum imperatorunun oğlu Yəşuanın qızı, ana tərəfindən isə Şəmunun nəvəsidir. Şəmun Həzrət İsanın (ə) yaxın sirdaşlarından və onun vəsisiydi. Məleykə sarayda, imperator ailəsində yaşamasına baxmayaraq, çox iffətli və pak bir qız idi. Elə bil ki, heç bu ailədə yaşamırdı. O, anasına və öz anası tərəfə oxşamış, Şəmun kimi yaşamış və İsa ibn Məryəm kimi səfa-səmimiyyətli, mənəviyyətli olub xüsusi bir paklığa malik idi. Buna görə də o, dünyapərəst imperator ailəsi ilə qaynayıb qarışmaq istəmirdi. Əksinə, çox istəyirdi ki, pak və allahpərəst bir ailədə yaşasın. Allah ona kömək etdi və o, möcüzəli bir şəkildə hədəf və istəyinə çatdı.

HƏZRƏT NƏRGİZİN (Ə) ELÇİLİYİ VƏ NİKAH MƏCLİSİ

Məleykə evlənmək yaşına çatanda babası Rum imperatoru onu qardaşı oğlu ilə evləndirmək istədi. Heç kəs imperatorun fərmanına itaətsizlik edə bilmədiyini üçün imperator özü qardaşı oğlu tərəfindən Məleykəyə elçilik etdi və sonra çox əzəmətli bir nikah məclisi qurdu. O məclisdə üç yüz nəfər seçilmiş ruhani, xaçpərəst keşişi, yeddi yüz nəfər ordu komandiri, zabitlər, dörd min nəfər əşraf, etimadlı və varlı adamlardan iştirak edirdi.

Məclis imperatorun əzəmətli sarayında təşkil olundu. Sarayın xüsusi yerində əqiq, yaqut, qızıl, gümüş və müxtəlif

¹ Həzrət Nərgizin (ə) əsil adı Məlika idi. Sonralar Nərgiz və Siqəl də adlandırılmışdır.

ləl-cəvahirlərlə bəzədilmiş böyük bir taxt qoydular. İmperatorun qardaşı oğlu o taxtın üstündə oturdu. Nikah mərasimi tədarükü görüldü. Qapıçı və xidmətçilərin hər biri xüsusi xidmət paltarlarıyla öz yerlərində durdular. Sarayın ətrafındakı qırx çıraq və digər çilçıraqlar məclisə xüsusi gözəllik verirdi. Zəng çalındı. Tanınmış məsihi ruhaniləri əllərində müqəddəs İncili açıb bir neçə ayə oxumaq istəyəndə zəlzələ baş verdi. Saray titrədi. Hər kəs taxtın üstündə oturmuşdusa, yerə yığıldı. İmperatorun özü və qardaşı oğlu da taxtdan yerə yığıldılar. Orada olanları qorxu və titrətmə bürüdü. Böyük keşişlərdən biri imperatorun hüzuruna gəldi və ərz etdi: “Bu təəccüblü hadisə Allahın qəzəb və bəlasının nişanəsi, mərasimin sona yetməsinin əlamətidir. Bizi mürəxxəs etsəydiniz gedərdik”.

İmperator məclisin xətm olmasını elan etdi və hamı dağıldı. Sonra əmr etdi ki, yerə düşmüş çıraq, qəndili, taxtı və digər əşyaların hamısını öz yerinə qoysunlar.

İmperator bu dəfə qərara gəldi ki, Məleykəni digər qardaşı oğlu ilə evləndirsin və öz-özünə dedi: “Bu zəlzələ hadisəsi onun üçün idi ki, Məleykə birinci qardaşı oğlu ilə deyil, ikinci qardaşı oğlu ilə evlənsin”.

Sarayı məclis keçirmək üçün ötən dəfəki kimi bəzədilər. Qapıçılar və xidmətçilər özlərinə məxsus yerdə durdular. Taxtı da öz yerinə qoydular. Möhtərəm məsihi ruhaniləri xüsusi paltarlarda əllərində şamdanlar taxtın kənarında durdular. İkinci qardaşı oğlu da özünə məxsus taxtda oturdu. Nikah mərasimi başladı. Keşişlər nikahı oxumaq istəyəndə yenə də zəlzələ baş verdi. Bütün məclisdəkilər pərişan oldular, rəngləri qaçdı və məclis bir-birinə dəydi, taxtlar çevrildi. İmperator və ikinci qardaşı oğlu da taxtdan yerə yığıldılar. Hamı dəhşətli halda sarayı tərk edərək öz evinə getdi. İmperator qəm-qüssə və fikir içində qərq oldu. Bir an da olsun belə bu iki təəccüblü hadisəni unutmurdu.

NƏRGİZİN (Ə) MARAQLI YUXUSU

Məleykə pak təbiətli bir qız olduğu üçün o cür adamlarla evlənməyə razı deyildi. Onun arzusu allahpərəstlik, mənəviyyat və səfa-səmimiyyətlə dolu olan evə getmək idi. Amma baş vermiş bu iki hadisə, onu da fikir içində qərq etdi. O öz-özünə deyirdi: «Mənim axırım necə olacaq? Axırda hara gedəcəm? Pərvərdigara mənə kömək ol və mənə nicat ver».

O daim fikirli və qəmgin olardı. Bir gecə onu yuxu apardı. Yuxu aləmində gördü ki, cəddi Şəmun Həzrət Məsihlə (ə) və Həzrət Məsihin (ə) ən yaxın sirdaşlarıyla birgə saraya daxil oldular. Birdən imperatorun taxtının yerində əzəmətli bir minbər qoyuldu. Sonra gördü ki, on iki nəfər çox xoş simalı, nurani və gözəl kişi saraya daxil oldular. Yuxu aləmində Məleykəyə deyildi: “Saraya daxil olan bu adamlar İslam Peyğəmbəri (s), İmam Əli (ə), İmam Həsən (ə), İmam Hüseyin (ə), İmam Səccad (ə), İmam Baqir (ə), İmam Sadiq (ə), İmam Kazim (ə), İmam Rza (ə), İmam Cavad (ə), İmam Hadi (ə) və İmam Həsən Əsgəridir (ə)”.

Birdən müşahidə etdi ki, İslam Peyğəmbəri (s) üzünü Həzrət Məsihə (ə) çevirərək dedi: “Biz bura Məleykəni Şəmundan oğlum Həsən Əsgəriyə (ə) almaq üçün gəlmişik”.

Həzrət Məsih (ə) Şəmunu dedi: “Bəh-bəh! Səadət sənə üz gətirib. Özünü Məhəmmədin (s) ailəsi ilə qohum et”.

Şəmun bu təklifdən çox sevindi. Sonra Həzrət Məhəmməd (s) minbərə qalxdı, nikah xütbəsini oxudu və Məleykə ilə İmam Həsən Əsgərinin (ə) kəbinlərini kəsdi. Sonra Həzrət Məsih (ə), Şəmun və Həzrət Məsihin (ə) yaxın sirdaşları bu nikaha şəhadət verdilər (şahid olduqlarını bildirdilər).

YUXU ALƏMİNDƏ İSLAMI QƏBUL ETMƏSİ

Məleykə deyir: “Yuxudan oyandım. Ancaq mənə təhlükə yaranmaması üçün yuxumu heç kimə, hətta cəddim (babam) Rum imperatoruna belə demədim. Lakin gecə-gündüz bu maraqlı yuxu barəsində fikirləşirdim və öz-özümə deyirdim:

“Mən buradayam. İmam Həsən Əsgəri (ə) isə buradan çox uzaq bir şəhərdədir. Onun evinə necə gedib çıxıb bilərəm? İmam Həsən Əsgərinin (ə) məhəbbəti tamam qəlbimi bürümüşdü. Yalnız onun barəsində fikirləşirdim. Axırda xəstələnib yatağa düşdüm. Bütün Rum həkimlərini mənim başımın üstünə gətirdilər. Ancaq onların müalicəsi nəticəsiz qaldı. Çünki mənim xəstəliyim cismi xəstəlik deyildi ki, onların müalicəsi ilə sağalsın. Bir gün atam məndən naümid olub dedi: “Sənin bir arzun varmı ki, onu yerinə yetirirəm?”

Ona dedim: Arzum budur ki, döyüşdə əsir düşmüş müsəlman dustaqlara çətinlik yaratmayasınız, onlara işgəncə verməyəsınız. Bəlkə bu yaxşı işə görə Allah mənim halımı yaxşılaşdır, sağlamlığımı mənə qaytara, Həzrət Məsih (ə) və anası Məryəm (ə) bu yaxşı işə görə mənə lütf və mərhəmət edələr.

Atam mənim istəyimi yerinə yetirdi. Müsəlman dustaqlarının bir hissəsini azad etdi. Bəzilərinin də cəzasını və işgəncələrini bağışladı. Mən çox sevindim. O gündən sonra mənim halım günbə-gün yaxşılaşırdı. Bu səbəb oldu ki, atam müsəlman dustaqlarından çoxunun ürəyini ələ almağa, bağışlamağa və onları razı salmağı əmr etdi. Bu hadisədən on dörd gecə ötdü. Bir gecə yatdım və yuxuda gördüm ki, dünya və axirətin əziz və möhtərəm xanımı Fatimeyi-Zəhra (ə), Həzrət Məryəm (ə) və bir neçə digər qadınla mənim yanıma gəldilər. Həzrət Məryəm (ə) mənə dedi ki, bu xanım sənin ərinin anasıdır. İxtiyarsız həyat yoldaşım İmam Həsən Əsgərinin (ə) xatırladım. Ürəyim üzüldü və Fatimeyi-Zəhraya (ə) ərz etdim ki, İmam Həsən Əsgəridən (ə) gileyliyəm. Mənə baş çəkmir. Daha ağlamaq mənə aman vermədi, zarzar ağladım. Həzrət Fatimə (ə) buyurdu: “Nə qədər ki, sən xaçpərəstsən, oğlum sənin soracağına gəlməyəcək. Əgər Allah və Həzrət Məsihin (ə) səndən razı qalmasını istəyirsənsə, İslam dinini qəbul et, gözlərin İmam Həsən Əsgərinin (ə) camalını görməklə aydınlaşsın”.

Mən dedim: “Ey möhtərəm xanım! Bütün vücudumla İslamı qəbul etməyə hazırım”.

Həzrət (ə) buyurdu: “De, əshədu ənla ilahə illəllahu və əshədu ənnə Məhəmmədən (s) rəsulullah”.

Mən dedim: “Allahın birliyinə və Həzrət Məhəmmədin (s) peyğəmbərliyinə şəhadət verirəm”.

Bu zaman Fatimeyi-Zəhra (ə) məni məhəbbətlə dolu bağına basıb nəvaziş etdi və buyurdu: “Sevin! Sənə müjdə verirəm ki, bundan sonra İmam Həsən Əsgəri (ə) görüşünə gələcək və sən onun ziyarətinə müvəffəq olacaqsan!”

Yuxudan oyandım. Çox sevinirdim. Daim Allahın birliyinə və Məhəmmədin (s) peyğəmbərliyinə şəhadəti dilimə gətirirdim. İmam Həsən Əsgərinin (ə) intizarında idim. Hər gecə həmin fikir və düşüncəylə yatırdım. Bir gecə yuxuda gördüm ki, İmam Həsən Əsgəri (ə) görüşümə gəldi. Onunla görüşdən çox sevindim. Gileyləndim ki, niyə mənim görüşümə gəlmirdin? Mənim qəlbim sənə məhəbbətində qərq olmuşdu.

O buyurdu: “Ayrılığa səbəb bu idi ki, sən İslam dinində deyildin. Bundan sonra Allah səni zahirdə mənim həyat yoldaşım edənə kimi görüşünə gələcəm”. Yuxudan oyandım. Hər gecə o böyük insanı yuxuda görürdüm. Bundan sonra halım yaxşılığa doğru gedirdi. Allahın mərhəməti ilə öz sağlamlığımı yenidən əldə etdim.

RUMLULARLA MÜSƏLMANLARIN DÖYÜŞÜ

Məleykə arzu edirdi ki, bir gün Rum imperatoru ailəsindən uzaqlaşsın, bu ailənin dünyapərəstlik mühitindən nicat tapsın və İmam Həsən Əsgərinin (ə) evində xidmət və iftixar səadətinə nail olsun. Bu zaman rumlularla müsəlmanlar arasında uzunmüddətli müharibə davam edirdi. Bu müharibələrdə bəzən müsəlmanlar qalib gəlirdilər, bəzən də rumlular. Təbiidir ki, müharibədə insanlar əsir alınır, əsarətə düşürdülər. Bu uzun müddətli döyüşlərdə bəzən müsəlmanlar

rumlulara əsir düşər, bəzən də əksinə, rumlular müsəlmanlara əsir olardılar. O zaman adət-ənənə belə idi ki, əsirləri kənz və qul kimi satar, ya da öz əsirləri ilə dəyişərdilər. Səfərlərin birində, Məleykə bir neçə qadınla imperatorla birlikdə olan zaman İslam ordusuyla rastlaşdılar. Rumlularla İslam ordusu arasında toqquşma baş verdi. Bu savaşa müsəlmanlar qalib gəldilər. Qadınların bir hissəsi, o cümlədən Məleykə müsəlmanlara əsir oldular. Əsirləri gəmilərlə Dəclə çayı ilə satmaq üçün Bağdada gətirildilər. Alverçilərdən biri, Əmr ibn Yəzid adlı tanınmış qul alverçisi idi.

İMAM HADİNİN (Ə) TƏYİN ETDİYİ NÜMAYƏNDƏ

Bir gün İmam Həsən Əsəğərinin (ə) əziz və möhtərəm atası İmam Hadi (ə) Samirra şəhərində təcrübəli qul alverçisi olan dostu Buşr ibn Süleymanla görüşərək ona altında öz imzası olan rum dilində yazılmış bir məktub verdi. Həmçinin ayrıca bir pul kisəsi də verərək buyurdu: “İstəyirəm Bağdada gedib bu pul kisəsi ilə bir kənizi alıb bura gətirəsən”.

Buşr ibn Süleyman dedi: “Çox yaxşı. Hər nə əmr etsəniz itaət edərəm”.

İmam Hadi (ə) buyurdu: “İndi isə eşit, sənə izah edim kənizi necə alacaqsan. Filan gün buradan Bağdada tərəf hərəkət edərsən. Çalış ki, filan gün dan yeri sökülməmişdən qabaq Bağdadın tanınmış çay körpüsünün yanına yetişəsən. Ora çatanda görəcəksən ki, bir neçə gəmi öz yükünü boşaltmaq üçün çayın kənarına gəlirlər. Bu arada əsir düşmüş qadınların gəmidən düşürülüb, kənz kimi satışa qoyulduğunu görəcəksən. Müştərilər gəlib kənizləri alıb özləri ilə aparacaqlar. Diqqət et. Görəcəksən ki, gəmilərdən birində Əmr ibn Yezid bir qızı satır. Qul alverçiləri kənizləri alıcılara göstərəcəklər. Amma o qız özünü göstərməyə icazə verməyəcək. Öz hicab və iffətini qoruyacaq. O, iki ipək paltar geyinmiş olacaq və çiyində dəridən qiymətli bir paltarı vardır. Qul alanlar onu görüb almaq üçün israr edərlər. O

narahat olub rumca deyər: “Amandır, hicabım əldən getməsin!”

Alicılardan biri deyər: “Mən bu kənizi üç yüz dinara alıram”.

Qız ona cavab verər: “Süleymanın mülkü qədərincə var-dövlətin olsa, sənin kənizin olmağa razı deyiləm”.

Əmr ibn Yezid o qıza deyər: “Çarə yoxdur, gərək səni satam”.

O deyər: “Tələsmə! Mən istədiyim müştəri tapılacaq. Gərək müamilə iki tərəfin razılığı ilə olsun”.

Bu zaman Əmr ibn Yezidin yanına get. De ki, bu qadın üçün rum dilində yazılmış bir məktub var. Bu məktubu o qadına ver oxusun. Əgər razı olsa, onu nişanə və əlamətləri bu məktubda yazılmış şəxs üçün alacam. Məktubu ona verəndə o, razı olacaq. Bu zaman onu al və buraya gətir”.

Məleykə bir neçə qadınla birlikdə əsir olanda, onu heç kəsin tanımaması üçün özünü Nərgiz adlandırdı (onun ərəbcə tələffüzü Nərcisdir).

Buşr ibn Süleyman İmam Hadinin (ə) tapşırığı əsasında müəyyən olunmuş gün Bağdada gələrək səhər tezdən çaydakı körpünün yanına getdi. O, burada gəmilərin körpüyə çatdığını və kənizlərin satışa qoyulduğunu gördü. Bu zaman İmam Hadinin (ə) buyurduğu xüsusiyyətlərə malik olan kənizi gördü. Müştərilər onu almaqda israr etsələr də o, onların kənizi olmağa meylli deyildi. Buşr qabağa gəldi və satıcının icazəsi ilə İmam Hadinin (ə) məktubunu Nərgizə verdi. Nərgiz o məktubu oxuyanda ixtiyarsız əhvalı dəyişdi və gözləri yaşardı. Sevincindən qəhər boğazını tutduğu halda sahibi Əmr ibn Yezidə dedi: “Məni bu məktubun sahibinə sat”.

O israr və təkidlə hökmən məktub sahibinə satılmasını tələb etdi. Əmr ibn Yezid dedi: “Çox yaxşı. Mane yoxdur”.

Sonra qiymət barəsində Buşr ibn Süleymanla söhbət etdi. O, İmam Hadinin (ə) göndərdiyi kisədəki həmin miqdar pulla razılaşdı. Buşr deyir: “Pul kisəsini verib kənizi aldım və

onunla birlikdə oradan çıxıb yola düşdük. O tez-tez məktubu çıxardıb öpür və gözlərinə sürtürdü. Mən təəccüblənib dedim: “Sən ki, məktub sahibini tanımırsan, niyə məktubu bu qədər öpürsən?”

O dedi: “Sənin mərifət və aqahlığın azdır. Əgər Peyğəmbəri (s) və onun canişinlərini tanısaydın, belə deməzdin?”

Sonra öz əhvalatını əvvəldən axıra kimi mənə üçün danışdı. Mən Həzrət Nərgizin (ə) ali və uca düşüncəli, mənəvi şəxsiyyətini və paklığını anladım. Bundan sonra ona çox ehtiram etdim. Samirraya çatdıq. Onu İmam Hədinin (ə) hüzuruna apardım. İmam Hadi (ə) ona “xoş gəldin” dedi və əhvalını soruşdu. Sonra bacısı Həkimə Xatuna xəbər verdi və ona buyurdu: “Bu, intizarında olduğun o möhtərəm qadındır”.

Həkimə onu bağrına basdı, xoş gəldin və təbrik dedi. İmam Hadi (ə) ona buyurdu: “İslamın izzətini, xristianlığın zillətini necə gördün?”

O ərz etdi: “Sizin məndən daha yaxşı bildiyiniz şeyi mən necə deyə bilərəm”.

Sonra İmam Hadi (ə) bacısı Həkiməyə buyurdu: “Onu evə apar və İslam dininin hökmlərini öyrət. O, oğlum Həsənin həyat yoldaşı və Ali Məhəmmədin (s) Məhdisinin (ə) anası olacaq”.

İMAM HADİNİN (Ə) NƏRGİZƏ (Ə) MÜJDƏSİ

İmam Hadi (ə) üzünü Nərgizə tutaraq dedi: “Müjdə olsun sənə, dünya zülmə qər q olduqdan sonra onu başdan-başa ədalət dolu hökumət nuru ilə dolduracaq bir övladla!”

Bəli, belə pak və ağıllı bir qız, şahların çirkin həyat tərzi ilə dolu sarayından xilas olaraq, anasının cəddi (ulu babası) Şəmunun yolunu getdi və həmin müqəddəs əqidə və hədəfi davam etdirdi. Allah da ona bu işdə yardım etdi. Sonra o, İmam Həsən Əsgərinin (ə) həyat yoldaşı və Həzrət İmam Zamanın (ə) anası olmaq ləyaqət və iftixarına nail oldu. İmam

Hadinin (ə) bacısı onu Seyyidə (Xanım) kimi çağırardı. Bu xoş səadətli qadın hicri 261-ci ildə, bəzi rəvayətlərə əsasən İmam Həsən Əsgəridən (ə) qabaq dünyadan getdi. Onun qəbri Samirra şəhərində İmam Həsən Əsgərinin (ə) məzarının yanındadır.¹ Bu qadının istedad və ləyaqəti onun şəxsiyyətini elə bir məqama çatdırdı ki, bəşəriyyət aləminə nicat verən Ali Məhəmmədin (s) Qaimi (ə) onun təlim-tərbiyəsi ilə böyüdü.

BİR NEÇƏ GÖRKƏMLİ ŞƏXSİYYƏT VƏ ALİM QADINLARDAN XATİRƏ

İslam tarixi boyunca digər bir neçə görkəmli alim qadınlar da olmuş və onların hər biri öz dövründə parlayıb nur saçmışlar. Burada sizin nəzərinizi onlardan bir neçə nümunəsinə cəlb edirik.

ÜMMÜ XALİD

Ümmü Xalid Məbədiyyə yaxşı və mərifətli şiə qadınlarından idi. Bir zaman o, mədə xəstəliyi tapdı. Müalicə üçün təbibin yanına getdikdə, təbib ona bildirdi: “Bir az şərəblə qarut (buğda ya noxud) ununu bir neçə gün ye, yaxşılaşacaqsan”.

Bu qadın öz-özünə dedi: “Sağalmaq üçün şərəb içmək olar, yoxsa yox?”

Qərara gəldi ki, bu məsələni İmam Sadiqdən (ə) soruşsun. O, Həzrətin (ə) hüzuruna gəldi və əhvalatı Həzrətə (ə) ərz etdi. İmam Sadiq (ə) buyurdu: “Səni onu içməməyə nə məcbur edir?”

O dedi: “Mən sizə itaət etmək ipini öz boynuma salmışam” (Yəni qiyamət günü deyəcəm ki, Məhəmməd ibn Cəfər (ə) mənə əmr və nəhy edəndə, mən də onun əmrlərinə itaət etdim).

¹ Bihar, 51-ci cild, səh.6-dan səh.10-a qədər; Rəyahinuş-şəriət, 3-cü cild, səh.24-dən səh.32-yə qədər.

İmam Sadiq (ə) üzünü ona çevirdi və buyurdu: “Ondan hətta bir damcısını da dadma. Yox, and olsun Allaha! Sənə ondan bir damcı da olsun belə içməyə icazə verməyəcəm”.

Sonra üç dəfə buyurdu: “Ölüm boğaza çatanda (əliylə boğazına işarə etdi) peşiman olacaqsan, anladınmı?”¹

ŞƏHİDİ-ƏVVƏLİN HƏYAT YOLDAŞI ÜMMÜ ƏLİ

Şəhidi-Əvvəl (fiqh kitabı “Lümə”nin müəllifi) kimi tanınmış Şəmsuddinin (876-cı hicri qəməri ilində vəfat edib) həyat yoldaşı Ümmü Əli müctəhidə və pərhzkar qadınlardan idi. Şəhidi-Əvvəl onu tərifləyər və qadınlara, dini məsələləri öyrənmək üçün ona müraciət etmələrini tapşırırdı. Onun Rəziyuddin (Məhəmməd), Ziyauddin (Əli) və Cəmaluddin (Həsən) kimi müctəhid oğlanları bu qadının təlim-tərbiyəsi ilə boya-başa çatmışdılar. Onun Fatimə (Ümmül-Həsən) adlı bir qızı da var idi. O da ata-anasının yolunu getmiş, elm və təqvarda, ictimad və pərhzkarlığın sərhəddinə kimi çatmışdı. Şəhidi-Əvvəl göstərişilə qadınlar din elmlərini ondan öyrənərdilər. O, Şəhidi-Əvvəl tapşırığı ilə öhdəsinə qoyulmuş şagirdləri yetişdirməkdə elə bir həddə çatdı ki, onu “Sittul-Məşayix” (hədis ustadlarının Xanımı) çağırırdılar.²

MİRZƏ KUÇİK XANIN HƏYAT YOLDAŞI

Qəhrəman, vəfalı və düşüncəli qadınlardan biri də (ingilis istismarçıları ilə mübarizə aparmış meşə sərdarı) Mirzə Kuçik Xanın həyat yoldaşı idi. Bu xanım ərinin həyatının ən çətin anlarında onunla idi və onunla birlikdə çiyin-çiyinə mübarizə aparırdı. Mirzə ona dedi: “Sən həyatımda mənim üçün elə bir qadınsan ki, ən çətin şəraitdə dağ kimi müqavimətli olmusan və eyni halda mənə olan məhəbbətin bir zərrə də azalmayıb. Həyatda yoldaş və həyatımın, ömrümün şəriki olmağın mənası

¹ Vəsailuş-şiə, 17-ci cild, səh.257.

² Səfinətul-bihar, 1-ci cild, səh.722.

budur. Sənə minnətdaram! Uca Allahdan sənin üçün ən böyük mükafatı arzu edirəm”.

Bu sözü dedi, həyat yoldaşı ilə xudafizləşdi və daha qayıtmayıb şəhid oldu.¹

PƏRVİN ETİSAMİ

Alim və nümunəvi qadınlardan biri də şer divanının müəllifi, şairə qadın Pərvin Etisamidir. O, 1285-ci hicri şəmsi ilində Təbrizdə anadan olub. Hələ ömrünün 35-ci baharını yaşamamış hicri şəmsi 1320-ci il fərvərdin ayının 16-sı, şənbə gecəsi dünyasını dəyişib. Bu qadın çox dərin mənalı şerlərdən ibarət olan divanını özündən yadigar qoyub. Onun məzarı müqəddəs Qum şəhərində Həzrət Xanım Məsumənin (ə) hərəminin böyük səhnində (Astanə meydanı tərəfdən hərəmə daxil olanda, sağ tərəfdəki ikinci otaqda) yerləşir. O xanımın şerlərindən bir neçə sətri sizə təqdim edirik.

*Bil ki, İran qadının nadanlıq etmişdir əsir,
Həm ərə, həm arvada elmin nuru bir rütbedir.
Həmçinin buyurub:
Qadınla kişinin vəzifəsi nə?
Dənizçi gəmini aparır önə.
Gəmi möhkəmdirsə, dənizçi aqıl
Tufandan qorxu yox, əldədir sahil.*

BÖYÜK MƏQAM SAHİBİ VƏ MÜCTƏHİDƏ QADIN XANIM İSFƏHANI

¹ Sərdare cəngəl, 384.

Haqqında qeyd etdiyimiz qadınlardan biri də möhtərəm alim, filosof, müctəhid, zamanədə nadir və müasir qadın kimi tanınmış Xanım İsfəhani Nüsrət Əmindir. O, 1274-cü hicri şəmsi ilində İsfahanda anadan olub. Atası mərhum Hacı Seyyid Məhəmməd Əli Əminut-Tuccar idi. Onun anası da abidə və pak bir qadın, üç oğlundan sonra həmin bu qızı vardı. O, on beş yaşında İsfahanın tanınmış və mötəbər tacirlərindən olan öz əmisi oğlu Hacı Muinut-Tuccarla evlənib. O uşaqlıq dövrlərindən istedad sahibi və İslam elmlərini öyrənməyə çox meyilli idi. Onun ustadlarından biri mərhum Ayətullah Hacı Mir Seyyid Əli Nəcəfabadidir. O deyir: “Bir gün eşitdim ki, Xanım İsfəhaninin uşağı dünyadan gedib. Öz-özümə dedim, yəqin Xanım İsfəhani dərəsi tətıl edəcək. Ancaq iki gündən sonra xəbər göndərdi ki, mənzilinə gedib tədris edəm”.

Bu qadın İslam elmlərindən fiqh, üsul, fəlsəfə və irfanda ictimadın ali dərəcəsinə nail oldu. Böyük alimlərin ona verdiyi icazələr buna aydınlıq gətirir.¹

XANIM İSFƏHANİNİN ƏSƏRLƏRİ

O, bir çox kitabların müəllifidir. Onun çap olunmuş əsərləri bunlardır:

1. Məxzənul-ləali (İmam Əlinin (ə) şərinə yazılıb).
2. Seyru-süluk dər rəveşə Ənbiya (ə).
3. Məad ya axərin seyre bəşər.
4. Əxlaq və rahe səadətə bəşər.
5. Rəveşə xəşbəxti.
6. Təfsire Quran be name “Məxzənul-irfan” dər 15 cild.
7. Nəfəhatur-rəhmaniyyə.
8. Camiuş-şətat.
9. Ərbəinul-Haşimiyyə (bu kitab ərəbcə yazılıb və Xanım İsfəhaninin şagirdlərindən biri “Ələviyyə Humayuni” onu

¹ Bu icazələrdən bir hissəsi tərcümə olunmuş “Ərbəinul-Haşimiyyə” kitabının müqəddiməsində gəlibdir. (Bu kitabı mütaliə etmək Xanım İsfəhaninin uca elmi məqamından agah olmaq üçün kifayətdir).

tərcümə və çap edib yaymışdır. Bu, Xanım İsfəhaninin ilk əsərlərindəndir).

Xanım Əmin İsfəhaninin təsis etdiyi “Əmin” qızlar məktəbi və dini dərslər tədris olunan “Fatimə (ə) məktəbi” mədrəsəsi kimi digər işləri də vardı. O xanımın özü də bu mədrəsədə tədrislə məşğul olardı. O, Ələviyyə Humayuni (“Ərbəinul-Haşimiyyə” kitabının mütərcimi) və “Fatimə (ə) məktəbi”nin müdiri kimi şagirdlər yetişdirdi. Xanım İsfəhani 87 yaşında 1361-ci hicri şəmsi ilində İsfahan şəhərində dünya ilə vidalaşdı.¹

Beləliklə, nəticə alırıq ki, “Tövbə” surəsinin 31-ci ayəsində “Onlar kişilərlə bərabər fəsadla mübarizə və əmr be məruf, nəhy əz münkər meydanına gələr” buyurulduğu kimi, qadınlar müxtəlif sahələrdə ali dərəcədə elmi və siyasi tərəqqilərə nail ola bilər, ağır məsuliyyətli işləri öhdəsinə almaq ləyaqətini tapar və böyük şəxsiyyətli kişi və qadınlar yetişdirib cəmiyyətə təhvil verə bilərlər.

İMAM XOMEYNİNİN QADININ ŞƏNİNƏ BUYURDUĞU MÖHTƏŞƏM BƏYANATLAR

Qadın kimdir və tarix dünyada necə qadınların olduğunu şahididir. Biz də İslamın necə qadınlar yetişdirdiyini görmüşük.

İslam tərbiyəsi almış bu qadınlar qan, can verməklə, küçələrdə yürüşlər edərək bu hərəkəti qələbəyə çatdırdılar. Bu hərəkət qadınların sayəsində qələbə qazandı. Çünki kişilər küçələrdə yürüş edəndə, qadınlar onları bu işə sövq edirdilər. Qadın elə bir məxluqdur ki, məhv olunmayan (İlahi) bir qüdrətlə şeytani qüdrəti aradan apara bilər. Həmin bu qadını Rzaxan və oğlunun dövründə öz məqamından aşağı səviyyəyə endirmişdilər. Ey möhtərəm qadınlar! Bu cür şeytanlara aldanmayın. Bunlar sizləri pozğunluq bataqlığına çəkmək

¹ “Ərbəinul-Haşimiyyə” kitabındakı müqəddimənin xülasəsi.

istəyirlər. Bunlar hiyləgərlik yolundadırlar. İslam dini isə sizin üçün xoş səadət yaradır. Sabah (cəmədiəs-sani ayının 20-si, Fatimə Zəhranın (ə) anadan olduğu gün) qadınlar günüdür. Elə bir qadın günüdür ki, iki aləm onunla fəxr edir və qızı (Zeynəb (ə)) zalım hökumətlər qarşısında durub, niqt söylədi. Elə bir adamın qarşısında durdu ki, əgər kişilər onun qarşısında nəfəs alsaydılar, hamısını öldürərdi. Lakin o qorxmayıb Yezidin hökumətini məhkum etdi və ona dedi: “Sən adam deyilsən”.

Qadın gərək belə bir məqama malik olsun.¹

Qadın da kişilər kimi bütün sahələrdə hüquqa malikdir. Lakin həm kişiyə bəzi şeylər haramdır (bəzi fəsadların yaranmasına görə), həm də qadına. İslam istəyir ki, qadın kişinin əlində oyun-oyuncağa çevrilməsin.²

¹ 1358-ci il, qadınlar günü münasibəti ilə İmam Xomeyninin (rəh.) bəyanatı.

² İmam Xomeyninin bəyanatlarından, 1357/9/16 tarixində.

Yeddinci fəsil

QADINLARIN ƏMƏL ETMƏLİ OLDUĞU BİR NEÇƏ VƏZİFƏ

Bu fəsildə qadınların və qızların inkişaf amili, tərəqqisinin əsası, kamilləşməsi və hərtərəfli səadətə nail olmaları üçün İslamda lazım sayılan doqquz mühüm əməli xülasə şəklində nəzərinizə çatdırırıq.

1-Qadın üçün ən yaxşı şey

Qadın üçün hər şeydən mühüm hicab və iffətdir. O, öz şəxsiyyətini dərk edəndə oyun-oyuncağa, alış-veriş əşyasına çevrilməz, öz gözəlliyini çirkin adamların tamaşasından qoruyub saxlayar və yalnız ərinə məxsus olar. İslam hicabı və iffətli olmaqla, təlaq və ayrılıq, qeyri-şəri əlaqələr, ana bətnindəki uşaqların siqtinin (vaxtsız salınmasının), uşaqların başsız qalmasının və onlarla digər fəsadın qarışısı alınar.

Hicab mədəni və əxlaqi inqilabın çarxlarının hərəkətə gəlməsi üçün güclü amil, nəsillərin süqutu təhlükəsinin qarşısını almağın əsas bünövrəsi və ailə mühitinin qorunması amilidir.

İslam hicabı qadınlar üçün məhdudiyyət deyil, qadınların alış-veriş əşyası olmasının qarşısını alaraq, onları cəmiyyətin müxtəlif sahələrində, xüsusən tibdə, maarifdə (yəni cismin və ruhun sağlamlığında) müsbət və fəal bir qüvvəyə çevirir. Qurani-Məcid iki yerdə hicabı qadınlara vacib edir. Peyğəmbər (s) və imamlar (ə) da həmçinin buna çox təkid edirlər.

Hicab həqiqi azadlığın aradan getməsi üçün səbəb deyil, əksinə insanın həqiqi azadlığının carçısı, amili və onları əyri yollardan, tüfeyli həyat sürməkdən doğru və düzgün yollara sövq edir.

Bir gün səhabələr Həzrət Rəsulullahın (s) hüzurunda idilər. Həzrət (s) onlardan soruşdu: “Qadın üçün ən yaxşı şey nədir?”

Heç kəs düzgün cavab verə bilmədi. Həzrət Əli (ə) Peyğəmbərin (s) sualını Fatimədən (s) soruşdu. Fatimə (ə) buyurdu: “Qadın üçün ən yaxşı şey odur ki, özgə kişiləri görməsin və özgə kişilər də onu görməsin”.

Peyğəmbər (s) bu sözləri eşidəndə sevindi, cavabı bəyəndi və buyurdu: “Fatimə (ə) mənim bədənimin yarısıdır”.¹

İran və Əlcəzair inqilablarında qadının hicabı düşmən əleyhinə şəhidlərin qanından da güclü silah idi. Beləliklə, hicab bədbəxtlik və fəlakət amili deyil. Əksinə hicabsızlıq bədbəxtlik amilidir. Hicab isə inkişaf və ümidverici amildi.

2-Qızların və qadınların ailə qurması

Qız həddi-bülüğa çatanda oğlanlar kimi evlənmək onun üçün də təbii olur. Bundan imtina etmək axar suyun əksinə üzmək kimi bir işdir. Bu, təkcə onun inkişafının qarşısını almaqla nəticələnmiş, onu süquta uğradır. Xülasə, ailə qurmaq məsələsində qadının hüququna kamil şəkildə riayət olunmalıdır. Hər şeydən mühüm budur ki, evlənmək məsələsində toyu çətinləşdirmək, bərbəzəkli keçirmək, boş və mənasız xərclərə yol vermək kimi lazımsız əməlləri hər iki tərəf aradan qaldırmalıdır. Toy İslamın ilk vaxtlarındakı kimi çox sadə keçirilməlidir ki, hər iki tərəfdən heç kəs məşəqqətə düşməsin. Kişi azad olduğu kimi qız və qadınlar da özlərinə həyat yoldaşı seçməkdə azaddırlar. Belə işlərdə gərək qız və qadının şəxsiyyəti sınımasın. İki həyat yoldaşının razılığı və mehriban olmaları üçün gərək lazım olan tədbirlər görülsün. Bir sözlə, əgər kişi ilə qadının İslami hüquqlarına riayət olunsa, bir çox problemlər öz düzgün həllini tapacaq.

¹ Kəşful-ğəmmə, 2-ci cild, səh.92.

Həzrət Peyğəmbər (s) buyurub: “İslamda Allah yanında evlənmək kimi sevimli heç bir əməl yoxdur”.¹

İmam Sadiq (ə) buyurub: “Evlənməkdə əsas götürülən ölçü iffət və namuslu olmaqdır”.²

Həzrət Peyğəmbər (s) buyurub: “Qızınız üçün elçi gələnin yaxşı əxlaqı və dinindən razı qalsanız, ona müsbət cavab verin. Əgər belə etməsəniz, böyük bir fitnə-fəsad bərpa olacaq”.³

Əlbəttə, oğlanın razılığı lazım olduğu kimi, gərək qızın da razılığına kamil şəkildə riayət olunsun. İndi isə bu əhvalata diqqət yetirin:

Peyğəmbərin dövrü idi. Cavan bir qızın atası, məsləhətləşmədən onun ailə qurması üçün toy tədarükü gördü. Cavan qız Peyğəmbərin (s) hüzuruna gələrək atasının bu əməlinə şiddətlə etiraz etdi. Peyğəmbər (s) o kişini hüzuruna çağırıb danladı və bu növ ailə qurmanı batil saydı. Qız Peyğəmbərin (s) və sonra da qohum-əqrəbasının yanına getdi və dedi: “Mən həqiqətdə bu evlənməyə razı idim. Ancaq istəyirdim qızlar başa düşsünlər ki, atalarının qızlarını ərə verməkdə tam ixtiyarları yoxdur”.⁴

Cuvəybir adlı şəxsə (yoxsul qara zənci oğlana) ərə getməyə razılıq verən qız - “Zəlfə”nin əhvalatı - hamıya məlumdur və qızlar üçün yaxşı bir dərstdir. Bu əhvalat da Həzrət Peyğəmbərin (s) zamanında baş verib.

MƏRİFƏTLİ QADIN VƏ ƏRİNİN ƏTİRİ

Aişə adlı şərəfətli və gözəl bir qız Məsəblə evləndi. Məsəb ər olmaqdan əlavə, onun üçün təlim-tərbiyə müəllimi idi. Hicab, iffət kimi sair mənəvi fəzilətləri ona öyrətdi və həyat yoldaşının dünyə görüşünün artması üçün çox çalışdı.

¹ Qisarul-cuməl, səh.228 və 290, Vəsailuş-şiedən nəql olunub.

² Həmin mənbə.

³ Həmin mənbə.

⁴ Tarixdəki dastanlar, 2-ci cild, səh.54.

Müharibə başladı. Məsəb döyüşə getdi. Bir neçə müddətdən sonra qayıtdı. Məsəbin mərifətli həyat yoldaşı onu qarşılamaya tələsdı. Ona təbrik dedi və üz-gözünün toz-torpağını təmizlədi. Məsəb ona dedi: “And olsun Allaha! Qorxuram ki, bu paltarın, paslanmış zirehin və dəmir silahın iyi sənə əziyyət versin. Sənin mənə bu qədər məhəbbət göstərəcəyini gözləmirdim”.

O mərifətli qadın cavabında dedi: “And ola Allaha bu iy mənim üçün müşk ətrindən daha yaxşıdır”.¹

YOXSUL KƏNDLİNİN ƏLLAMƏ MƏCLİSİNİN QIZI İLƏ EVLƏNMƏSİ

Saleh Mazandarani Mazandaran kəndlərinin birindən idi. Valideynləri yoxsul olan Saleh dini təhsil almaq üçün İsfahana gedərək oradakı bir mədrəsədə çox çətinliklə təhsil almağa başladı. Hətta gecələr mütaliə etmək üçün mədrəsənin ümumi çiraqlarının yanında saatlarla durar, onların nurundan istifadə edərdi. Onun elmi səviyyəsi artdıqdan sonra Əllamə Məhəmməd Təqi Məclisinin dərində rəsmi şəkildə iştirak etməyə başladı. Əllamə onunla danışıqlarında və bəhslərində, Salehin mərifətli bir cavan oğlan olduğunu gördü. Molla Saleh evlənmək yaşına çatdığı üçün ailə qurmaq qərarına gəlmişdi. Bir gün dərindən sonra Əllamə Məclisi (rəh.) ona işarə etdi ki, gözləsin. Şagirdlər gedəndən sonra Əllamə ona dedi: “Eşitmişəm ki, evlənmək qərarına gəlmişən?”

Saleh ərz etdi: “Bəli”.

Əllamə içəridəki otağa keçərək dər oxumuş, mərifətli və ağıllı qızı Aminəyə dedi: “İstəyirəm ki, səni sərvəti olmayan, lakin fazil və alim bir oğlana ərə verəm. Bu da sənin razılığından asılıdır”.

Aminə cavabında dedi: “Yoxsulluq ki, eyb deyil”.

¹ İslam tarixi dastanlarından, 2-ci cild, səh.63.

Əllamə onun razılığını alıb toya hazırlıq görür. Aminə çox sadə şəkildə ər evinə gedir. Bu qadın o qədər mehriban idi ki, əri elmi kitabları mütaliə edəndə, elə vaxt olurdu ki, bəzi məsələləri həll edə bilmirdi və ondan kömək istəyirdi, Aminə də məsələni həll edərdi. Təzə evləndikləri zaman bir gün Molla Saleh evdən çölə çıxdı. Qayıtdıqdan sonra gördü ki, həyat yoldaşı məsələnin cavabını doğru-düzgün yazıb qoyub. Bunu görə Saleh səcdəyə gedərək səhərə qədər ibadət və şükür etməklə məşğul oldu. Onun bu əməli üç gün çəkdi. Əllamə macəradan xəbərdar oldu. Molla Salehi çağırdı və ona dedi: “Əgər qızımın evlənmək istəmirsənsə, səni başqa bir qızla evləndirirəm”.

O cavabında dedi: “Əksinə, Allahın mənə əta etdiyi nemətinə görə şükür və ibadət edirəm. Ancaq nə qədər çalışırsam, görürəm ki, bu şükürü yerinə yetirə bilmirəm”.¹

TOY LƏVAZIMATI YERİNƏ SİLAH ALMAQ

Həzrət Peyğəmbərin (s) dövründə Sədul-Əsvəd adlı bir müsəlman evlənmə bilmirdi. Heç bir qadın onunla ailə qurmağa razı deyildi. Axırda əhvalatı Həzrət Peyğəmbərə (s) danışdı. Peyğəmbər (s) onu Ömər ibn Vəhəbin qızıyla nişanladı. Səd Peyğəmbərin (s) bu işindən çox şad oldu və evlənmək üçün toy tədarükü görməyə başladı. Toy üçün təyin olunmuş vaxt gəlib çatdı. Səd toy ləvazimatı almaq üçün bazara gedəndə birdən qulağına belə bir səs dəydi: “Əl-cihad, əl-cihad”.

“Döyüşə hazırlaşın! Tələsin, silahınızı götürüb, atlara minin. Fürsəti əldən verməyin . . .”.

Səd bir az fikirləşdi. Sonra qərara gəldi ki, toy ləvazimatı yerinə qılınç və nizə alsın. O, bunları alıb özünü İslam ordusunun döyüşçülərinə çatdırdı və böyük qəhrəmanlıqla döyüşüb axırda şəhid oldu.²

¹ Səfinətul-bihar, 2-ci cild, səh.41.

² İslam tarixi dastanlarından, 2-ci cild, səh.45.

İndi bizim bundan da çox cavanlarımız vardır ki, bütün varlığını İslam yolunda fəda etmişlər. Gəlin biz də bu cavanlar kimi olaq. Qadınlar da çətin anlarda və böhranlı vəziyyətlərdə gərək bu cür fikirləşsinlər.

3-Ailədə qayda-qanunun və səfa-səmimiyyətin qorunub saxlanması

Məhəbbət ər-arvad arasındakı mehribanlığın bünövrəsi və övladların tərbiyəsində mühüm amildir. Övladların yoldan azmalarının və törətdikləri fəsadların əsas səbəbi ər-lə arvad arasında İslami məhəbbətin və düzgün qayda-qanunun olmamasıdır. Məsələn, kişinin, ya qadının narkotik maddələrə qurşanması, namuslu və iffətli olmaqda İslam qayda-qanunlarına riayət etməməsi və onların inadkarlığı uşaqları yoldan elə azdırır ki, elə bil daha onlar üçün çıxış yolu qalmır. Şübhəsiz ki, gərək evdə mehribanlıq olsun, uşaqlar rahat və arxayın boya-başa çatsınlar. Daha nigarançılıq və iztirab onlara hakim olmasın. İmam Sadiq (ə) buyurur: “Allah rəhmət etsin o kişiye ki, həyat yoldaşıyla yaxşı rəftar edər. Çünki Allah onu həyat yoldaşı üçün himayəçi təyin etmişdir”.

Həmçinin buyurur: “Kişinin ən pis düşməni əxlaqsız arvadıdır”.¹

Qadın və qızların şəxsiyyəti, kişi və oğlanların şəxsiyyəti kimi qorunub saxlanılsın. Əgər qadının şəxsiyyəti tapdanılsa, qəlbində özünü alçaldılmış hiss edər. Bəzən qızlar bu səbəbə görə, özlərini “alçaldılmış” bilib, eyibli olduqlarını güman edirlər. Nəticədə evlənməkdən boyun qaçırır və buna görə də cəmiyyət digər fəsadlarla üzləşir. Quran “Bəqərə” surəsinin 186-cı ayəsində, ər-arvadı bir-biri üçün “libas” bilir və buyurur: “Onlar sizin, siz də onların libasısınız”.

Burada “libas” kəlməsi onların hər ikisini bir-birinin eybini örtməsinə, abır-həyəlarını qorumasına və özlərini iki

¹ Qisarul-cuməl, səh.289.

bədəndə bir ruh kimi hiss etmələrinə çox gözəl bir işarədir. Həzrət Peyğəmbər (s) qadınlara, digər qadınların örtülü və eyib yerləri barəsində ərlərinə danışanlarla oturub-durmağı nəhy edər və buyurardı: “Əgər bir qadın, başqa bir qadının xüsusiyyətlərini (yəni örtülü yerləri barəsində) öz ərinə danışsa, onun əri o qadının bədənini görmüş kimi olur”.¹

İndi isə qadınların hüququna riayət etməyə çox diqqət yetirmək üçün aşağıdakı Qurana aid bir əhvalata nəzər salın:

“Həzrət Peyğəmbərin (s) zamanı idi. Ovs ibn Samit evinə gələndə mehriban həyat yoldaşını namazda səcdə halında gördü. İstədi ki, namazdan sonra onunla cinsi əlaqədə olsun. Lakin həyat yoldaşı bu işə meyilsiz olduğunu bildirdi. O narazı oldu və dedi: “Əntə ələyyə kə zəhri ummi”.

O zaman bu sözə “zihar” deyilir, qadını boşamaq və onun kişiyyə əbədi haram olması sayırdı. Xovlə hərçənd ki, təqsirkar idi, amma Ovs da tələsik belə qərara gəlməməli və arvadının şəxsiyyətini sındırmamalıydı. Hər halda o çox peşiman oldu və çarə yolu fikirləşməyə başladı. Xovlə də çox narahat olaraq özünü Peyğəmbərin (s) yanına çatdırdı. Əhvalatı ərz etdi və bildirdi: “Ovs mənim əmim oğludur. Ondən bir neçə övlad sahibiyəm. Onu çox sevirəm. Görəsən bir çarə yolu var?”

Peyğəmbər (s) buyurdu: “Hələlik bu barədə Allah tərəfindən bir əmr yoxdur. Əgər bir əmr olsa sizə bildirərəm”.

Qadın ağlaya-ağlaya evə qayıtdı. O hər gün Mütəal Allah tərəfindən bu barədə bir əmrin gəlməsi ümidi ilə Peyğəmbərə (s) müraciət edirdi. Mehriban Allah “Mücadilə” surəsinin ilk ayələrini əziz Peyğəmbərinə (s) nazil etdi. Ayələrin mənası belədir: “Ya Peyğəmbər! Sənə şikayət edən və səninlə danışan qadını eşitdim. Allah eşidən və görəndir. Əmr belədir: Qadınları ilə zihar edib, sonra sözlərindən peşiman olub dönənlər bir kölə azad etdikdən sonra qadınları onlara halal

¹ Təfsire ibn Kəsir, 3-cü cild, səh.284.

olur. Kim (azad etməyə bir kölə) tapmasa, iki ay ardıcıl oruc tutsun. Əgər buna da gücü çatmasa, altmış yoxsulu yedirdib doyurmalıdır”.

Həzrət Peyğəmbər (s) Allahın əmrini Ovsə xəbər verdi. Ovs dedi: “Oruc tutmağa və kölə azad etməyə gücüm çatmır. Siz kömək etməsəniz, altmış fəqiri də doyurma bilmərəm”.

Peyğəmbər (s) ona lızımı miqdarda buğda, ya arpa yeməyi verərək dua etdi. O da həmçinin Allahın əmrini icra etdi. Həzrət Peyğəmbər (s) bu ər-arvadın yenidən bir-biri ilə qalan həyatlarını davam etdirəcəyini bildirdi. Onlar təzədən ailə qurub, yeni həyata başladılar. Bu, gücsüz qadının müdafiəsi idi ki, onun bərəsində Quran ayələri nazil oldu. Peyğəmbər (s) şəxsən özü ailə mühitinin islahı və qorunması üçün tam ciddiyyətlə çalışdı.

Bu macərədan belə nəticə alınır ki, qadınlar da gərək öz ərլərinin iffətinin qorumağa çalışsınlar və özləri üçün çətinliklər yaratmasınlar. Gördüyümüz kimi, adı çəkilən qadın ərinə lazım olan şəraitə yaratmamaqla, onun həyat yoldaşı olan kişi isə tələsik qərara gəlməklə özlərini necə də çətinliyə saldılar.

Həzrət Peyğəmbər (s) buyurub: “Hər kəs Allaha xatir özünün bədxasiyyət qadınıyla səbirli və mehriban olsa, Allah ona dərğahında şükr edənlərin mükafatını verər”.¹

4-Şəhidin hər iki tərəfli qohumlarının, onun uşaqlarına diqqət yetirmələri

Əlbəttə şəhidə ehtiram hamı üçün vacibdir. Çünki o, ən yaxşı sərmayəsini, yəni öz canını İslam, cəmiyyət və ölkəsi yolunda fəda etmiş, bununla düşmənin qarşısını almağa səbəb olmuşdur. Əgər şəhidlər olmasaydı, hamıya ziyan dəyərdi. Bu arada xüsusilə şəhidlərin yaxın qohumları çox diqqətli olmalıdırlar. Məxsusən şəhidin qadınına, uşaqlarına, ata və

¹ Qisarul-cuməl, səh.289, Vəsailuş-şiedən nəql olunub.

anasına nəhayət dərəcədə ehtiram olunmalıdır. Təəssüflər olsun ki, bəzən şəhidin ata-anasıyla həyat yoldaşı arasında xırda bir səbəbə görə dava-dalaş düşür. Əgər hər iki tərəf İslam cəmiyyətinin qayda-qanunlarına bağlı olsalar və ona əməl etsələr, heç bir kin-küdurət və düşmənçilik ortaya çıxmaz. Həzrət Peyğəmbər (s) öz göstərişlərinin birində buyurur: “İnsan şəhid olanda haqq münadisi nida edər:

Heç bir gözüün görmədiyi, heç bir qulağın eşitmədiyi və heç bir qəlbədən ötüüb keçməyən nemətlər sənə müjdə olsun!”

Həzrət (s) sonra davam edir: “Allah-təala buyurur:

Mən şəhid yadigarlarının himayəçisiyəm. Hər kəs onları sevdirsə, mənə sevindirər və hər kəs onları qəzəbləndirsə, mənə qəzəbləndirirər”.¹

Şəhidin məqamını və onun yadigarlarının ehtiramını yada salaq. Görəsən xırda bir səbəb üstündə, onun pak ruhunu narahat etməyə və ona hər iki tərəfdən yaxın olan adamları qəmgin etməyə dəyərmə? Yadda saxlamaq lazımdır ki, bizim hər sahədə qayda-qanunlarımız vardır. Nə üçün qayda-qanunlara diqqət olunmasın və nəticədə Allah eləməmiş İslam və şəhidlərin yolunun əksinə olaraq, acı və xoşagəlməz hadisələr baş versin. Ümidvarıq ki, şəhidlərin qohumları öz dəyərlərini başa düşüb lazımsız işlərlə öz böyük hörmətlərini hədə verməyəcək və şəhidlərin pak ruhunu incitməyəcəklər. Unutmamalıyıq ki, şəhidlərin uşaqları, onların bədənlərinin yarısıdırlar. Onlar şəhid övladı olmaqlarıyla fəxr edirlər. Görək onların həyatları bəzi inadkarlıqların əlində oyuncağa çevrilməsin. Bu məsələlərin həllinin açarı şəhidin ata-anasının və həyat yoldaşının əlindədir. Yaranmış çətinliklərin həllinə məntiqlə, mehribançılıq və məhəbbətlə yanaşmaq lazımdır. Başqaları da çətinliyin həllində yardımçı olmalıdırlar. Əgər bacarmırlarsa, müdaxilə etməməlidirlər.

¹ Məcməul-bəyan, 2-ci cild, səh.538.

5-Ali ruhiyyə, dözümlülük və nigaran olmamaq

Təbiidir ki, əgər böyük dövlətlərin müdaxiləsi olsa, uzun sürən müharibələrdə çoxlu ziyanlar, didərginlər olacaq, bir çox evlər viran qalacaq, şəhidlər, yaralılar, əlillər və sair yaranacaq. Bu çətinlikləri aradan qaldırmaq üçün bütün qüvvələrin səfərbər olunmasından və zərər çəkmişlərə nicat verməyə tələsməkdən əlavə, güclü ruhiyyə, səbir, inqilabçı dözümlü, nigaranlıqdan uzaqlıq kimi insanı təhlükələrdən saxlamaq üçün gərəkli olan köməklər lazımdır. Bu ruhiyyə təvəkkül, ixtlas, iman və Haqqın insan üçün təyin etdiyi taleyin müqabilində təslim olmaq sayəsində əldə edilir. Quran ayələri, hədislər, İmam Əlinin (ə) Nəhcül-bəlağədəki kəlamları və məsum imamların (ə) sözləri insana bu cür hadisələrdə yaxşı köməkçi və munisdir.

Həm Peyğəmbər (s) və həm də İmam Sadiq (ə) buyurublar: “Hər bir imanlı insan bəlaya düşər olanda, onun qarşısında səbirli və dözümlü olsa, Allah ona min şəhidin savabını (mükafatını) verər”.¹

İmam Sadiq (ə) deyib: “Şükür etmək kimi heç bir şey neməti artırmaz və səbir kimi heç bir şey bəlanı azaltmaz”.²

Cabir İmam Sadiqdən (ə) soruşdu: “Səbire cəmil” nədir?

İmam (ə) buyurdu: “Şikayət olunmayan səbir (yəni dözümlü, səbir edəndə daha şikayət etməyərsən)”.³

İmam Sadiq (ə) buyurub: “Nə çox olur ki, bir saat səbir uzun müddətli xoşbəxtliyə və nə çox da olur ki, bir saatlıq ləzzət uzun müddətli qəm-qüssəyə səbəb olur”.⁴

Həzrət Rəsulullah (s) buyurur: “Səbir üç hissədən ibarətdir:

¹ Üsuli kafi, 2-ci cild, səh.92; Bihar, 71-ci cild, səh.93 və 94.

² Bihar, 71-ci cild, səh.94.

³ Həmin mənbə, səh.93.

⁴ Məcəlisul-mufid, səh.33.

1. Günah qarşısında səbir.
2. İtaət yolundakı səbir.
3. Giriftarçılığın və acı hadisələrin qarşısında səbir.

Hər kəs günah qarşısında səbir etsə, səbirin sayəsində günah ondan uzaqlaşana qədər Allah onun üçün yüz dərəcə yazar və hər dərəcənin digər dərəcə ilə fasiləsi yerlə göy arası qədər olar. Hər kəs Allaha itaət etmək yolunda səbir etsə və dözsə, Allah onun üçün altı yüz dərəcə yazar və hər dərəcənin digər dərəcə ilə məsafəsi yerin dibindən ərşə qədər olar. Hər kəs giriftarçılığın və acı hadisələrin müqabilində səbir etsə, Allah onun üçün doqquz yüz dərəcə yazar və hər dərəcənin digər dərəcə ilə fasiləsi, yerin axırıncı nöqtəsindən ərşin axırıncı nöqtəsinə qədər olar”.¹

Şübhəsiz, əgər müsəlmanlar bu haqq sözlərin sayəsində tərbiyə olunsalar, güclü və sarsılmaz ruhiyyə ilə özlərini hər cür hadisələrə öyrədər və inkişaf edə bilərlər.

SƏBİR QƏHRƏMANI İKİ QADINDAN BİR DƏRS

1- İmam Sadiq (ə) buyurdu: “Allah-təala Davud Peyğəmbərə (ə) vəhy etdi ki, get Ovsun qızı Xələvəyə behişt müjdəsi ver. Ona behiştə səninlə bir yerdə olacağını çatdır”.

Həzrət Davud (ə) o qadının evinə gedərək qapısını döydü. Qadın çölə çıxanda Davudu (ə) görüb dedi: “Mənim haqqında vəhy nazil olubmu ki, qarıma gəlmisən?”

Davud (ə) buyurdu: “Bəli”.

Qadın dedi: “O nə barədədir?”

Davud (ə) buyurdu: “O İlahi vəhy sənin fəzilətin barəsindədir”.

Qadın dedi: “O mən deyiləm. Bəlkə adı mənim adıma oxşar qadın olsun. Mən buna layiq deyiləm”.

Davud (ə) buyurdu: “O qadın sənsən”.

¹ Üsuli kafi, 2-ci cild, səh.11; Bihar, 71-ci cild, səh.77.

O dedi: “And olsun Allaha! Özümdə məni buna müvəffəq edən bir əməl görmürəm”.

Həzrət Davud (ə) ona buyurdu: “Öz həyatından mənə bir az danış”.

O qadın dedi: “Mənə hər bir dərd, bəla və ziyan dəyəndə səbir etdim və indi də səbir edirəm. Hətta Allahdan istəmədim ki, onu məndən uzaqlaşdırsın. Əgər özü məsləhət bilsə, onu uzaqlaşdırar. Səbir etməyim üçün savab istəmədim və həmişə Allaha şükr etdim”.

Davud (ə) ona buyurdu: “Elə buna görə həmin məqama çatmısan (ki, mənimlə behiştə bir yerdə olacaqsan)”.

İmam Sadiq (ə) bu əhvalatların nəqlindən sonra buyurdu: “Bu bir dindir ki, Allah onu saleh bəndələri üçün istəmişdir”.¹

2- “Ümmü Əqil” adlı qadın səhrada yaşayırdı. Bir gün onun yanına iki qonaq gəldi. Bu zaman qadının oğlu Əqil mənzildən çöldə, dəvələrin yanında idi. Birdən qadına xəbər verdilər ki, dəvələr hürkəndə oğlun aralıqda qalaraq ölüb. Ümmü Əqil ona xəbər gətirəndən qonaqları qəbul etmək üçün kömək istədi və ona bir qoyun verdi. O da qoyunu kəsib ətini ayırdı. Ümmü Əqil bu ətdən qonaqlar üçün ləziz yemək bişirib onların qabağına qoydu. Qonaqlar yemək yeyəndə əhvalatdan xəbərdar oldular. Onlar Ümmü Əqilin səbirinə, dözüminə və ruhiyyəsinə təəccüb etdilər ki, o, bu müddətdə oğlunun ölməsini bildirməyib. Qonaqlar gedəndən sonra Ümmü Əqil müsəlmanlardan bir dəstəsinin yanına gələrək dedi: “Sizin aranızda Qurandan agahlığı olan bir şəxs varmı mənə Quran ayəsi ilə təsəlli versin?”

Bir şəxs bəli deyərək bu ayələri oxudu: “Səbir edən şəxslərə müjdə ver! O kəslər ki, başlarına bir müsibət gəldiyi zaman “Biz Allah tərəfindən gəlmişik və Ona tərəf

¹ Bihar, 71-ci cild, səh.89, 14-cü cild, səh.39; Mişkətul-ənvar, səh.23.

qayıdacağıq”-deyirlər. Onları Rəbbi tərəfindən bağışlanmaq və rəhmət gözləyir. Onlar doğru yolda olanlardır”.¹

Ümmü Əqil onlarla vidalaşib getdi və dəstəmaz alıb namaz qılmağa başladı. Sonra əlini dua etmək üçün qaldırdı və ərz etdi: “Ya Rəbbim! Səbir barəsində verdiyin fərmana əməl etdim. İndi isə verdiyin vədəni (mükafatı) mənə çatdır”.

“Əgər oğlum olsaydı, filan ehtiyacımı yerinə yetirərdi” sözləri zəhnindən keçəndə, deyirdi: “Allah ümməti üçün Məhəmmədi (s) əbədi (yadigar) etmişdir. (Məhəmməd (s) varımızdırsa, nə qəm varımızdır)”.²

Sədi deyib:

*Qəmi varmı arxası möhkəm olanın,
Nuhun qorxusu yox düşsə tufana.*

6-Çətinliklərlə mübarizə aparmaq üçün qəti qərar

Qadınla kişinin güclü iradəsinin olması demək olar ki, işləri 95% asanlaşdırır. Bu barədə müəllifin kifayət qədər təcrübəsi vardır. Qadınlar həmişə ağır və acı hadisələrlə qarşılaşırlar. Bəzən də kişi (yəni əri) müxtəlif bəlalara düşər olur. Əgər qadın hər cür hadisələrlə mübarizə aparmaq üçün ciddiyyətlə qəti qərara gəlsə, ərinə özündən yaxşıca razı salar və onun üçün elə möhkəm arxa olar ki, bunun dəyərini Allahdan başqa heç kəs bilməz. Bu barədə aşağıdakı mətləblərə diqqət yetirin:

a) İmam Əli (ə) öz şərlərindən birində buyurur:

“İnsan iki halda olur. Çətinlik və asanlıq halında, ya da nemət və bəla halında”.

“Qəhrəman oğlan o kəsdir ki, əgər ruzigar ondan üz çevirsə, acı hadisələr onu üzməsin”.

“Əgər çətinliklər mənə üz versə, mən onun müqabilində möhkəm dağ kimi dayanaram və dözərəm”.

¹ Bəqərə surəsi, ayə 156.

² Səfinətul-bihar, 2-ci cild, səh.7.

“Bu bəlalərin və xoşagəlməzliklərin müvəqqəti olduğunu bildiyim üçün onların müqabilində səbir edərəm”.

Öndə ya nemət var, ya da ki bəla.

O kəs zirəkdir ki, sınımamış qala.

Çətinliklər başa ələnən zaman,

Ötəridir bilib, bərk dayanıram.

b) Deyirlər tanınmış şahlardan biri, Kəsra (Ənuşirəvan), öz zəmanəsinin həkim və alimi Büzürgmehərə qəzəbləndi. Əmr verdi, onu zindana atdılar. Zəncir və kündə ilə şairə işgəncə verirdilər. Bir müddətdən sonra, bir neçə nəfəri məxfi şəkildə Büzürgmehrın yanına göndərdi. Gizlin məmurlar gördülər ki, o oturub və üzündə heç qəm-qüssə əlaməti yoxdur. Ondan soruşdular: “Necə olur ki, bu çətin və ağır vəziyyətində səni şad görürük?”

O cavabında dedi: “Mən bir neçə dərmanı bir-birinə qarışdırıb ondan məcun (yəni bir neçə tərkibdən qarışıq şəkildə düzəlmiş dərman) hazırlayıb içirəm. Buna görə də şadam”.

Dedilər: “O məcun dərmanı nədir?”

Dedi: “Bu məcun dərman altı şeydən təşkil olunubdur”.

Allaha arxayın olmaq.

İnsan üçün Allah nə təyin etmişsə, o da olacaq.

İmtahanlarda səbir və dözümlü olmaq daha yaxşıdır.

Əgər səbir etməsəm, dözümsüzlüklə dərddi və əzab-əziyyəti qova bilmərəm.

Vəziyyətləri məndən də pis olanlar vardır.

Bu saatdan sonrakı saata qədər (bu sütundan digər sütuna kimi) fərəc (yəni çətinliklərin həlli) ehtimalı vardır”.

Məmurlar şahın yanına qayıtdılar. Əhvalatı şaha danışdılar. Şah əmr etdi, Büzürgmehrini azad etdilər.¹

Belə bir vəziyyəti və ruhiyyəni ələ gətirmək üçün insan gərək təvəkkülünü (ümidini), imanını, hazırlığını, yaxşı və

¹ Səfinətul-bihar, 2-ci cild, səh.7.

müsbət işlərlə məşğul olmağı artırsın və soyuqanlı deyil, istiqanlı olsun. Məlum olduğu kimi hərarət (istilik) soyuqluqdan (əhəmiyyət verməməkdən və pis rəftardan) daha yaxşıdır. Çünki hərarət, (yəni dirilik) canlının təbiətidir və həmçinin soyuqluq da ölümlük təbiətidir. Həzrət Peyğəmbər (s) buyurub: “İstiqanlı adamlara uzun ömürlük müjdəsini ver”.

Həmçinin buyurub: “Hər bir dərdin kökü, soyuqanlılıqdır”.¹

7-Ərinə kömək etmək

Çox zaman qadınlar ərləri tərəfindən əziyyət və çətinliklərə məruz qalırlar. Məsələn, ər xəstələnir, ya müflis olur, ya ailəsinin dolanışığını təmin etmək üçün yaxşı işi olmur, ya şəhid olur, ya canına və malına ziyan dəyir və yaxud ümumiyyətlə, qadın ər tərəfindən narahatlıq içində yaşayır. Bu narahatlıqların çoxu qəsdən olmur. Ancaq təəssüflər olsun ki, əksər hallarda qadın hövsələsizlikdən rəftar tərzini dəyişir və mehribançılığı itirir. Aydınır ki, belə olan halda onun özü, həyat yoldaşı və övladları üçün pis nəticələr baş verir. Qadın əgər bu laqeyidlik yerinə, cəhd göstərsə və ərinə kömək etsə, həm ərinin işini asanlaşdırar, həm özünə və uşaqlarına kömək etmiş olar və həm də Mütəal Allah dərgahında üzüağ olar. Bu, həm də ailənin çətinliklərinin həllində təsirli ola bilər. Həzrət Peyğəmbərin (s) dövründə, O Həzrətin (s) Əbdullah ibn Məsud adlı yaxın sirdaşlarından birinin qadınının adı “Zeynəb Səqəfiyyə” idi və ondan bir neçə övladı olmuşdu. Onların güzəranı yaxşı deyildi. Zeynəb özü qərara gəldi ki, ərinə kömək etsin. Eyni halda vəzifələrini və dini ibadətlerini yaxşıca yerinə yetirməkdən başqa, o, sənətlə də məşğul olmaqla bir miqdar pul qazanardı. Bununla da ailə güzəranını təmin etməkdən əlavə, yoxsullara da kömək edərdi. Bir gün

¹ Səfinətul-bihar, 1-ci cild, səh.242.

ərinə dedi: “Görəsən Mütəal Allah yanında mükafatım vardır?”

Əbdullah dedi: “Get, Peyğəmbərdən (s) soruş!”

O, Həzrət Peyğəmbərin (s) hüzuruna gəldi. Təsadüfən gördü ki, digər bir qadın da həmin sual üçün gəlib. Onlar Bilal Həbəşini həmin sualı Peyğəmbərdən (s) soruşmaq üçün vasitə qərar verdilər. Bilal Həzrət Rəsulullahın (s) hüzuruna gedib qayıtdı və dedi: “Rəsulullah (s) buyurur ki, sizin iki mükafatınız vardır:

Allah yolunda infaq (sədəqə vermək) mükafatı.

Öz yaxınlarına (ərinə və uşaqlarına) kömək etmək mükafatı. Bunun özü də sileyi-rəhm sayılır”.¹

8-Ağahlıq və təxəssüs

Dolaşiq məsələ kimi bəzi işlər qadınlara ailədə əziyyət verir. Qadın həyatın çətinliklərini kitab oxumaqla və bacarıqlı adamlarla məsləhətləşməklə həll etməli və onun açarlarını tapmalıdır. O, bu açarlarla həyatın hər cür bağlı kilidlərini, dolaşiq düyünləri iti və güclü pəncəsiylə açar. İnsan bu qeyd olunanları gecikdirməsin ki, yoxsa şairin aşağıdakı şerindəki kimi təəssüflənər.

Əfsus arzularım hələ ki xamdır,

Arzular bəşincə ömür tamamdır.

O, maraqlanıb doğru və düzgün yolu öyrənməlidir. Həzrət Peyğəmbər (s) buyurub: “Hər bir şeyin sütunu vardır. İslam dininin sütunu, ağahlıq və mütəxəssis olmaqdır”.²

Həzrət Əmirəlmöminin Əli (ə) buyurub: “Düşüncəsiz və şüursuz ibadət edən adam, öz ətrafında fırlanan dəyirman ulağına bənzəyir və o heç bir şey anlamır”.³

¹ Hilyətul-övlia, 2-ci cild, səh.69 və 70.

² Nəhcül-fəsahe, səh.90.

³ Səfinətul-bihar, 2-ci cild, səh.115.

9-Öhdəyə almaq və məsuliyyət hissi

Bütün qələbələrin əsası və çətinliklərdən ibarət olan qayaları aşıb keçməyin əsas vasitəsi Mütəal Allahın dərgahında məsuliyyət hissidir. Əgər insan işlərini Allaha xatir yerinə yetirsə və başa düşsə ki, onun ən xırda pis, ya yaxşı işi Allah dərgahında qalır və qiyamət günü ona görə cavab verməlidir, o zaman bütün çətin işləri Allaha xatir, asanlıqla yerinə yetirər. İmamlar (ə) və alimlər çox ağır çətinliklə qarşılaşanda buyurdular: “Çətinlikləri asanlaşdıran şey, o işin böyük Allaha xatir olmasıdır”.

Belə olan halda, biz də başqalarının oduna yandıq və sair kimi sözlər deyilməz və hamı Allahın razılığına xatir iş görər.

DOĞRU YOLDAN AZMAĞIN KÖKLƏRİ

Bəzi əxlaq alimlərinin dediyinə görə, doğru yoldan azmağın səbəbi üç şeydədir:

1. Şəhvət qüvvəsi;
2. Qəzəb qüvvəsi;
3. Xəyal və vəhm qüvvəsi.

Əgər birincinin qarşısı alınmasa ismətsizliyə, abırsızlığa və pozğunluğa səbəb olacaq. Əgər ikincinin qarşısı alınmasa yersiz əsəbləşməyə, dava-dalaşlara və fitnələrə səbəb olacaq. Üçüncüsünün qarşısı alınmasa, təkəbbürə, zülmə və haqsızlığa səbəb olacaq. İstər kişi, istər qadın olsun, insan gərək məsuliyyət hissiylə, təqva və öhdəsinə almaqla bu qüvvələri nəzarətə götürüb onlardan islah və təkamül üçün bir vasitə kimi istifadə etsin.

BİZİM PUSQUMUZDA DAYANMIŞ SƏKKİZ GÖZƏTÇİ

Məsuliyyət hiss etməyimiz üçün Quran ayələrinə və məsumlardan nəql olunan hədislərə nəzər salaq. Mütəal Allah tərəfindən hər gün bizə səkkiz gözətçi nəzarət edir. Bu gözətçilər bizi əhatə edib pis və yaxşı hərəkətimizi, sözüümüzü yazırlar, yaxud onları saxlayırlar. Nəzarətçilər bunlardan ibarətdir:

1- Məkan;

“Zilzal” surəsinin 4-cü ayəsində buyurulur: “Qiyamət günü yer öz hekayəsini söyləyəcəkdir”.

2-Zaman;

İmam Əli (ə) buyurur: “Günlər hər gün deyər:

Mən təzə günəm. Məndə etdiyin hər bir əmələ şahidəm”.

3-Dil;

Quranda “Nur” surəsi, 24-cü ayədə buyurulur: “Qiyamət günü insanların dilləri (onlar qazandıqları günahlarını dandıqda) etdikləri əməllər barəsində onların əleyhinə şəhadət verəcəklər”.

4-Bədən üzvləri;

“Yasin” surəsinin 65-ci ayəsində buyurulur: “Bu gün onların ağızlarını möhürləyərək. Etdikləri əməllər barəsində onların əlləri Bizimlə danışar, ayaqları isə şəhadət verər”.

5-İki mələk;

Quranda “İnfitar” surəsinin 10-cu ayəsində buyurulur: “Şübhəsiz, sizin üstünüzdə gözətçi mələklər vardır”.

6-Əməl kitabı;

“Casiyə” surəsinin 29-cu ayəsində buyurulur: “Bu, bizim kitabımızdır (sizin əməl dəftərinizdir). O sizinlə haqqı danışar. Biz sizin etdiyiniz əməlləri (orada mələklərə bir-bir) yazdırmışıq!”

7-Peyğəmbərlər və imamlar (ə);

“Nisa” surəsinin 41-ci ayəsində buyrulur: “Hər ümmətdən (peyğəmbərini) əməllərinə şahid gətirəcəyimiz və səni (Peyğəmbəri) də onlara şahid təyin edəcəyimiz zaman halları nə cür olacaq?”

İmam Sadiq (ə) buyurub: “Bu ayə Rəsulullahın (s) ümməti barədə nazil olubdur ki, hər əsrin (dövrün) özünün İmamı (ə) vardır və onların əməlinə şahiddir. Həzrət Məhəmməd (s) biz İmamlara (ə) da şahiddir”.¹

8-Rəhman Allah;

Hər şeydən öncə bizim hamımız Allahın hüzurundayıq və O bizim əməllərimizə şahiddir. “Yunus” surəsinin 61-ci ayəsində buyrulur: “Siz nə iş görsəniz, Biz ona şahidik”.

Tanınmış təfsir alimi Əllamə Bursəvi, bu gözətçilər barəsində bir neçə məqamı bəyan etdikdən sonra deyir: “Ey günahkar! Bütün bu gözətçilər və şahidlər barədə nə düşünürsən və nə edəcəksən?”

Bəli, bu, bizim böyük Allah qarşısındakı vəziyyətimizdir. Əlbəttə gərək naümid olmayaq. Çünki Allahın rəhməti qəzəbindən böyükdür. Nə qədər ki, möhlət verilib, gərək ondan istifadə edərək məsuliyyət hiss edib, vəzifəmizi yaxşı yerinə yetirək və tövbə suyu ilə öz günahlarımızı yuyaq. Çünki Allah-təala buyurub: “Əgər Mənim bəndəm bir saat Mənə hüsni-zənn (yaxşı güman) etsə, onu Cəhənnəm odu ilə qorxutmam”.²

Belə halda şübhəsiz, bu gözətçilərin yanında üzüağ olarıq. Gərək heç vaxt Allahın rəhmətinə sui-zənnə (pis gümanda) olmayaq. Bu, böyük günahlardan sayılır. Bu göstərişləri və əməlləri yerinə yetirməklə qadınlar da çətinlikdən nicat taparlar.

¹ Üsulü kafi, 1-ci cild, səh.190.

² Təfsire ruhul-bəyan, Əllamə Bursəvi, 10-cu cild, “Zilzal” surəsi, 4-cü ayənin şərhində bu barədə kamil şəkildə izah verilib.

Ümidvarıq ki, qadınları çətinlikdən və acı hadisələrdən qurtarmaq üçün xeyirxahlıq və məsuliyyət hissi ilə yazılmış bu kitab, onların həyatında müsbət rol oynayan bir əsər olacaq.

Mündəricat

ÖN SÖZ.....	3
BİRİNCİ FƏSİL	5
İSLAMDAN ƏVVƏL QADININ MƏQAMI	5
QADIN QURANDA	7
İSLAM QANUNLARINDA QADINLA KİŞİ NİYƏ FƏRQLƏNDİRİLİR?.....	9
QADINLARIN ÜÇ MÜHÜM VƏZİFƏSİ.....	11
EVDARLIQ MƏSULİYYƏTİ.....	12
ÖVLAD TƏRBİYƏ ETMƏYİN MƏSULİYYƏTİ.....	13
ƏR QAYĞISI MƏSULİYYƏTİ.....	13
ARVAD ƏLİNDƏN EVDƏN QAÇMAQ	13
ƏXLAQSIZ KİŞİNİN CƏZASI	14
DÜNYADAKI BEHİŞTİN ŞƏRTLƏRİ	15
ACI HADİSƏLƏR MÜQABİLİNDƏ SƏBİR ETMƏK.....	17
GİRİFTARÇILIQLARIN SƏBƏBİ	18
GİRİFTARÇILIQIN ƏN MÜHÜM AMİLİ VƏ YAXUD İMTAHAN	20
BƏLALAR MÜQABİLİNDƏ SƏBİR	21
SƏBİRİN NÖVLƏRİ	24
SƏBİR VƏ DÖZÜMÜN TƏSİRLƏRİ	25
İSLAMDAN ƏVVƏLKİ DÖVRLƏRDƏ QƏHRƏMANLIQLAR GÖSTƏRMİŞ NÜMUNƏVİ QADINLAR	27
1-DÜLGƏR HIZBILIN HƏYAT YOLDAŞI FIRONUN QARŞISINDA	27
2-FIRONUN HƏYAT YOLDAŞI ASİYƏ.....	29
3-4-MUSANIN (Ə) ANASI VƏ BACISI	31
5-İBRAHİM XƏLİLİN (Ə) ANASI.....	33
6-İSMAYILIN (Ə) ANASI HACƏR	34
7-İMRANIN QIZI MƏRYƏM.....	35
8-HƏZRƏT ƏYYUBUN (Ə) HƏYAT YOLDAŞI.....	38
9-10-ŞUƏYBİN QIZLARI.....	40
11-HƏLİMƏ SƏDİYYƏ	41
İSLAMIN ƏVVƏLİNDƏKİ QƏHRƏMAN QADINLAR	43
PEYĞƏMBƏRİN (S) QADINLARI VƏ O HƏZRƏTİN (S) EVLƏNMƏLƏRİNİN FƏLSƏFƏSİ.....	43
HƏZRƏT RƏSULULLAHIN (S) İLK HƏYAT YOLDAŞI XƏDİCƏ (Ə)	46
HƏZRƏT PEYĞƏMBƏRİN (S) ƏSRİNİN QƏHRƏMAN QADINLARI	48
1-SÜMƏYYƏ - İLK ŞƏHİD QADIN.....	48
2-DİGƏR BİR NEÇƏ QƏHRƏMAN QADIN	49

BİR ŞƏHİD ANASINDAN İBRƏT DƏRSİ.....	52
SƏBİR QƏHRƏMANI ÜMMÜ SƏLİM	52
ÇALIŞQAN QADIN UMEYS QIZI ƏSMA	55
ÜÇ ŞƏHİD VERMİŞ QADININ HEYRƏTLƏNDİRİCİ SÖZLƏRİ	57
CƏMİLƏ VƏ ONUN QƏHRƏMAN ƏRİ.....	58
SƏFİYYƏNİN QARDAŞININ CƏSƏDİ KƏNARINDAKI RUHİYYƏSİ	60
İKİ ŞƏHİD ANASI NƏSİBƏ	61
YARALILARA TİBBİ YARDIM GÖSTƏRƏN ŞÜCAƏTLİ QADINLAR	63
QADINLARIN SIYASI İŞLƏRDƏ İŞTİRAK ETMƏSİ.....	64
HƏMNƏ VƏ ÜÇ ŞƏHİDİN XƏBƏRİ	66
MUSƏBİN HƏYAT YOLDAŞI ZEYNƏB	67
ZƏHRƏ (S) MƏKTƏBİNİN ŞAĞİRDİ FİZZƏ.....	68
ÜMMÜ HƏKİM.....	69
ÜMMÜ VƏRƏQƏ ƏNSARİNİN ŞƏHİDLİK ARZUSUNDA OLMASI	70
DÜŞMƏNİN MÜQABİLİNDƏ DURAN QƏHRƏMAN QADIN XƏVLƏ	70
DÖRD ŞƏHİD ANASI XİNNƏSA.....	71
ƏMR İBN HƏMİQİN HƏYAT YOLDAŞI AMİNƏ MÜAVİYƏNİN ZİNDANINDA.....	72
HÜCR İBN ƏDİNİN MÜDAFİƏSİNDƏ ƏNSAR QADINI HİNDİN GÖSTƏRDİYİ ŞÜCAƏTLİK	74
MÜQAVİMƏTLİ QADIN SUDƏ	75
QƏHRƏMANLIQ GÖSTƏRMİŞ BİR NEÇƏ QADIN.....	77
DÖRD ŞƏHİD ANASI ÜMMÜL-BƏNİNDƏN BİR XATİRƏ	77
KƏRBƏLA QADINLARININ MÜQAVİMƏTİNƏ BAXIŞ.....	79
KƏRBƏLA QƏHRƏMANI HƏZRƏT ZEYNƏB (Ə)	79
İMAM HÜSEYİNİ (Ə) HİMAYƏ ETMƏK	80
ŞƏHİDLƏRİN UŞAQLARINI HİMAYƏ ETMƏK	81
ŞƏHİDLƏRİN QANINA HİMAYƏDARLIQ.....	81
HƏZRƏT ƏLİNİN (Ə) QIZI ÜMMÜ GÜLSÜM	83
KƏRBƏLADA BƏNİ-HAŞİMDƏN BAŞQA BİR NEÇƏ QƏHRƏMAN QADIN	85
KƏRBƏLADAKI TƏZƏ EVLƏNMİŞ VƏHƏBİN HƏYAT YOLDAŞI VƏ ANASI.....	85
ZÜHEYR İBN QƏYNİN HƏYAT YOLDAŞI DƏYLƏM.....	88
KƏRBƏLA MEYDANINDA ŞİR ÜRƏKLİ QOCA ANA	89
KOR ATA VƏ DİLAVƏR QIZ	90
BİR KƏNİZİN HAQQ SÖZÜ XƏLİFƏNİ QƏFLƏTDƏN OYATDI.....	92
ÖMƏR İBN ƏBDÜL-ƏZİZİN HƏYAT YOLDAŞI FATİMƏ	93

MƏTANƏTLİ NATİQ QADIN HÜRRƏ	94
HƏZRƏT PEYĞƏMBƏRİN (S), İMAMLARIN (Ə) VƏ SAİR ŞƏXSLƏRİN ANALARININ HƏYATINA BAXIŞ	100
1-İSLAM PEYĞƏMBƏRİNİN (S) ANASI HƏZRƏT AMƏNƏ	100
2-HƏZRƏT ƏLİNİN (Ə) ANASI FATİMƏ BINT ƏSƏD	101
3-İMAM HƏSƏN (Ə) VƏ İMAM HÜSEYNİN (Ə) ANASI FATIMEYİ ZƏHRA (Ə).....	104
4-İMAM SƏCCADIN (Ə) ANASI HƏZRƏT ŞƏHRƏBANU (Ə)	108
İMAM HÜSEYNİN (Ə) ŞƏHRƏBANU İLƏ EVLƏNMƏSİ BARƏDƏ İMAM BAQİRİN (Ə) BUYURDUĞU SÖZLƏR.....	109
HƏZRƏT ƏLİNİN (Ə) ŞƏHRƏBANUYA SUALI VƏ ONUN CAVABI	110
5-İMAM BAQIRIN (Ə) ANASI FATİMƏ (Ə)	110
6-İMAM SADIQIN (Ə) ANASI ÜMMÜ FƏRVƏ	111
7-İMAM KAZIMIN (Ə) ƏZİZ ANASI HUMEYDƏ	112
8-İMAM RZANIN (Ə) MÖHTƏRƏM ANASI NƏCMƏ	114
İMAM MUSA KAZİMİN (Ə) QIZI HƏZRƏT MƏSUMƏNİN (Ə) HƏYATI.....	115
9-İMAM CAVADIN (Ə) ANASI XƏYZRAN	117
İMAM RZANIN (Ə) XƏYZURANIN PAKLIĞI VƏ MƏDHİ BARƏSİNDƏ BUYURDUĞU SÖZLƏR.....	118
10-İMAM HADİNİN (Ə) ANASI HƏZRƏT SƏMANƏ.....	119
11-İMAM HƏSƏN ƏSGƏRİNİN (Ə) ANASI HƏZRƏT SÜSƏN	120
HƏZRƏT SÜSƏNİN (Ə) İMAM-ZAMANLA (Ə) CAMAAT ARASINDAKI VASİTƏÇİLİYİ.....	122
12-İMAM ZAMANIN (Ə) ANASI HƏZRƏT NƏRGİZ (Ə)	122
NƏRGİZ - (Ə) İSANIN (Ə) VƏSİSİ ŞƏMUNUN NƏVƏSİ	123
HƏZRƏT NƏRGİZİN (Ə) ELÇİLİYİ VƏ NİKAH MƏCLİSİ.....	123
NƏRGİZİN (Ə) MARAQLI YUXUSU	124
YUXU ALƏMİNDƏ İSLAMI QƏBUL ETMƏSİ.....	125
RUMLULARLA MÜSƏLMANLARIN DÖYÜŞÜ.....	127
İMAM HADİNİN (Ə) TƏYİN ETDİYİ NÜMAYƏNDƏ	128
İMAM HADİNİN (Ə) NƏRGİZƏ (Ə) MÜJDƏSİ.....	130
BİR NEÇƏ GÖRKƏMLİ ŞƏXSİYYƏT VƏ ALİM QADINLARDAN XATİRƏ	131
ÜMMÜ XALİD.....	131
ŞƏHİDİ-ƏVVƏLİN HƏYAT YOLDAŞI ÜMMÜ ƏLİ	132
MİRZƏ KUÇİK XANIN HƏYAT YOLDAŞI	132
PƏRVİN ETİSAMİ	133
BÖYÜK MƏQAM SAHİBİ VƏ MÜCTƏHİDƏ QADIN XANIM İSFƏHANİ	133

XANIM İSFƏHANİNİN ƏSƏRLƏRİ.....	134
İMAM XOMEYNİNİN QADININ ŞƏNİNƏ BUYURDUĞU MÖHTƏŞƏM BƏYANATLAR	135
QADINLARIN ƏMƏL ETMƏLİ OLDUĞU BİR NEÇƏ VƏZİFƏ.....	137
1-QADIN ÜÇÜN ƏN YAXŞI ŞEY	137
2-QIZLARIN VƏ QADINLARIN AİLƏ QURMASI	138
MƏRİFƏTLİ QADIN VƏ ƏRİNİN ƏTİRİ	139
YOXSUL KƏNDLİNİN ƏLLAMƏ MƏCLİSİNİN QIZI İLƏ EVLƏNMƏSİ.....	140
TOY LƏVAZİMATI YERİNƏ SİLƏH ALMAQ.....	141
3-AİLƏDƏ QAYDA-QANUNUN VƏ SƏFA-SƏMİMİYYƏTİN QORUNUB SAXLANILMASI.....	142
4-ŞƏHİDİN HƏR İKİ TƏRƏFLİ QOHUMLARININ, ONUN UŞAQLARINA DIQQƏT YETİRMƏLƏRİ.....	144
5-ALI RUHIYYƏ, DÖZÜMLÜLÜK VƏ NİGARAN OLMAMAQ.....	146
SƏBİR QƏHRƏMANI İKİ QADINDAN BİR DƏRS	147
6-ÇƏTİNLİKLƏRLƏ MÜBARİZƏ APARMAQ ÜÇÜN QƏTİ QƏRAR	149
7-ƏRİNƏ KÖMƏK ETMƏK.....	151
8-AGAHLIQ VƏ TƏXƏSSÜS	152
9-ÖHDƏYƏ ALMAQ VƏ MƏSULİYYƏT HISSİ.....	153
DOĞRU YOLDAN AZMAĞIN KÖKLƏRİ	153
BİZİM PUSQUMUZDA DAYANMIŞ SƏKKİZ GÖZƏTÇİ.....	154